

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА, ПРОЦЕСУ
ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*Матеріали
Всеукраїнського науково-практичного семінару*

(м. Дніпро, 27 квітня 2022 р.)

Дніпро
2022

УДК 342.9+351.7

А 43

*Ухвалено до друку та розповсюдження
через мережу Інтернет науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 10 від 15.06.2022)*

**А 43 Актуальні проблеми превентивної діяльності
Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали
Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 27 квіт. 2022 р.).
Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 97 с.**

Збірник містить матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, в якому взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також фахівці-практики правоохоронних органів. Тематика публікацій охоплює актуальні проблеми превентивної діяльності національної поліції.

Матеріали семінару можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

*Матеріали подано в редакції авторів тез.
Оргкомітет не несе відповідальності
за їх зміст та автентичність*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

докт. юрид. наук, доцент, заслужений юрист України **А. Є. Фоменко** (голова);
д-р юрид. наук, проф. **Л. Р. Наливайко** (заст. голови); д-р юрид. наук, проф.
А. О. Собакарь; д-р юрид. наук, проф. **Б. О. Логвиненко**; канд. юрид. наук
К. В. Бахчев; **С.А. Рижкова**; **О. В. Захарченко**.

© ДДУВС, 2022

© Автори, 2022

З М І С Т

Аганін Б. Ю. Деякі питання забезпечення безпеки дорожнього руху під час дії правового режиму воєнного стану	6
Алієва К. М. Юридична відповідальність за образу честі і гідності працівника Національної поліції в умовах воєнного стану	7
Арцебарська О. О. Протидія домашньому насильству в умовах воєнного стану	8
Басс В. О. Способи та умови взаємодії поліції з іншими державними органами безпеки у різних ситуаціях	10
Бахчев К. В. До питання про виплату додаткової винагороди курсантам ВНЗ зі специфічними умовами навчання під час дії воєнного стану	11
Борисенко Т. В. Вилучення транспортного засобу у водіїв, які керували ним в стані сп'яніння, як один із способів реалізації військово-транспортного обов'язку	13
Борисов І. О. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції під час воєнного стану	15
Бочковий О. В. Вплив психологічних знань працівника Національної поліції на ефективність правоохоронної діяльності	16
Булдакова А. Є. Особливості проведення профілактичної роботи підрозділами ювенальної превенції	17
Бухтіярова І. Г. Адміністративно-правова характеристика обмежень прав та свобод людини та громадянина під час впровадження воєнного стану	19
Вейна Е. А. Правове забезпечення інформаційних технологій в правоохоронній та юридичній діяльності	21
Вільхова Є. М. Деякі психологічні аспекти проблеми профілактики й протидії домашньому насильству у період правового режиму воєнного стану	22
Гетьман В. В. Сутність, види та зміст правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку	24
Головка В. О. Захист прав цивільного населення у період збройних конфліктів	26
Горбач-Кудря І. А. Символи підтримки як диференційна ознака у кваліфікації правопорушень	27
Гудим І. В. Окремі питання проведення в Національній поліції України службового розслідування у період дії воєнного стану	29
Гурбанова Н. Н. Методи боротьби з фактами домашнього насильства працівниками поліції в Україні	30
Дев'яткіна Н. М., Дев'яткін О. Є. Особливості діяльності медичних закладів охорони здоров'я України під час воєнного стану	31
Дудко А. Г. Система управління персоналом в умовах пандемії COVID-19	33

Єсімов С. С. Актуальні проблеми правового регулювання доставлення осіб	34
Захарченко О. В. Окремі питання організація забезпечення публічної безпеки та порядку в умовах воєнного стану	36
Іванова А. М., Особливості діяльності поліції в умовах воєнного стану	38
Каліман М. Р. Модель застосування вогнепальної зброї в системі попередження правопорушень, на прикладі роботи поліцейських країн Азії	39
Каліневич В. В. Роль жінок-поліцейських в діяльності патрульної поліції	40
Капітонова Н. В. Особливості застосування поліцейських заходів під час введення правового режиму воєнного стану	41
Карпенко О. М. Особливості здійснення адміністративно-деліктного провадження підвідомчих Національній поліції України	43
Квітка Я. М., Гусєва К. А. Особливості роботи поліції під час воєнного стану	44
Касич Є. Ю. Проблемні питання та сучасні аспекти протидії правопорушенням у сфері національної безпеки	46
Коваленко О. О. Окремі аспекти взаємодії поліції з іншими органами публічного адміністрування та громадськістю у сфері ювенальної превенції	47
Ковалів М. В. Проведення профілактичного обходу об'єктів нежитлового, виробничого сектору, розміщеного на адміністративній ділянці	48
Комаров М. М. Зміни в кримінальному законодавстві відносно покарання за вчинення воєнних злочинів в умовах воєнного стану	50
Коптєв О. С. Повноваження національної поліції України під час введення правового режиму воєнного стану	51
Лашко Я. К. Деякі аспекти охорони публічного порядку в умовах дії правового режиму воєнного стану	53
Стоєва Т. І. Значення Національної поліції як суб'єкта безпеки та оборони під час воєнного стану	55
Логвиненко Б. О. Окремі аспекти запобігання адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану	56
Логвиненко Є.О. Взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства в умовах воєнного стану	57
Мамчій О. І. Національна поліція як суб'єкт юрисдикційної діяльності	59
Миرونюк Р. В. Особливості відчуження майна в умовах воєнного стану: адміністративно-правовий аспект	60
Миرونюк С. А. Особливості надання домедичної допомоги працівниками поліції в тактичних умовах	62
Мітченко К. В. Психологічні особливості роботи поліцейського з жінками, потерпілими від сексуального насилля в умовах воєнного часу	64

Молчанов Р. Ю. Особливості забезпечення громадського порядку в умовах дії воєнного стану	65
Мороз О. Б. Діяльність Національної поліції щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану	67
Нерода М. А. Застосування заходів запобігання та протидії домашнього насильства під час воєнного стану	69
Нестерцова-Собакарь О. В. Реалізація принципу законності в діяльності національної поліції України в умовах воєнного стану	70
Проворова К. Д. Організація діяльності автоматизованих інформаційно-аналітичних систем: безпечне місто	72
Проць І.М. Запобігання та протидія домашньому насильству в умовах воєнного стану	74
Кравець Д. Ю. Деякі аспекти інформаційної безпеки в умовах воєнного стану	75
Рижкова С. А. Взаємодія дільничного офіцера поліції з громадськістю в умовах воєнного стану	77
Свердлов Д. В., Борисенко Т. В. Забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах дії правового режиму воєнного стану	78
Собакарь А. О. Вплив інформаційних ресурсів на ефективність здійснення поліцейської діяльності в умовах збройного конфлікту	80
Співаченко О.О. Актуальні шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення медіації в адміністративному судочинстві	82
Стрельченко О. Г. Особливості отримання тимчасового захисту або статусу біженця в країнах Європейського Союзу	83
Топчій К. О. Актуальні проблеми Національної поліції в умовах воєнного стану	85
Туровець А. О., Юр'єв Д. С. Досудове розслідування кримінальних проваджень в умовах воєнного стану	87
Уварова Н. В. Особливості забезпечення трудових прав громадян в умовах воєнного стану	88
Царьова І. В. Публічна безпека в інтернеті у воєнний час	90
Шевяков М. О. Профілактика правопорушень, що посягають на громадський порядок в умовах воєнного стану	91
Юзюк Б. С. Про міжнародно-правові механізми захисту прав дітей в збройних конфліктах	92
Яковенко М. О. Деякі особливості застосування міжнародного законодавства у частині поновлення порушених прав і свобод людини на окупованих територіях	93
Яковлев Я. П., Рижкова С. А. Захист прав жінок і дітей в умовах воєнного стану	95

Аганін Богдан Юрійович
ад'юнкт кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Басс Вікторія Олександрівна
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Створення безпечного середовища для існування та розвитку вільного суспільства через формування та реалізацію державної політики у правоохоронній сфері, зміцнення довіри до органів системи МВС з боку суспільства, продовження розвитку України як безпечної європейської держави, в основі якої лежать інтереси її громадян та висока ефективність усіх складових системи МВС [1].

24 лютого 2022 року, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], в Україні введено режим воєнного стану. Урядом затверджена постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 165 «Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру», яка передбачає зупинення строків надання, крім строків надання адміністративних послуг у сферах державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації актів цивільного стану, суб'єктами (особами), що провадять діяльність під час воєнного стану, адміністративних послуг суб'єктами їх надання та строки видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні.

Документи - посвідчення водія, свідоцтва про реєстрацію, термін дії яких закінчився в період воєнного стану, продовжують діяти на всій території України [3].

Можливість замінити їх з'явиться після скасування воєнного стану в країні і поновлення послуг для громадян у сервісних центрах МВС.

Крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2022 року № 184 «Деякі питання допуску водіїв до керування транспортними засобами», зазначено, що у період воєнного стану до керування транспортними засобами категорії С, С1 на території України допускаються особи, які мають посвідчення водія категорії В.

У період дії воєнного стану та протягом року з дня припинення або скасування дії воєнного стану:

– особа допускається до керування транспортними засобами за наявності у неї національного посвідчення водія України, виданого їй вперше на право керування транспортними засобами відповідної категорії, строк дії якого закінчився;

– строк дії посвідчення водія, що належить особі, яка переїжджає на постійне місце проживання в Україну, у разі його закінчення у період дії воєнного стану, продовжується на рік і після цього підлягає заміні. Заміна такого посвідчення проводиться після проходження особою медичного огляду та складення теоретичного і практичного іспитів;

– постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 844 «Про затвердження зразків бланків і технічних описів бланків національного та міжнародного посвідчень водія, свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, тимчасового реєстраційного талона транспортного засобу та зразка розпізнавального автомобільного знака України та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» (Офіційний вісник України, 2020 р., № 77, ст. 2469) застосовується з урахуванням особливостей, передбачених цією постановою;

– зазначені у свідоцтвах про реєстрацію транспортних засобів строки тимчасового ввезення на територію України транспортних засобів, що належать дипломатичним представництвам та консульським установам (крім Російської Федерації), представництвам міжнародних організацій в Україні, їх персоналу та членам сімей персоналу (крім Російської Федерації), акредитованих в установленому порядку в Міністерстві закордонних справ, а також міжурядовим організаціям та їх співробітникам, іншим представництвам іноземних юридичних осіб, які не є резидентами України (крім Російської Федерації), а також тимчасових реєстраційних талонів тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування (крім транспортних засобів, ввезених громадянами Російської Федерації), які закінчилися у період дії воєнного стану, продовжуються на рік.

Установити, що протягом року з дня припинення або скасування дії воєнного стану особа

допускається до складення іспитів, необхідних для отримання посвідчення водія, за наявності свідоцтва про закінчення закладу з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації водіїв, строк дії якого закінчився у період дії воєнного стану, та/або відомостей в Єдиному державному реєстрі Міністерства внутрішніх справ та після проходження медичного огляду в порядку, установленому Міністерством охорони здоров'я.

Категорії водійських посвідчень:

- В — автомобілі масою до 3500 кг, і кількістю сидячих місць (не враховуючи водійського) до 8;
- С1 — автомобілі масою від 3500 до 7500 кг, призначені для перевезення вантажів;
- С — автомобілі масою від 7500 кг, призначені для перевезення вантажів [4]

Національна поліція України під час введення правового режиму воєнного стану має дуже важливе значення у забезпеченні публічного порядку та безпеки, у тому числі в сфері безпеки дорожнього руху. Органи та підрозділи НПУ переводяться на посилений варіант службової діяльності. Разом з тим, відповідно до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом, видає відповідно до закону дозволу на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху, а також вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів.

1. Безпека для громадян URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/bezpeka-ta-oborona/bezpeka-dlya-gromadyan>.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

3. Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру: Постанова КМУ від 28 лютого 2022 р. № 165// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-%D0%BF#Text>

4. Деякі питання допуску водіїв до керування транспортними засобами: Постанова КМУ від 3 березня 2022 р. № 184 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2022-%D0%BF#Text>.

5. Про Національну поліцію Закон України від 2 липня 2015 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

Алієва Каріна Мамедівна

ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ОБРАЗУ ЧЕСТІ І ГІДНОСТІ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Верховна Рада України 03 березня 2022 р. доповнила КК України статтю 435-1 «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю», якою передбачила кримінальну відповідальність, зокрема, за образу честі і гідності військовослужбовця, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації [1].

Збройній агресії Російської Федерації пліч-о-пліч з військовослужбовцями протистоять і працівники правоохоронних органів, значну частину яких становлять працівники Національної поліції України. При цьому суспільна небезпека посягань на честь і гідність працівників правоохоронних органів при здійсненні такої діяльності є не меншою, ніж аналогічні посягання на честь і гідність військовослужбовців.

Проте притягти до адміністративної чи кримінальної відповідальності за такі посягання наразі неможливо, оскільки ані КУпАП, ані КК України не містять відповідної норми. У разі посягання на честь чи гідність працівника правоохоронного органу винну особу можна притягти до адміністративної чи кримінальної відповідальності лише за умови, якщо приниження честі чи гідності такого працівника супроводжувалось злісною непокорю законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків (ст. 185 КУпАП) або ж посяганням на їх здоров'я чи життя, або опір (Розділ XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів» КК України).

У Верховній Раді України зареєстровані проекти Законів України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту честі та гідності працівників Національної поліції України, членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців» від 08.02.2021 р. № 5050 [2] та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту честі і гідності громадян та працівників правоохоронних органів» від 24.02.2021 р. № 5050-1 [3], метою яких, зокрема, є захист честі й гідності працівників Національної поліції України, членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків шляхом запровадження адміністративної відповідальності за правопорушення зазначеної категорії та запровадження адміністративної відповідальності за образу поліцейських, працівників Державної прикордонної служби України при виконанні ними своїх службових обов'язків, а так само членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону під час залучення їх до охорони громадського порядку.

Обидва проекти пропонують встановити адміністративну відповідальність за умисні, публічні дії, які ображають честь та гідність працівника Національної поліції України під час виконання ним службових обов'язків.

Разом з тим посягання на честь та гідність працівників правоохоронних органів можуть супроводжуватись іншими діяннями, які значно посилюють суспільну небезпечність такого посягання і потребують встановлення за їх вчинення кримінальної відповідальності.

На наш погляд, публічні дії, які ображають честь та гідність працівника правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків і не супроводжуються вчиненням інших кримінальних правопорушень, потерпілим від яких є цей працівник, потребують встановлення за їх вчинення адміністративної відповідальності. Відповідальність за посягання на честь та гідність працівника правоохоронного органу при опорі цьому працівникові доцільно передбачити у ч. 3 ст. 342 КК України, а за таке ж посягання при погрозі вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків чи в умовах воєнного або надзвичайного стану – у ч. 2 ст. 345 КК України. Нумерацію чинних частин 2, 3, та 4 ст. 345 КК України змінити, відповідно, на 3, 4 та 5.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту честі та гідності працівників Національної поліції України, членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців: Проект Закону України від 08.02.2021 р. № 5050 / Верховна Рада України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71060.

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту честі і гідності громадян та працівників правоохоронних органів: Проект Закону України від 24.02.2021 р. № 5050-1 / Верховна Рада України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71217.

Арцебарська Олена Олександрівна,
здобувач вищої освіти 2 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності

Науковий керівник:
Рижкова Світлана Анатоліївна,
старший викладач кафедри
кафедри адміністративного права
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні, масової евакуації та переміщення дітей, сімей з дітьми з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростає загроза життю та здоров'ю дітей, а також ризик вчинення різних форм жорстокого поводження з ними, адміністративних чи кримінальних правопорушень по відношенню до них [1].

Суб'єкти, юридичні та фізичні особи, яким стало відомо про дитину, яка перебуває в складних

життєвих обставинах внаслідок жорстокого поводження з нею або наявності загрози її життю чи здоров'ю, зобов'язані:

- у разі потреби надати дитині домедичну допомогу, викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання дитині екстреної медичної допомоги;

- невідкладно повідомити про таку дитину (телефоном або засобами електронної комунікації) органам Національної поліції та службі у справах дітей за місцем виявлення та перебування дитини (2-75-62);

- за наявності загрози життю чи здоров'ю у зв'язку з техногенними аваріями та іншими надзвичайними ситуаціями або загрозою їх виникнення (пожежа, пошкодження/руйнування будівлі тощо), – невідкладно повідомити підрозділ територіального органу ДСНС [2].

Термін «жорстоке поводження з дитиною» розглядається як будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема, домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема, вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою її експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини. Жорстоке поводження з дитиною може проявлятися у тому числі будь-якою формою рабства, продажем дитини та торгівлею дітьми, борговою залежністю, примусовою працею, вербуванням дітей для використання їх у збройних конфліктах, вчиненням сексуального насильства стосовно дитини.

Домашнє насильство може набувати різних форм, це може бути нав'язлива увага, переслідування або примусовий контроль. За допомогою примусового контролю поведінка особи, яка чинить насильство, спрямована на підпорядкування та/або формування залежності у жертви/особи, яка пережила насильство, шляхом загроз, принижень, залякування або інших зловживань, які використовуються для того, щоб заподіяти шкоду, покарати, залякати та ізолювати жертву/особу, яка пережила насильство, від будь-якої підтримки [3].

Результатом домашнього насильства можуть стати довгострокові проблеми із фізичним, психічним та емоційним здоров'ям; у крайніх випадках насильство щодо жінок може призвести до смерті. Це одна з крайніх форм утисків, з якою може зіткнутися жінка.

Як і в будь-якому суспільстві, що постраждав від воєнного конфлікту, в Україні значно почастишали випадки домашнього насильства. Однією з цілей проекту є уявити можливі інструменти та заходи протидії домашньому насильству, зумовленому конфліктом. При цьому основна увага приділяється чоловікам, які і є цільовою аудиторією, оскільки досі допомога переважно надавалася жертві насильства, поведінка ж насильника майже не коректувалася. У зв'язку з цим заплановано навчання не байдужих до цієї теми чоловіків по роботі в галузі формування відповідальної поведінки чоловічого населення та боротьби з домашнім насильством, зумовленим війною [4].

Щодо кримінальних правопорушень відносно дітей слід зазначити, що у воєнний час найбільшими ризиками є вчинення злочинів проти життя та здоров'я дитини, статевої свободи та статевої недоторканості, залишенням у небезпеці та ненаданням допомоги, незаконного позбавлення волі або викрадення, насильницького зникнення, торгівлі дітьми, експлуатації, втягнення у протиправну діяльність. Важливим в цьому аспекті є належна взаємодія та координація всіх суб'єктів дотичних до виявлення, реагування, належного документування зазначених фактів, а також кваліфікованого психологічного супроводу та підтримки жертв домашнього насильства з урахуванням умов воєнного стану.

1. Навчально-методичний посібник «Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект». – [Навч.- метод. посібник] /К.: ФОП Стеценко В.В. – 2016

2. За час російського вторгнення в Україні загинуло щонайменше 205 дітей URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/18/novyna/suspilstvo/chas-rosijskoho-vtorhennnya-ukrayini-zahynulo-shhonajmenshe-205-ditej>

3. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». – К.: – 2018. – 140 с.

4. Воєнний стан в Україні. Як це працює. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60503455>.

Басс Вікторія Олександрівна
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

СПОСОБИ ТА УМОВИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ БЕЗПЕКИ У РІЗНИХ СИТУАЦІЯХ

МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики, зокрема, у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг [1].

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» до повноважень поліції входить організація взаємодії правоохоронних та інших державних органів України з Міжнародною організацією кримінальної поліції - Інтерполом, Європейським поліцейським офісом (Європол), а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу, а також здійснення взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями [2].

У розділі 24 «Юстиція, свобода, безпека» (в частині правоохоронних органів) Запитальника ЄС-Україна окреслено пріоритетні напрями діяльності правоохоронних органів України та можливості їх взаємодії в різних ситуаціях. Так, Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ, Генеральною прокуратурою, Службою безпеки, Державною митною службою, Державною податковою адміністрацією України та Асоціацією начальників поліції, Королівською службою прокуратури Англії та Уельсу, Митницею та Акцизом Її Величності, Національною службою кримінальної розвідки щодо співробітництва у боротьбі з тяжкими злочинами, організованою злочинністю, нелегальною торгівлею наркотиками та інших питаннях, що становлять спільний інтерес від 16.01.1998 визначає, що взаємна допомога надаватиметься в галузі попередження, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень.

Допомога може включати: одержання свідчень, пояснень осіб та предметів, які можуть бути використані як речові докази; забезпечення документами, записами та іншими речами; визначення місцезнаходження та ідентифікація особи; обмін інформацією та даними кримінальної розвідки для попередження, виявлення або розслідування кримінальних правопорушень; будь-яку іншу допомогу, яка не заборонена законодавством Учасника, якого запитують; обмін знаннями та досвідом, законодавчими та нормативними документами, а також відповідною науковою та технічною інформацією.

Цей Меморандум не перешкоджає Учасникам розвивати інші взаємно прийнятні форми співробітництва [3].

Тому, способи та умови співпраці НП з іншими державними органами можуть включати: проведення спільних засідань колегій міністерств і відомств, що співпрацюють, оперативних нарад керівників їх структурних підрозділів з метою розгляду найбільш актуальних проблем правоохоронної діяльності, прийняття погоджених рішень щодо реалізації державних програм боротьби із злочинністю, виконання нових законів та правових актів органів влади України з питань боротьби із злочинністю; розробка та реалізація спільних планів, програм боротьби із злочинністю; видання спільних відомчих нормативних актів, регламентуючих порядок співпраці під час реалізації правових актів органів влади України та здійсненні заходів боротьби із злочинністю, у тому числі з окремими її видами; створення спільних робочих груп представників правоохоронних органів для вивчення окремих проблем боротьби із злочинністю та розробки пропозицій щодо їх вирішення, надання бригадами у складі працівників апаратів міністерств і відомств комплексної практичної допомоги підпорядкованим підрозділам у реалізації правових актів, програм боротьби із злочинністю, виконанні спільних рішень колегій та оперативних нарад центральних органів, вдосконаленні форм співпраці між їх підрозділами на місцях; спільна підготовка та подання до органів влади країни узагальнених інформацій про стан криміногенної ситуації, пропозицій про заходи щодо її поліпшення.

1. У профілактиці кримінальних та адміністративних правопорушень співпраця у: розробці та поданні до проектів державних програм боротьби із злочинністю погоджених пропозицій з питань профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень, в тому числі запобігання найбільш поширеним видам правопорушень; взаємне інформування правоохоронними органами один одного про виявлені ними в процесі здійснення своїх функцій причини та умови, що сприяють кримінальним та іншим правопорушенням, безпосередня боротьба з якими віднесена до компетенції іншого правоохоронного органу; погоджене визначення переліку інформації, оперативний обмін якою та використання може сприяти

своєчасному вжиттю заходів щодо запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням. Нормативне закріплення, у разі необхідності, порядку обміну такою інформацією між правоохоронними та іншими органами; спільному вивченні проблем профілактики кримінальним правопорушенням і розробці пропозицій та заходів щодо їх вирішення; д) підготовці та внесення до відповідних інстанцій, міністерств і відомств спільних пропозицій про усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень.

Співпраця у виявленні, припиненні, розкритті та розслідуванні кримінальних та адміністративних правопорушень може полягати у: своєчасному інформуванні правоохоронними органами один одного про відомі їм факти готування чи вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, дізнання або розслідування яких законом покладено на той орган, якому про це повідомляється також у створенні, у разі необхідності, слідчо-оперативних груп з числа працівників взаємодіючих органів для здійснення, у межах визначеної законодавством компетенції, заходів по виявленню, розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень, у тому числі, скоєних організованими групами та тих, що мають міжрегіональний та міждержавний характер, пов'язаних з наркобізнесом або набули великого резонансу; використанні, за взаємним погодженням, органів Національної поліції, Служби безпеки, митних та інших органів як фахівців для участі у викритті злочинних груп, розслідуванні проявів організованої злочинності, проведенні криміналістичних експертиз і досліджень, для дачі консультацій. Визначення таких працівників у підрозділах, встановлення порядку їх використання та спеціалізації; взаємообмін інформацією, що міститься в централізованих, обласних та інших банках даних.

Повноцінний розвиток Української держави неможливий без створення єдиної стійкої і функціональної правоохоронної системи, як частини сектору національної безпеки [4]. Сучасні виклики і загрози, перш за все гібридні, обумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних чинників, вимагають системного реагування, адекватної трансформації як усього сектору безпеки, так і системи МВС. А також включення цієї системи у сферу політичних пріоритетів держави.

1. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>.

2. Про Національну поліцію Закон України від 2 липня 2015 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ, Генеральною прокуратурою, Службою безпеки, Державною митною службою, Державною податковою адміністрацією України та Асоціацією начальників поліції, Королівською службою прокуратури Англії та Уельсу, Митницею та Акцизом Її Величності, Національною службою кримінальної розвідки щодо співробітництва у боротьбі з тяжкими злочинами, організованою злочинністю, нелегальною торгівлею наркотиками та інших питаннях, що становлять спільний інтерес: Меморандум // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_035?lang=ru#Text.

4. Безпека для громадян// URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/bezpeka-ta-oborona/bezpeka-dlya-gromadyan>.

Бахчев Костянтин Вікторович
декан факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИПЛАТУ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ КУРСАНТАМ ВНЗ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан у зв'язку із проявом військової агресії російської федерації в бік нашої держави. Згідно Указу Президента України «Про введення воєнного стану» [1] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] МВС України (у тому числі в особі органів та підрозділів Національної поліції) уповноважені забезпечувати та здійснювати заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

З метою матеріального забезпечення окремих категорій осіб під час дії воєнного стану рішенням Кабінету Міністрів України встановлено, що на період дії воєнного стану у тому числі і поліцейським виплачується додаткова винагорода в розмірі 30 000 гривень щомісячно, а тим з них, які беруть безпосередню участь у бойових діях або забезпечують здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах у період здійснення зазначених заходів (у тому числі військовослужбовцям строкової служби), - розмір цієї додаткової

винагороди збільшується до 100 000 гривень в розрахунку на місяць пропорційно часу участі у таких діях та заходах [3].

Разом з тим є певні колізії під час реалізації вказаних положень щодо виплати грошової винагороди. Адже виявилось, що не кожен хто носить форму поліцейського та має спеціальне звання має формальний статус поліцейського та може розраховувати на грошову винагороду. Так, згідно частини 1 статті 17 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції [4].

Згідно листа Голови Національної поліції, зміст якого містить методичні рекомендації та роз'яснення згаданої вище Постанови Кабінету Міністрів України щодо порядку здійснення додаткових виплат поліцейських під час дії воєнного стану, суб'єктами, які мають право отримати такі виплати є поліцейські, які виконують службові обов'язки за штатними посадами або на яких у встановленому порядку покладено тимчасове виконання обов'язків за іншими посадами та тим, які беруть безпосередню участь у бойових діях або забезпечують здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії згідно з відповідними умовами [5]. Саме формулювання «поліцейські, які виконують службові обов'язки за штатними посадами» спричинило колізію правових норм та суспільних відносин, згідно яких курсанти вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) зі специфічними умовами навчання не можуть претендувати на такі додаткові виплати, хоча в умовах дії воєнного стану фактично залучаються для виконання службових обов'язків (наряди, патрулювання, тощо), покладених на них, як на поліцейських, осіб рядового складу, адже ВНЗ зі специфічними умовами навчання не є органами поліції та підпорядковані МВС України.

Ми не погоджуємося з таким підходом та вважаємо, що курсант ВНЗ зі специфічними умовами навчання є поліцейським та має право на отримання додаткових грошових виплат під час дії воєнного стану.

З цього приводу підтримуємо думку Коваліва М.В. та Єсімова СС., які ще два роки тому у своїй науковій роботі доводять положення про те, що «громадянин, зарахований на навчання до відомчого вишу за очною формою, набуває два види статусу – статус здобувача освіти та статус поліцейського. Його права і обов'язки мають освітній характер і регулюються законодавством про освіту, а також передбачені нормативно-правовими актами про проходження служби в Національній поліції» [6, с. 78]. Водночас правозастосування даного положення не знайшло свого відгуку і дотепер.

При цьому, з метою вирішення нормативної та правозастосовної невизначеності окресленого питання, ректором Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (далі – ДДУВС) запропоновано керівництву МВС України виплачувати грошову винагороду курсантам, які несуть службу під час дії воєнного стану, у сумі 30 000 гривень на підставі наказу ректора. Вказана ініціатива підтримана та вже запроваджена у інших ВНЗ МВС України.

Отже, бачимо три шляхи вирішення питання про виплату додаткової винагороди курсантам ВНЗ зі специфічними умовами навчання:

1. Запровадити повсякчасну практику, реалізовану ректором ДДУВС, – на рівні ВНЗ зі специфічними умовами навчання зробити відрахування в якості винагороди курсантам, які несуть службу під час дії воєнного стану, в обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України.

2. Запровадити зміни до нормативно-правових актів України щодо уточнення місця курсантів ВНЗ зі специфічними умовами навчання в системі Національної поліції України (або курсанти – це поліцейські, які мають рівні права та обов'язки з іншими поліцейськими в рамках наданих їм повноважень; або курсанти – це цивільні особи, адміністративно-правовий статус яких обмежується освітніми процесами, а тому залучення таких осіб до службової діяльності Національної поліції, навіть як додані сили, не є можливим).

3. Оприлюднити відповідними посадовими особами Національної поліції роз'яснення щодо положень Постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 № 168 [3] щодо даної категорії поліцейських – курсантів ВНЗ зі специфічними умовами навчання, тобто безпосередньо надати відповідні уточнення листом або розпорядженням Голови Національної поліції або Міністра внутрішніх справ.

Ми, у свою чергу, підтримуємо вирішення окресленого питання на загально-державному рівні, адже це виключить у подальшому масові звернення до суду з метою компенсації курсантам ВНЗ зі специфічними умовами навчання невикраденої додаткової винагороди під час дії воєнного стану. Водночас ми наполягаємо на третьому запропонованому нами варіанті, який є більш оперативним та реальним за умов сьогодення.

1. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення 22.04.2022)

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 22.04.2022)

3. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.04.2022)

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 22.04.2022)

5. Про потребу в коштах для виплат додаткової винагороди поліцейським у розмірі 30 000 грн під час дії воєнного стану: лист Голови Національної поліції України від 23.03.2022 № 2220/01/29-2022 (дата звернення 22.04.2022)

6. Ковалів М.В., Єсімов С.С. Курсанти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України – суб'єкти державної служби в поліції. Питання боротьби зі злочинністю. 2020. Випуск 40. С. 73-80.

Борисенко Тетяна Василівна
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЛУЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ У ВОДІЙ, ЯКІ КЕРУВАЛИ НИМ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ, ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ТРАНСПОРТНОГО ОБОВ'ЯЗКУ

З давніх давен військові конфлікти різних масштабів становлять невід'ємну частину процесу розвитку людства. Сучасний етап розвитку суспільства також супроводжується постійними суперечками, які в деяких випадках призводять до відкритих конфронтацій між різними націями, спільнотами та державами. Не зважаючи на те, що більшість цивілізованих країн світу визнає життя людини найвищою цінністю, людство не змогло відмовитися від військових конфліктів, як способу вирішення протиріч. З огляду на таке, в законодавстві багатьох країн існують спеціальні правові конструкції – надзвичайні режими або режими воєнного стану, які наділяють публічні адміністрації додатковими повноваженнями для оперативного подолання надзвичайних ситуацій, які становлять загрозу конкретному регіону, або державі в цілому. Українське законодавство не є винятком.

Правовою основою для введення воєнного стану в Україні є Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та відповідний указ Президента України про введення воєнного стану в Україні, або в окремих її місцевостях, що затверджується Верховною Радою України.

Так, в статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» під воєнним станом розуміється «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [1].

Зважаючи на таке визначення, можна стверджувати, що воєнний стан є одним із видів адміністративно-правових режимів, який надає відповідним суб'єктам публічної адміністрації повноважень тимчасово обмежувати конституційні права і свободи людини і громадянина та права і законні інтереси юридичних осіб виключно для забезпечення і підтримання державного суверенітету, оборони території та охорони громадського порядку.

Як відомо, з 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на всій території України відповідно до Указу Президента №64/2022 введено воєнний стан, а також відповідно до Указу Президента №69/2022 оголошено загальну мобілізацію.

Саме пункт 8 Указу Президента №69/2022 «Про загальну мобілізацію» покладає на місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування обов'язок всіляко, в тому числі і матеріально за рахунок нерухомого та рухомого майна, забезпечувати потреби Збройних Сил України, Національної гвардії України та інших військових формувань України [2]. Певну зацікавленість становить порядок виконання саме військово-транспортного обов'язку.

Військово-транспортний обов'язок прямо передбачений Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Зокрема, в ст. 6 зазначеного закону визначено, що метою встановлення військово-транспортного обов'язку є задоволення потреб та забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань транспортними засобами і технікою на час дії особливого періоду [3]. Цей обов'язок покладається як на державні органи та органи місцевого самоврядування, так і на приватні підприємства, установи і організації, а також на громадян - власників транспортних засобів.

Більш детально зміст військово-транспортного обов'язку розкривається в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» [4]. Слід

зазначити, що виконання військово-транспортного обов'язку передбачено як в мирний час, так і під час дії воєнного стану, тобто особливого періоду. Порядок виконання військово-транспортного обов'язку різний залежно від обставин. Так, якщо в мирний час військово-транспортний обов'язок виконується переважно шляхом проведення заходів, пов'язаних з військовим обліком транспортних засобів і техніки та завчасним забезпеченням їх мобілізаційної готовності, то в особливий період цей обов'язок виконується безпосередньо шляхом передачі транспортних засобів і техніки для задоволення потреб військових формувань.

Характерною рисою військово-транспортного обов'язку є його плановий характер. В мирний час військові комісаріати та органи військового управління ведуть військовий облік транспортних засобів і техніки з метою планування передачі зазначених транспортних засобів для задоволення потреб військових формувань в особливий період. Тобто, кількість та перелік транспортних засобів, що в разі необхідності, будуть передаватися для потреб військових формувань заздалегідь визначена.

Варто наголосити, що з метою виконання військово-транспортного обов'язку законодавством України передбачено встановлення лімітів вилучення транспортних засобів і техніки. Обов'язок по затвердженню лімітів та відсоткових норм вилучення покладено на Кабінет Міністрів України. Однак, на сьогоднішній день, ліміти на вилучення транспортних засобів і техніки правлінням досі не встановлені.

Аналізуючи положення законодавства щодо військово-транспортного обов'язку можна дійти висновку, що процедура вилучення транспортних засобів і техніки під час дії воєнного стану детально регламентована лише для підприємств установ та організацій. Хоча Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає можливість вилучити майно для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану не лише державних підприємств, або державних господарських об'єднань, а також майно, що перебуває у приватній або комунальній власності [1].

Для того, щоб зрозуміти порядок вилучення транспортних засобів, що перебувають у власності фізичних осіб в умовах воєнного стану необхідно розкрити саме поняття «вилучення майна». Так, законодавче тлумачення цього поняття можна зустріти в Законі України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», відповідно до якого, під вилученням майна розуміється «позбавлення державних підприємств, державних господарських об'єднань права господарського відання або оперативного управління індивідуально визначеним державним майном з метою його передачі для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [5]. З цього визначення можна зробити висновок, що процедура вилучення транспортних засобів у мовях дії воєнного стану стосується лише тих авто, що перебувають у державній власності.

По відношенню до майна, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану використовується термін «примусове відчуження майна». При цьому на відміну від вилучення майна, примусове відчуження відбувається виключно за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості.

Аналіз положень Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» дає підстави стверджувати, що вилучення майна, в тому числі транспортних засобів з приватної власності фізичних осіб можливе лише при дотриманні чотирьох обов'язкових умов:

транспортний засіб вилучається для задоволення потреб військових формувань лише за умови відшкодування його вартості, тобто на оплатній основі;

рішення щодо вилучення транспортного засобу може прийматися виключно вищим командуванням Збройних Сил України або окремо визначених їх підрозділів за погодженням з державною адміністрацією. Виняток становлять лише місця бойових зіткнень де дозволяється вилучити транспортні засоби без погодження з державною адміністрацією;

вилучення засвідчується підписанням акта встановленого зразка, із зазначенням підстав, ознак майна та розміру виплаченої компенсації;

обов'язково проводиться оцінка вартості транспортного засобу що підлягає вилученню [5].

Тобто з точки зору законодавства примусове відчуження авто для військових потреб у водіїв, що перебувають в стані сп'яніння безпосередньо на дорозі технічно неможливе. А отже потребує відповідного законодавчого врегулювання. Навіть якщо згадати, що керування авто у нетверезому стані є адміністративним правопорушенням, за яке передбачається адміністративне покарання в тому числі у вигляді оплатного вилучення транспортного засобу, такої правової підстави для вилучення авто недостатньо. Адже адміністративне стягнення у вигляді оплатного вилучення майна накладається виключно за рішенням суду, навіть під час дії воєнного стану. Тому для законодавчого врегулювання питання вилучення транспортного засобу у водії, які керували ним в стані сп'яніння, пропонуємо на законодавчому рівні визнати таке вилучення одним із способів реалізації громадянами військово-транспортного обов'язку та внести до законодавства України відповідні зміни.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 2158-IX від 24.03.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України № 65/2022 від 24.02.2022 року // режим доступу URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41413>

3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Законом України № 3543-XII від 21.10.1993 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 2169-IX від 01.04.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 44, ст.416

4. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок: Постанова Кабінету Міністрів України №1921 від 28.12.2000 року (зі змінами і доповненнями, згідно Постановою Кабінету Міністрів України № 433 від 12.04.2022 року)//режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-%D0%BF#Text>

5. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 15, ст.99

Борисов Іван Олександрович
курсант 1 курсу групи ПД-133

Науковий керівник:

Опацький Роман Миколайович
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку зі збільшенням рівня злочинності в нашій країні за останні роки та необхідністю переходу до більш сучасного рівня діяльності правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення прав та свобод людини та громадянина, протидія злочинності та інших не менш важливих завдань [1]. Відповідно до поширення нових стандартів та принципів діяльності органів поліції в Україні було проведено глобальні зміни, які фундаментально змінювали діяльність існуючих правоохоронних органів. Для підвищення правосвідомості громадян та більш швидкого притягнення громадян до відповідальності було створено механізм діяльності працівників поліції за прототипом європейської моделі правоохоронних органів.

Особливостями адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів в Україні є те що:

- дана діяльність є частиною величезного державного механізму адміністративно-юрисдикційної діяльності;
- її метою є надання є надання поліцейських послуг у сфері захисту й охорони прав і свобод людини та громадянина, забезпечення публічного порядку та безпеки, протидії злочинності тощо;
- здійснюється у разі виникнення правового спору шляхом
- розгляду та вирішення справ про адміністративні, дисциплінарні
- правопорушення та у разі надходження звернень (заяв, скарг, повідомлень) громадян;
- здійснюється з обов'язковим дотриманням визначеної на рівні відповідних нормативно-правових актів процедури, тобто вимагає належного процесуального регулювання;
- рішення, прийняте за результатами такої діяльності, носить обов'язковий характер для особи, якій воно адресоване;
- здійснюється лише уповноваженими на те посадовими особами відповідних органів та підрозділів поліції, які мають спеціальні
- звання (на відміну, наприклад, від органів правосуддя, де юрисдикційними повноваженнями наділені всі служби та посадові особи);
- спостерігається уніфікація юрисдикційних повноважень окремих категорій працівників поліції;
- одноособовим розглядом правового спору (конкретної індивідуальної адміністративної справи);
- застосуванням за результатами розгляду конкретної індивідуальної адміністративної справи заходів державного примусу [2].

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції спрямована на, в першу чергу,

виявлення правопорушень, збиранні та належної оцінки доказів, оформленні необхідних для адміністративної справи адміністративно-процесуальних документів, розгляді підвідомчих адміністративних справ та прийняття по ним відповідних рішень (у вигляді постанов).

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України є однією з найважливіших складових частин загальної діяльності правоохоронних органів в Україні. Вона передбачає основний принцип сучасної моделі діяльності поліції в демократичних країнах, в яких поліція виконує завдання не карального характеру, а превентивного. Тобто, сучасні правоохоронні органи повинні приділяти особливу увагу дрібним правопорушенням, аби запобігти в майбутньому вчиненню злочинів [3].

1. Закон України «Про Національну поліцію» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.04.2022)

2. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції Навчальний посібник.— Київ: «Центр учбової літератури». — 2016. — 336 с.

3. Поняття та зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності міліції громадської безпеки URL: https://pidru4niki.com/1417012057179/pravo/ponyattya_zmist_administrativno-yurisdiktsiynoyi_diyalnosti

Бочковий Олексій Васильович
завідувач навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тривалий час психологія була окремим напрямом знань та вмінь, який дистанціювався від інших видів діяльності. Вважалось, що психологи, це такі фахівці, яких потрібно запрошувати для виконання спеціальних завдань. Відношення до психології тривалий час було як до виключно медичного або біля медичного напрямку знань. І мається на увазі відношення не науковців, а пересічних громадян.

Наприклад, якщо у нас болить зуб, то ми йдемо до стоматолога, коли зламали руку, то до травматолога, а коли проблеми у сім'ї, то до сімейного психолога і т.д.

З часом відношення до психології почало змінюватись і переорієнтовуватись на гуманітарний напрям, сприймаючи психологію як науку про людину та як вона сприймає оточуючий світ. Почала звертатись увага на те, що психологічні особливості є у кожній сфері життєдіяльності людини і їх знання дозволяє впливати на поведінку людей у тій чи іншій сфері.

При цьому, такий вплив може бути як позитивним, так і негативним. Завдяки знанням психології можна підвищити ефективність роботи правоохоронного органу завдяки вмільому керівництву колективом, застосовуючи баланс заохочень та стягнень та підтримуючи здоровий психологічний клімат. Завдяки тим самим знанням можна спровокувати конфлікт у злочинному середовищі, де лідери злочинних угруповань будуть конкурувати за сфери впливу, що сприятиме, крім того, документуванню протиправної діяльності тощо.

Загалом, уся правоохоронна діяльність заснована на спілкуванні людей, а отже не може обійтись без врахування психологічних особливостей комунікуючих суб'єктів.

Але потрібно враховувати, що знання психологічних особливостей та уміння їх використовувати під час комунікації може бути як результатом виснажливого навчання, так і результатом не менш виснажливого життєвого досвіду. І цей досвід може бути не завжди позитивним.

Наприклад, професійні злочинці, рецидивісти, хронічні порушники закону, повії, наркомани, корупціонери тощо, інтенсивне протизаконне життя яких змушує пристосовуватись до нових обставин та постійно їх враховувати під час спілкування для забезпечення своєї безпеки. З часом, формуються стійкі вміння використовувати психологічні особливості комунікації у своїх протизаконних цілях, у тому числі і для впливу на правоохоронців. Крім того, дехто з правопорушників навмисно вивчає психологію з метою застосування таких знань у протизаконних цілях. При цьому знання можуть бути різноманітні: від банальних способів введення в оману або укриття правди для уникнення відповідальності, до спеціальних прийомів управління конфліктами та впливу на окремі правоохоронні структури для зниження їх ефективності.

А тому, знання психологічних особливостей здійснення правоохоронної діяльності загалом та

окремих її напрямів зокрема є обов'язковим елементом такої діяльності, без яких неможливо її ефективно здійснювати.

Більше того, невикористання у правоохоронній діяльності напрацьовань у сфері психології можна вважати халатним відношенням до своєї роботи. Адже якщо співробітник оперативного підрозділу, який займається викриттям злочинної групи не обізнаний у психологічних особливостях внутрішньогрупових зв'язків, чи не знає про особливості управління конфліктами всередині злочинної групи може сприйматися як автомеханік, який не знає будову автомобіля, а вміє лише крутити гайки, або хірург, який вміло робить надрізи, проте пропустив усі заняття з анатомії людини.

Знання психологічних особливостей правоохоронної діяльності дозволяє підвищити її ефективність за рахунок економії часу та підвищення результативності здійснюваних заходів. Наприклад, дільничний офіцер поліції, який володіє прийомами довірливого спілкування зможе отримувати інформацію про вчинювані правопорушення на території обслуговування та заробити авторитет. А керівник, який вміло використовує психологічні прийоми управління колективом зможе організувати ефективну роботу підрозділу та підтримувати здоровий психологічний клімат у колективі.

Враховуючи викладене, пропонується зосередити більше уваги на вивченні психологічних особливостей різних напрямів правоохоронної діяльності для майбутніх правоохоронців.

Булдакова Анастасія Євгенівна,
курсант 2-го курсу ННП ПФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Свердлов Дмитро Володимирович,
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛАМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Діти є однією з найменш захищених категорій, тому забезпечення та захист їх прав та свобод є пріоритетним напрямком діяльності поліції. Для всебічного виконання цього завдання було створено окремий підрозділ Національної поліції – ювенальну превенцію. І хоча раніше їх діяльність була направлена на боротьбу зі злочинністю неповнолітніх, то зараз вони віддають перевагу саме превентивній діяльності.

Хоча не один закон, що регламентує діяльність цього підрозділу не визначає функцій, які вони виконують, проте зміст самих завдань, а також теорія права виокремили деякі основні функції їх діяльності. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044 визначив завдання підрозділів ювенальної превенції. На деякі з них слід привернути увагу, оскільки саме вони виконують профілактичну функцію: профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення та ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики [1].

Крім цього, ми розглянемо ще декілька функцій, які визначають саме превентивні засади: охоронна: надає пріоритет напрямку виховання, аніж заходам примусу; відновна та примирна: допомагає досягти згоди між конфліктними сторонами шляхом мирного розв'язання ситуації, вирішення проблеми за допомогою взаєморозуміння, з подальшим налагодженням стосунків, можливо із залученням соціального оточення або представників місцевих громад; реабілітаційна: направлена не тільки на допомогу дитині, яка стала жертвою жорстокого поводження, а також і до неповнолітнього, який скоїв правопорушення і його треба ресоціалізувати, тобто повернути в соціум, щоб він не відокремлювався від інших, а мав звичайне повсякденне життя, наскільки це можливо. Коли він сам зрозуміє наскільки він важлива частина гармонії соціуму, то і його не будуть вважати іншим [2].

Особливістю проведення профілактичної роботи підрозділів ювенальної превенції є саме їх професійний напрямок – діти. Оскільки вони особлива категорія людей, яка ще не сформувала моральні якості і в яких ще йде процес закладення норм поведінки та вироблення звичок, слід поводити себе з ними також особливо.

В закладенні основ поведінки, поглядів на життя та ставлення до оточуючих особливу роль грає профілактика з дитинства: з дитячого садочку або молодших класів школи. Зрозуміло, що фундамент дитячого світогляду – це ставлення батьків як до інших, так і безпосередньо до дитини. Проте, позитивний вплив з іншого боку – боку соціуму, може виправити деякі аспекти поведінки, що обов'язково відобразиться в майбутньому. Отже, проведення профілактичних бесід співробітниками ювенальної превенції дуже важлива частина їх діяльності. Зміст таких бесід повинен бути направлений на ознайомлення дітей з деякими негативними обставинами, які можуть в майбутньому призвести до негативних наслідків, можливе приведення життєвих прикладів для надання більшого ефекту, обов'язкове привернення уваги на те, як запобігти такому результату і до кого потрібно звертатися за допомогою. Авторитет поліцейських серед малолітніх сприяє кращому сприйняттю інформації.

Звичайно, проведення таких бесід не виключає можливості скоєння правопорушень в майбутньому. Після скоєння правопорушення та перед, на мою думку, останньою ланкою превентивної діяльності – взяттям на облік є ще один етап. Таких осіб необхідно викликати до відділу з метою проведення роз'яснювальних бесід. Зазвичай зміст бесід полягає у роз'ясненні дітям їх законних прав, обов'язків, виявленні причин, які спонукали їх до вчинення правопорушення, з'ясування матеріально-побутових умов проживання в сім'ях, де вони проживають. В ході бесід аналізуються: родинний вплив та психологічний мікроклімат в сім'ях на поведінку підлітків та звичайно, особлива увага під час спілкування, приділяється застереженню від вчинення в майбутньому повторних адміністративних чи кримінальних правопорушень, проявів агресивної поведінки, порушень громадського порядку. Із батьками дітей, проводиться роз'яснювальна робота щодо належного виконання своїх батьківських обов'язків [3].

Після того, як діяння дитини стали відповідні підставам визначеним в згаданому вище наказі МВС України, співробітнику ювенальної превенції необхідно взяти таку особу на профілактичний облік та завести обліково-профілактичну справу. З метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо таких дітей поліцейський проводить ознайомлювальні, попереджувальні і виховні бесіди з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; проводить ознайомлювальні, попереджувальні бесіди з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; складає плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини тощо. Головна мета такого рішення – скорегувати ще не сформований світогляд, поки він не вилився в щось більш серйозне [4].

Підсумовуючи все вище визначене, ми можемо дійти висновку, що проведення профілактики підрозділом ювенальної превенції є одним з найважливіших напрямків діяльності поліції. Як було визначено, в дітей з дитинства закладаються основні норми поведінки. І від того, який саме фундамент буде прокладено, буде залежати майбутнє не тільки правопорушників, а й суспільства, оскільки виховання молодого покоління-виховання майбутнього держави. Саме тому ключовим напрямком діяльності підрозділу ювенальної превенції є забезпечення подальшого нормального фізичного і психологічного розвитку дитини, проведення профілактики агресивної поведінки, а основне завдання-викликати мотивацію до позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків, а обов'язковою умовою є урахування вікових та психологічних особливостей таких осіб.

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text> (дата звернення: 12.04.2021)

2. Ювенальна превенція як один із основних напрямків діяльності Національної поліції. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3360/1/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%86.%D0%9C..pdf> (дата звернення: 12.04.2021)

3. Профілактична робота служби із неповнолітніми правопорушниками. URL: <https://lubarska-gromada.gov.ua/news/1554181583/> (дата звернення: 12.04.2021)

4. Особливості профілактичного обліку неповнолітніх. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10512/Osoblyvosti%20profilaktychnoho%20obliku%20nepovnlitnikh_Iushkevich_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 12.04.2021)

Бухтіярова Ірина Геннадіївна
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ.

Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [4].

Так, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до українського законодавства, 24 лютого 2022 року Президент України— Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Володимир Зеленський підписав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1].

В умовах правового режиму воєнного стану можливе також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Вичерпний перелік із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень таких обмежень зазначається в Указі Президента України про введення воєнного стану. Такий Указ додатково затверджується Верховною Радою України.

Військовому командуванню в умовах воєнного стану надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для цього військово командування наділяється правом видавати обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Також, на територіях, на яких введено воєнний стан, можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації.

Запровадження воєнного стану тягне за собою ряд обмежень, які стосуються фізичних та юридичних осіб.

Військове командування разом із військовими адміністраціями можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування впроваджувати певні заходи правового режиму воєнного стану.

Серед всіх заходів, які можуть бути впроваджені в межах тимчасових обмежень передбачених указом Президента України основними, що *стосуються фізичних осіб* є право органів:

1. запроваджувати трудову повинність для окремих категорій працездатних осіб, які не залучені до роботи у сфері забезпечення життєдіяльності населення, оборонній сфері і не заброньовані за підприємствами, установами та організаціями;

Так, згідно «Порядку залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану» до суспільно корисних робіт можуть бути залучені виключно працездатні особи віком від 16 років, які не мають обмежень за станом здоров'я до роботи в умовах воєнного стану, а саме:

- ✓ безробітні та інші незайняті особи;
- ✓ працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками), - у порядку переведення;
- ✓ особи, зайняті в особистому селянському господарстві;
- ✓ студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів;
- ✓ особи, які забезпечують себе роботою самостійно.

До суспільно корисних робіт забороняється залучати малолітніх дітей, дітей віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років, жінок, які мають дітей віком до трьох років, а також вагітних жінок у разі, коли виконання таких робіт може негативно вплинути на стан їх здоров'я [2].

2. запроваджувати комендантську годину;
3. встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

4. перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України.

5. встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

6. забороняти торгівлю алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, а також зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами;

7. запроваджувати у разі необхідності нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

8. встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

9. проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України [3].

На юридичних осіб з більшою вірогідністю можуть вплинути в умовах воєнного стану права уповноважених органів:

1. використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

2. видавати накази (розпорядження) про відсторонення від роботи керівників підприємств, установ та організацій без збереження заробітної плати за неналежне виконання ними обов'язків, визначених цим Законом, та накази (розпорядження) про призначення виконавців обов'язків керівників зазначених підприємств, установ і організацій на час дії правового режиму воєнного стану;

3. у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

4. примусово відчужувати майно, в тому числі те, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка [3].

Треба відзначити, що водночас, якщо попередньо не було відшкодовано вартість такого майна, надалі має бути здійснено повне відшкодування його вартості в порядку, визначеному законом.

Для захисту прав громадян держава гарантує, якщо після скасування правового режиму воєнного стану майно, що було примусово відчужене, зберіглося, колишній власник або уповноважена ним особа має право вимагати повернення такого майна у судовому порядку. Також, колишній власник примусово відчуженого майна, може вимагати надання йому взамін іншого майна, якщо це можливо.

Окремо слід зазначити про право уповноважених органів під час дії правового режиму воєнного стану забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів, та право регулювати роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації та забороняти передачу інформації через комп'ютерні мережі, що в свою чергу є обмеженням прав громадян [3].

У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення таких заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації (у разі їх утворення).

Таким чином, спостерігаємо, що введення правового режиму воєнного стану, спричиняє суттєві обмеження прав як фізичних так і юридичних осіб.

Проте такі обмеження можуть відбуватися виключено в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану.

1. «Про ведення воєнного стану». Указ Президента України від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. «Порядок залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» Постанова Кабінету Міністрів України №753 від 13.07.2011. Урядовий кур'єр. 10.08.2011. № 145

3. Ведення воєнного стану: які наслідки та обмеження. URL: <https://www.jurliga.ligazakon.net/news/>

4. Що потрібно знати про воєнний стан оголошений в Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/24/>

Вейна Егор Артурович

курсант групи КП-135 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Синиціна Юлія Петрівна

доцент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАВООХОРОННІЙ ТА ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема належного формулювання, впровадження та застосування нормативно-правових актів з метою забезпечення оптимального розвитку інформаційних технологій в Україні в умовах сучасного суспільного розвитку, де криміногенна ситуація в Україні погіршилася, є надзвичайно актуальною.

Результати наукових досліджень актуальними питаннями, щодо розвитку інформаційних технологій знайшли своє відображення у роботах видатних науковців, таких як Арістової І., Баранова О., Бачило І., Белякова К., Венгерова А., Єсімова С., Калюжного Р., Копана О., Копилова В., Ліпкана В., Марущака А., Новицького А., Новицької Н., Цимбалюка В., Швеця М., Яременко А. та інш.

У Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. У параграфі 9 показано стрімко зростаючу роль інформаційних технологій у всіх сферах суспільного життя. У ст. 51-52 наведено основні завдання розвитку кібербезпеки, що забезпечується кіберстійкістю та кібербезпекою національної інформаційної інфраструктури, а одним із важливих завдань є популяризація цифрової грамотності серед населення України [1].

Міжнародне співтовариство G8 заявило, що «Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства», яка була підписана 22 липня 2000 року передбачає, що «інформаційно-комунікаційні технології (ІТ) є одним з найважливіших факторів, що впливають на формування суспільства XXI ст. Їхній революційний вплив стосується образу життя людей, їх освіти та роботи, а також взаємодії уряду та громадянського суспільства. ІТ швидко стають життєво важливим стимулом розвитку світової економіки. Вони також дають можливість приватним особам, фірмам та спільнотам, що займаються підприємницькою діяльністю, більш ефективно та творчо вирішувати економічні та соціальні проблеми. Перед усіма нами відкриваються величезні можливості». А також що «всі люди без винятку, де б і коли завгодно не знаходилися, мають змогу користуватися перевагами глобального інформаційного суспільства» [2].

Наразі в Україні існує проблема недосконалості законодавчої бази, тому, окрім удосконалення технічних аспектів інформаційних технологій, насамперед необхідно заповнити прогалини у правовій базі у правозастосовчій та юридичній діяльності. Роль держави полягає в розробці законів і створенні компетентних правоохоронних і судових органів для забезпечення діяльності осіб, які надають кваліфіковану правову допомогу.

Актуальні питання правового забезпечення інформаційних технологій мають своє відображення у дослідженнях Бубницької О.П., Голубева В., Касперського Є., Веймана Г., Каплана Є., Колліна Б. та інших.

В свою чергу, дослідниця Бубницька О.П., у своїх наукових працях дає наступне визначення правового забезпечення інформаційних технологій: «Правове забезпечення ІТ – сукупність правових норм, що визначають створення, правовий статус та функціонування інформаційних систем, що регулюють порядок отримання, перетворення та використання інформації».

Юридична допомога є важливим елементом системи, яка надає кожному в державі доступ до правосуддя. Право на безоплатну правову допомогу вперше було закріплено в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, ст. 4(3)(d) [3].

Орієнтуючись на інтеграцію України до ЄС, необхідно орієнтуватися на стратегію розвитку держав-членів ЄС та НАТО в інформаційній сфері та дотримуватись усіх вимог щодо правової допомоги у правоохоронній та юридичній діяльності [4]. Тому міжнародний досвід розробки та коригування нормативно-правової бази інформаційного забезпечення є важливим, оскільки події останніх років свідчать, що Україна не готова до інформаційних війн, які зараз ведуться в Інтернеті.

На країни Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу поширені стандарти міжнародних організацій щодо інформаційної політики та інформаційної безпеки. Серед основних нормативно-правових документів, щодо інформаційної політики та інформаційної безпеки, є стандарти з інформаційної безпеки НАТО, викладені в СМ (2002) 49 «Безпека в Організації Північноатлантичного договору (НАТО)», сформульований після Лісабонського саміту та завершений підчас Варшавського саміту. Стандарт знайшов своє відображення у офіційній політиці кібербезпеки НАТО, Стратегічній концепції

кібербезпеки.

Для безпеки інформаційного простору Стратегії кібербезпеки розроблені на сьогодні в більшості країн світу, таких як Австрія, Австралія, США, Ізраїль, Великобританія, Естонія, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Німеччина, Польща, Франція, Чехія та інших [5].

Прикладом таких Стратегій може слугувати Комплексна національна ініціатива з кібербезпеки, яка була ухвалена у 2009 році Сполученими штатами, що спрямована на захист особистих громадянських свобод. Кіберзагрози в країні прирівнюються до інформаційної війни. Також заборона на поширення неправдивої інформації у Франції не вимагає рішення суду, а лише рішення правоохоронних органів.

Отже можемо зробити висновок, що для вирішення проблеми правового забезпечення інформаційної безпеки у правоохоронній та правовій діяльності суспільства держави. Україна потребує співпраці з іншими країнами, орієнтуючись на стандарти ЄС та НАТО. Для України важливим є досвід у східноєвропейських країнах щодо адаптації національного законодавства до вимог міжнародних організацій з метою забезпечення законодавчого балансу між свободою та безпекою у сфері інформації.

1. Кучмії О.П. Стратегія інформаційної безпеки в структурі внутрішньої й зовнішньої політики КНР. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 2011. №102. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/armv/article/download/2138/1901/> (дата звернення: 19.04.2022).

2. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства: № 998_163 від 22.07.2000 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text (дата звернення: 19.04.2022).

3. Справочник по обеспечению качества юридической помощи в процессах уголовного правосудия: Практическое руководство и перспективная практика. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Quality_Legal_Aid_RU.pdf (дата звернення: 19.04.2022).

4. Ткачук Т.Ю. Забезпечення інформаційної безпеки: досвід окремих країн Східної Європи. *Інформація і право*. 2017. No 4(23) URL: <http://ippi.org.ua/tkachuk-tyu-zabezpechennya-informatsiinoi-bezpeki-dosvid-okremikh-krain-skhidnoi-%D1%94vgori-st-62-72>. (дата звернення: 19.04.2022).

5. Законодавство та стратегії у сфері кібербезпеки країн європейського союзу, США, Канади та інших. /Європейський інформаційно-дослідницький центр. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/INFODOVIDKA-ZAKONODAVSTVO-TA-STRATEGIJI-KIBERBEZPEKA.pdf> (дата звернення: 19.04.2022).

Вільхова Єлизавета Миколаївна
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Резворович Кристина Русланівна
завідувач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Багатівікова історія всіх народів світу містить відомості про спроби людства створити нормальні умови життя, а також можливість задоволення всіх, а не лише базових потреб - 1 рівня за пірамідою Маслоу[6]. Процес розвитку тісно пов'язаний із забезпеченням реалізації прав і свобод людини. Можна сказати, що навіть взаємозалежний, оскільки для дотримання прав і свобод, їх захисту, поновлення, відстоювання - необхідна достатня інтелектуальна розвиненість індивідів, яка, в свою чергу, досягається лише при задоволенні всіх рівнів потреб людини. Задоволення фізіологічних потреб, а також потреби у відчутті безпеки - підґрунтя для реалізації вищих рівнів: соціалізації, визнання та самоактуалізації[6]. Стабільне задоволення базових (фізіологічних) потреб та відчуття безпеки, важко досягнути без існування гарантованих можливостей у вигляді основоположних прав людини.

Ще з давніх часів більшість прав людини усвідомлювалися суспільством, шкода від їх недотримання і поступово такі можливості (права) набували формального визначення. Разом з можливостями, обов'язково з'являються й правила поведінки осіб, щоб уникнути конфлікту при порушенні чи обмеженні прав і свобод. Важливим у охороні прав і свобод є не лише формальна визначеність, але й рівність всіх суб'єктів у виконанні встановлених правил та відповідальності, у разі їх порушень. Права і

свободи, а також додаткові можливості на території України регламентуються Конституцією України, Цивільним кодексом України, іншими законами та підзаконними нормативно-правовими актами, міжнародними договорами. Дотримання прав і свобод - забезпечується Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом України тощо. За допомогою останніх відбувається притягнення до відповідальності осіб, що порушили встановлені нормами чинного законодавства правила на загальновищаних підставах. Значне місце у правовому регулюванні суспільними відносинами займає Цивільний кодекс України. Цивільні правовідносини перетинаються із іншими напрямками права, але їх характерною особливістю (у більшості випадків) є вирішення спорів без втручання уповноважених державних органів. Цивільний кодекс України регламентує майже всі звичайні явища буденного життя, конкретизує права та встановлює правила для їх реалізації. Приклад можна навести такий: Конституцією України гарантується право на достатній життєвий рівень для себе і сім'ї (харчування, одяг, житло) [1], право на шлюб тощо. Але у Конституції відсутня чітка вказівка на право на сім'ю, порядок виникнення шлюбу. Цивільний кодекс України у ст. 291 містить норму, що гарантує право на сім'ю [2] із зазначенням суб'єкта таких відносин. Крім цього: порядок і правила створення шлюбних відносин (як право на сім'ю) регламентується не тільки ЦКУ, але й нормами спеціального кодексу - ст. 4 Сімейного кодексу України містить вказівку на відповідне право із зазначенням умов набуття можливостей для реалізації права на сім'ю [3].

Незважаючи на успішну реалізацію права на сім'ю задоволення потреби у соціалізації (яка включає в себе необхідність створення сім'ї, зростання і розвитку у родинному колі), виникають труднощі у відносинах між членами даного кола. Конфлікти, неповага, відстороненість і умисне порушення свобод та прав інших - утворює поширене антисоціальне явище, що має назву "домашнє насильство". За порушення прав, як і в інших випадках протиправної поведінки, чинним законодавством передбачена відповідальність. За психологічне, економічне та фізичне насильство без тілесних ушкоджень, настає адміністративна відповідальність [4] (ст. 173-2 КУпАП), а за систематичне вчинення перелічених дій, фізичне насильство, що спричинило наслідки (тимчасова втрата працездатності, тілесні ушкодження тощо), сексуальне насильство - кримінальна [5] (ст. 126-1ККУ).

Варто звернути увагу на збереження і ріст актуальності теми удосконалення профілактики та виявлення домашнього насильства. Разом з початком незаконного вторгнення військ РФ на територію України 24 лютого 2022 року [7], зріс рівень стресу і напруження, що значно впливає на поведінку людей. Крім відсутності відчуття безпеки, постійного перебування у стані тривожності - виникли й інші чинники, які мають вплив на кількість випадків домашнього насильства. До впливових чинників слід віднести і внутрішнє переміщення осіб, які вимушені адаптуватися до нових умов життя.

За словами начальника відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції у м. Дніпро - Очеретяної Наталії : після введення правового режиму воєнного стану відбулося різке зменшення випадків виявлення домашнього насильства. але згодом, так само швидко - кількість знову збільшилася. Також, було сказано і про зміну населення міст у країні, оскільки велика кількість населення емігрували у межах України, а також за кордон, через ведення активних бойових дій, з метою збереження власного життя та відчуття безпеки.

З цього випливає психологічна проблема виявлення протиправного діяння. Внутрішньо переміщені особи не розраховують на ефективне реагування територіальних органів Національної поліції через своє положення та соціальний статус. Крім психологічного бар'єру у вигляді страху звертатися до незнайомих людей (працівників правоохоронних органів) на новій території. існує й проблема поінформованості щодо загального порядку звернення при виявленні домашнього насильства.

Ще одним фактором є введення правового режиму воєнного стану, а також не роз'яснення населенню особливостей зазначеного режиму, нових правил під час його дії. Жертви, свідки, інші учасники домашнього насильства знову починають замовчувати, приховувати домашнє насильство - через страх, що виникає від необізнаності в особливостях тимчасового правового режиму, недовіру будь-кому, стрес і постійну тривожність.

Тобто, крім порядку дій при домашньому насильстві, населення слід інформувати і про зміни, що відбулися у законодавстві із веденням правового режиму воєнного стану. Низький рівень правосвідомості, як і завжди, у даній ситуації створює значні перешкоди у діяльності правоохоронних органів при наданні допомоги особам.

Актуальним залишається і питання захисту основоположних прав і свобод людини та громадянина. Гостро постає проблема захисту і відновлення зазначених прав, оскільки психологічний стан населення (у тому числі й працівників екстрених служб) ускладнює встановлений порядок і затримує процес. Крім цього, низький рівень правосвідомості впливає і на поведінку громадян, які не здатні усвідомлювати шкоду неправомірної поведінки та застосування до них заходів примусу, що регламентуються чинним законодавством. Підвищення правосвідомості і обізнаності населення - значно полегшить ситуацію та зменшить кількість правопорушень.

Населення потерпає від знущань, катування з боку окупантів. Не дотримуються і права, гарантовані

Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод), щодо поваги, честі, гідності й недоторканності. На жаль, уповноважені державні органи не встигають швидко реагувати аби припинити антиморальні дії агресорів, попередити нові випадки та притягнути всіх винних до відповідальності. Разом з відчуттям тривожності і небезпеки, з'являються відчуття безкарності. Останнє - у правослухняного населення викликає страх, а у антисоціальних осіб з'являється тяга і сміливість до вчинення протиправних дій.

Тому тема профілактика, виявлення і протидія домашньому насильству не втрачає актуальності і під час дії правового режиму воєнного стану. Родина, дім, сім'я - місце і оточення, у якому повинні створюватися комфортні умови життя, відчуття захищеності і спокою, а не страх. Підвищуючи правосвідомість населення - можливо уникнути значних негативних наслідків від вже вчинених та можливих майбутніх правопорушень, які будуть попереджені таким способом.

1. Конституція України : Закон України від 1996 р. № 254к/96-ВР (№ 27-ІХ від 03.09.2019). Відомості Верховної Ради України. 1996. №30.Ст. 141

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 365

3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. №2947-ІІІ. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, №№ 21-22, ст. 135

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 18.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

5. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-ІІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131

Гетьман Віталій Вікторович
Інспектор відділу превенції Дніпровського
РУП ГУНП в Дніпропетровській області

СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ЗМІСТ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

Серед найбільш важливих соціальних цінностей особливе місце належить громадському порядку та громадській безпеці, від рівня забезпечення яких значною мірою залежить реалізація громадянами своїх прав і свобод.

Відтак, забезпечення та підтримання громадського порядку та безпеки — одне з головних завдань держави, яка використовує для його реалізації комплекс різноманітних засобів, в тому числі правових. Одним із найбільш ефективних з них є заходи адміністративної відповідальності, яка настає за вчинення адміністративних правопорушень і полягає у застосуванні до порушників адміністративних стягнень.

Проблематика цього питання полягає в тому, що зазначені стягнення мають застосовуватись у точній відповідності до вимог закону, що вимагає від суб'єктів юрисдикції мати відповідні знання і уміння щодо правильної кваліфікації цих правопорушень.

Розглянемо адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. Для початку визначимося з тим, що таке «громадський порядок» та «громадська безпека».

Громадський порядок - це система суспільних відносин, які складаються в результаті суворого виконання і додержання норм права, моральних норм, позитивних правил (звичаїв). Громадська безпека – це складне суспільне явище, яке передбачає не тільки певний стан громадського порядку та його захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз, а й захищеність від джерел небезпеки природного або штучного характеру.

Суб'єктами адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку, є фізичні осудні особи, які на момент вчинення правопорушення досягли 16-річного віку. Такими особами можуть бути як громадяни України, так і іноземні громадяни та особи без громадянства (за винятком осіб, що згідно з чинним законодавством користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, питання про відповідальність яких вирішується дипломатичним шляхом).

Громадський порядок та громадська безпека встановлюються й охороняються державою, через її органи для суспільства, забезпечення належного рівня його існування, через захист прав і свобод громадян, створення сприятливих умов для реалізації їх обов'язків. Недодержання належного рівня громадського порядку та безпеки всередині будь-якої країни спровокує хаос та безлад — існування та функціонування за таких умов громадського суспільства та, власне, держави, здається неможливим. А, отже, забезпечення та підтримання громадського порядку та безпеки — одне з головних завдань держави. Про це свідчить і ст. 3 Конституції України, де зазначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і

безпеку визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2]. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Правопорушення у сфері громадського порядку мали місце у всі часи і у всіх без виключення державах. Нецензурна лайка, розпивання алкогольних напоїв, куріння у громадських місцях, насильство в сім'ї, невиконання батьками обов'язків щодо виховання дітей і сьогодні є найбільш розповсюдженими адміністративними правопорушеннями, які закріплені у главі XIV КУпАП. Одним з основних нормативно-правових актів, який регулює відносини у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, є КУпАП (зокрема, глава 14 «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку») [1]. Це дає підстави говорити про те, що забезпечення громадської безпеки та громадського порядку — це галузь адміністративно-політична, в межах якої створюються нормальні умови для життєдіяльності людей у найрізноманітніших сферах суспільних відносин. Незважаючи на те, що у законодавчих актах досить часто вживаються терміни «громадський порядок» та «громадська безпека», в жодному не закріплені їх загальні дефініції як категорій адміністративного права. Таку прогалину намагалися заповнити науковці, які пропонували різні дефініції обох понять, розглядали їх суть і значення, але так і не дійшли спільної думки. Отже, на сьогодні недоліком залишається відсутність нормативного закріплення понять «громадський порядок» та «громадська безпека», в першу чергу в КУпАП [3].

Кваліфікація адміністративних правопорушень у сфері забезпечення громадянського порядку та безпеки — це діяльність спеціально уповноваженого органу (посадової особи) щодо пізнання (визначення) юридично значущих ознак діяння (правопорушення), їх аналізу, узагальнення та співставлення з ознаками юридичного складу проступку, визначеного законодавством про адміністративні правопорушення, які посягають на суспільні відносини у сфері громадського порядку та громадської безпеки, та застосування передбаченої законом санкції [4]. Необхідно застосовувати до адміністративного правопорушення у сфері громадського порядку та безпеки лише ту норму закону, яка у повному обсязі буде відбивати його склад. Недодержання цієї вимоги призведе до помилок (суб'єктивних і логічних), а помилки — до неправильної кваліфікації.

Правильна кваліфікація адміністративного правопорушення у сфері громадського порядку та безпеки гарантує застосування справедливого, законного та обґрунтованого покарання з урахуванням його виду та розміру, яке походить від повної, об'єктивної оцінки суспільної шкідливості адміністративного правопорушення та шкоди, яку ним завдано. Усе це стане запорукою автоматичного розмежування схожих складів адміністративних правопорушень між собою та адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та безпеки від схожих за своїми складами кримінальних злочинів. Зменшення правопорушень, передбачених ст. 173, 174, 176, 177, 177-2, 178 КУпАП, позитивно вплине на рівень злочинності, тобто призведе до його зменшення [4]. В окремих випадках адміністративне правопорушення може стати тим чинником, який призведе до скоєння злочину. Здійснення правильної кваліфікації — умова точного, без відхилення, виконання принципу верховенства права, зазначеного у ст. 8 Конституції України.

Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку є досить актуальними, адже саме з цією категорією проступків правоохоронні органи стикаються, напевно, найчастіше. Тому так важливо розуміти сутність, види та зміст правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. Правопорушення у сфері громадського порядку мали місце у всі часи і у всіх без виключення державах. Зміст громадського порядку нерозривно пов'язаний з поняттям громадської безпеки. Кваліфікація адміністративних правопорушень у сфері забезпечення громадянського порядку та безпеки — це діяльність спеціально уповноваженого органу щодо пізнання (визначення) юридично значущих ознак діяння, їх аналізу, узагальнення та співставлення з ознаками юридичного складу проступку, визначеного законодавством про адміністративні правопорушення, які посягають на суспільні відносини у сфері громадського порядку та громадської безпеки, та застосування передбаченої законом санкції.

1. Адміністративна відповідальність (загальні положення та правопорушення у сфері обігу наркотиків) : навчальний посібник / За заг. ред. доктора юридичних наук, професора І. П. Голосніченка. — К. : КІВС, 2003. — 112 с.

2. Адміністративне право України : словник термінів / [Д. Є. Андрєєва, А. В. Басов, Ю. Ю. Басова, В. М. Бевзенко та ін.] ; за заг. ред. Т. О. Коломоєць, В. К. 197 Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. «Запорізь. нац. ун-т». — К. : Ін Юре, 2014. — 520 с.

3. Басов А. В. Забезпечення громадської безпеки: поняття та зміст / А.В. Басов // Адміністративне право і процес — 2012. — № 2 (2). — С. 84–91.

4. Кваліфікація проступків / Бурчак Ф. Г. — 2-е изд., доп. — К. : Политиздат України, 1985. — 120 с.

Головка Віталій Олександрович,
здобувач вищої освіти І курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:
Рижкова Світлана Анатоліївна,
старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ЦІВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ У ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

В даний час тема захисту прав цивільного населення в період збройних конфліктів є однією з найактуальніших. Зазначена тема не втрачала своєї актуальності у всі часи: початок зародження цивілізації тісно пов'язано із завойовницькими війнами, де перемога однієї держави завжди супроводжувалася втратами, у тому числі цивільного населення іншої країни.

Крім того, значно порушуються права та свободи громадян, коли на території їхнього проживання відбуваються збройні конфлікти. Так, наприклад, «у ХХ ст., після другої світової війни, жертви серед цивільного населення значно перевищували втрати серед військових. Відсоток загиблих у війні по відношенню до населення Землі кожні півстоліття збільшується в 4,5 рази. Також одним із прикладів може бути військовий конфлікт Грузії з Південною Осетією, кількість жертв налічує понад 2 тисяч людей, більшість яких мирні жителі».

Об'єктивною умовою потреби захисту цивільного населення у період зброєних конфліктів у міжнародне право є жорстокі сучасні війни. «Конфлікти у Сирії, триває арабо-ізраїльський конфлікт, події що зараз відбуваються на території України – це лише малий перелік збройних зіткнень з численними людськими жертвами, які стали наслідком неврегульованості складних протиріч між суб'єктами міжнародного права».

На сьогоднішній день, незважаючи на високий рівень правосвідомості населення, кількість збройних конфліктів не скорочується, а навпаки, зазнає дедалі більш жорстоких форм. Нині діє Женевська конвенція спрямована на охорону прав цивільного населення від 12.08.1949 «Про захист цивільного населення в час війни». Крім цього, майже через 30 років було прийнято Додаткові протоколи до зазначеної Конвенції, що регламентують особливості захисту жертв міжнародних озброєних конфліктів та конфліктів неозброєного характеру. До прийняття зазначених Конвенцій, на міжнародному рівні захищалися права лише представників збройних сил, а громадянське населення залишалося поза межами міжнародно-правового регулювання.

Так, згідно зі ст. 17 Женевської конвенції від 12.08.1949 року сторони, які беруть участь у збройному конфлікті, повинні укласти «угоду про евакуацію з обложеної або оточеної зони поранених та хворих, інвалідів, людей похилого віку, дітей та породіль та про перепустку до цієї зони служителів культури всіх віросповідань, санітарного персоналу та санітарного майна». Також Конвенція зобов'язує не захоплювати громадянські лікарні, які надають допомогу хворим та пораненим.

На захист цивільного населення також поширюються такі положення статей 17-23 Конвенції: повага до гідності особистості обслуговуючого персоналу лікарень; пропуск гуманітарної допомоги для жінок та дітей віком до 15 років; пропуск предметів культури для цивільного населення та ін.

Крім того, якщо на окупованій території є осиротілі діти, то країна окупант повинна докласти всіх зусиль, щоб діти не були надані самі собі, відповідно, при наявності такої можливості (ст. 24 Конвенції). Проте, вважаємо, що термін «наявність можливості» є надзвичайно широким, під які можуть підходити багато критеріїв та широке розсуд.

Також, згідно зі ст. 25 Конвенції на захист прав цивільного населення направлено положення про те, що якщо особам-членам сімей через збройний конфлікт неможливо або утруднено здійснювати поштове листування, то вони мають право звернутися до нейтрального агента. Якщо ж конфліктуючі сторони не можуть надати такі умови листування, тоді вони повинні надати стандартний бланк на 25 слів тексту щомісяця.

Крім того, конфліктуючі сторони зобов'язані надавати допомогу у розшуку родичів. Захист цивільного населення полягає у створенні таких умов з боку окупантів, коли особи зберігають право на повагу до особи, честі та гідності, право проводити релігійні обряди, жінки не повинні піддаватися звалтуванню та схиланню до заняття проституцією та загалом, замаху на їхню моральність.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що в даний час регламентовано і реалізується міжнародно-правовий захист цивільного населення. З цією метою прийнято положення, спрямовані на дотримання конкретних прав громадян на окупованих територіях, відповідальність за їх недотримання. Проте, існують проблеми трактування конкретних дефініцій для дотримання встановленого міжнародно-правовим законодавством, правового режиму в період збройного конфлікту. При цьому велике значення набуває фактор міжнародного кримінального суду, який покликаний вирішувати зазначені суперечки.

1. Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни// Офіційний сайт ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/geneva_civilian

2. Алямкін Р. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів / Р. Алямкін // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 6. – С. 47-51. // URL: http://ibuv.gov.ua/jpdf/Nzizvru_2014_6_12.pdf

3. Будівельників А. Принципи права збройних конфліктів та їх використання/А. Будівельників// Оглядач. – 2012. – № 7. – С. 15

4. Радиш Я. Ф. Міжнародне гуманітарне право як джерело права у збройних силах України / Я. Ф. Радиш, О. В. Клименко // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 13. - С. 102-104.

Горбач-Кудря Іванна Анатоліївна
викладач Національної академії
внутрішніх справ

СИМВОЛИ ПІДТРИМКИ ЯК ДИФЕРЕНЦІЙНА ОЗНАКА У КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У протистоянні російським окупаційним військам українські поліцейські, окрім того, що виконують додаткові повноваження, пов'язані із територіальною обороною, забезпеченням та здійсненням заходів правового режиму воєнного стану [9], продовжують протидіяти злочинності і тим новим її виявам, які в мирний час, здавалося б, не мали сенсу за наслідками впливу на сприйняття та реакцію суспільства. Мова йде про використання символіки підтримки нападу російської федерації на Україну, що упродовж останніх п'яти років після закріплення у ст. 173³ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) як адміністративного правопорушення трансформується у кримінальне. Кваліфікація правопорушень є оцінкою якості роботи органів Національної поліції, рівня фахової підготовки її співробітників, тому дослідження у цьому напрямі завжди мають теоретичне та практичне значення [2, С.102].

З огляду на актуальність обраної теми мета нашого дослідження формувалася як вивчення особливостей кваліфікації кримінальних та адміністративних правопорушень в частині, що стосується використання символів підтримки нападу російської федерації на Україну.

Бажання підтримати Україну у супротиві відкритій воєнній агресії російської федерації обумовило прийняття низкою зарубіжних країн (Естонською Республікою, Латвійською Республікою [10], окремими федеральними землями Федеративної Республіки Німеччини – Берліном, Баварією, Нижньою Саксонією [4], – Чеською Республікою [1]) законів, що забороняють використовувати у публічних місцях символи, які «прославляють» дії російських загарбників на Українській землі. Попри те, що у Пенітенціарному кодексі Естонської Республіки наявна норма, за якою правопорушення, пов'язане з використанням ворожих символів для підтримки агресії або війни, кваліфікується як адміністративне, нові поправки уряд Естонської республіки вніс до карного законодавства [12]. За використання літери «Z» влада Берліна, Баварії та Нижньої Саксонії запровадила кримінальну відповідальність, що передбачає для правопорушника накладання штрафу або покарання у виді обмеження волі строком на три роки [4]. А от Литовський парламент, прирівнюючи не лише букву «Z», а й георгіївську стрічку до символів нацистської Німеччини, срср та Литовської срср, внесення змін схвалив до Кодексу про адміністративні правопорушення та Закону про зібрання Литви, тобто визнав, що за вказане правопорушення для особи наставатиме адміністративна відповідальність з накладанням штрафу до 300-500 євро [11]. Така сама практика спостерігається у Республіці Молдова [6].

15 червня 2017 року в Україні набув чинності Закон «Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони виготовлення та пропаганди георгіївської (гвардійської) стрічки», яким КУпАП доповнювався ст.173³ «Виготовлення та пропаганда георгіївської (гвардійської) стрічки» та встановлювалася адміністративна відповідальність за публічне використання, демонстрацію або носіння георгіївської (гвардійської) стрічки чи її зображення, а також за такі дії, вчинені повторно протягом року після накладання адміністративного стягнення [7]. Хоча законодавчо не визначеними залишилися

підвідомчість справи про адміністративне правопорушення та особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 173³ КУпАП, кваліфікацію таких правопорушень у науковій літературі визначали за органами Національної поліції (складання протоколу) та судами (розгляд справи). Публічне використання, демонстрацію або носіння символу сепаратизму в Україні, що став атрибутом «сил самооборони Криму», російських бойовиків на Донбасі, передбачають настання для правопорушника адміністративної відповідальності з накладанням штрафу або адміністративного арешту з конфіскацією знаряддя правопорушення [3].

14 квітня 2022 року Верховною Радою України прийнятий Закон «Про заборону пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, акту агресії проти України з боку російської федерації як держави-терориста, символіки, яка використовується збройними та іншими воєнними формуваннями російської федерації у війні проти України». Цим нормативним актом рф визнано державою-агресором, що вчиняє геноцид Українського народу, масові вбивства, міжнародні злочини в Україні, запроваджено заборону пропаганди російського неонацистського тоталітарного режиму, акту агресії проти України, використовувати латинські літери Z, V, а також офіційну символіку та емблеми збройних сил рф та її органів на будь-яких рекламних, транспортних засобах, друкованих матеріалах, одязі, у місцях проведення масових заходів, в матеріалах будь-якої агітації, рекламі, ЗМІ, Інтернеті, соцмережах, творах (крім із засудженням цього режиму) [5].

Для реалізації прийнятого законопроекту у Комітеті Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності опрацьовується Проект Закону №7220 від 28.03.2022 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів щодо заборони використання символіки підтримки нападу Російської Федерації на Україну», в якому передбачено встановлення кримінальної відповідальності за виготовлення, поширення, а також використання символіки підтримки військової агресії російської федерації проти України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 та частинами другою і третьою статті 4-1 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки та символіки підтримки військової агресії Російської Федерації проти України» [8]. Водночас георгіївська стрічка, що тривалий час використовується «самооборонцями», що сприяли окупації Криму, російськими бойовиками під час ведення терористичних операцій в Донецькій та Луганській областях, як символ підтримки російської агресії не потрапила до переліку символіки, визначеної Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Подібну тенденцію Давиденко О.О. пояснює тим, що заборона є доволі новою у законодавстві та потребує переосмислення окремими категоріями громадян, зокрема, ветеранами війни [2, С.105].

На нашу думку, георгіївська (гвардійська) стрічка, так само, як і латинські літери Z, V тощо, повинна мати законодавче закріплення як символ підтримки військової агресії проти України. Попри те, що на разі актуальним є встановлення норм кримінальної відповідальності за пропаганду російського неонацистського тоталітарного режиму, адміністративна відповідальність за публічне використання, демонстрацію або носіння георгіївської (гвардійської) стрічки чи її зображення виглядає амністією до тих кривавих злочинів рф проти України. Суспільно небезпечний характер виготовлення, поширення будь-яких символів підтримки військової агресії російської федерації проти України продиктований сьогоденням і потребує врахування у законотворенні, тому вважаємо за необхідне, включити термін «георгіївська (гвардійська) стрічка» до переліку символіки підтримки військової агресії російської федерації України та встановити її за публічне використання, демонстрацію або носіння під час запровадження воєнного стану кримінальну відповідальність.

1. ВРУ пропонують криміналізувати використання символів «Z», «V», «O». Юридична Газета online: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/> (дата звернення 21.04.2022).

2. Давиденко О.О. Теоретико-правові засади кваліфікації адміністративних правопорушень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Гудим Інга Володимирівна
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СЛУЖБОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливим етапом державотворення в умовах воєнного стану є забезпечення безпеки суспільства та країни, відвернення загрози збройної агресії, збереження державної незалежності України та її територіальної цілісності, забезпечення прав і свобод людини, протидії злочинності. З початком збройної агресії та використанням всіх можливих інструментів триваючої агресії, в тому числі знищення національної ідентичності українців, одним із балансоутримувачів національної безпеки українців є один із центральних органів державної влади – Національна поліція України. З метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану, Верховною Радою України ухвалено зміни до законів України «Про національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Серед численних нових пунктів вищевказаного законодавства, значну увагу приділено Дисциплінарному статуту Національної поліції України, який було доповнено новим розділом, який визначає особливості проведення в Національній поліції України службового розслідування в період дії воєнного стану, адже додержання поліцейськими службової дисципліни прямо впливає на ефективність виконання службових обов'язків. Саме тому, постає актуальне питання щодо належного виконання законодавчих нововведень у період воєнного стану.

Значну увагу дослідження проблем у сфері проведення службових розслідувань в органах Національної поліції України приділяли такі вітчизняні вчені як: А. Сахно, В. Венедиктов, М. Каменєв, С. Лясков, П. Неверов, Д. Полівчук, Д. Гавриленко, М. Гурковський, С. Єсімов, М. Каменєв, Н. Вапнярчук та багато інших.

Проведення службового розслідування нерозривно пов'язане з додержанням працівником поліції службової дисципліни, забезпеченням всебічного, об'єктивного та неупередженого проведення службового розслідування у відповідності до вимог чинного законодавства України.

Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 29, ст.233) доповнено новим розділом - Розділом V.

Нововведенням законодавства в реалізації проведення службового розслідування є процес відібрання пояснень, який знайшов своє відображення у ст. 27, де під час проведення службового розслідування уповноважена особа зобов'язана запропонувати поліцейському або іншій особі, обізнаній з обставинами вчинення дисциплінарного проступку, надати пояснення [2].

У разі відсутності поліцейського на службі уповноважена особа зобов'язана викликати його для надання пояснень. Виклик здійснюється шляхом його безпосереднього вручення поліцейському або надсилання поштовим зв'язком чи з використанням електронної комунікації. За наявної можливості надсилання виклику поштовим зв'язком здійснюється рекомендованим листом на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. Надсилання виклику з використанням електронної комунікації здійснюється виключно на адресу електронної пошти поліцейського чи за іншими контактними даними, які зазначені в його особовій справі або які наявні в розпорядженні його безпосереднього керівника [2].

Постає цілком нагальне питання, які ж саме наявні в розпорядженні безпосереднього керівника контактні дані електронної пошти можуть вважатися достовірними засобами електронного зв'язку? Вважаємо, що дана норма викликає чималий сумнів щодо упередженості, гласності та об'єктивності проведення службового розслідування, оскільки не кореспондується з нормами Закону України «Про захист персональних даних», оскільки первинними джерелами відомостей про фізичну особу є: видані на її ім'я документи; підписані нею документи; відомості, які особа надає про себе.

Д. Полівчук в своєму дослідженні, присвяченому дисциплінарному провадженню, виділяє такі його принципи: принципи верховенства права, законності, презумпції невинуватості, об'єктивної істини, охорони інтересів держави і особистості, рівності усіх учасників дисциплінарного провадження перед законом, економічності дисциплінарного провадження, гласності, поваги до особистості, доцільності, самостійності прийняття рішення, забезпечення права на захист [9, с. 12-13].

Для реалізації процесу службового розслідування невідворотним є дотримання усіх принципів, на яких ґрунтується його проведення, оскільки такий адміністративно – процесуальний захід як службове розслідування, перш за все, як певний адміністративний процесуальний інститут не тільки відіграє значну роль у сфері трудових відносин та адміністративного права, але і виступає важливим елементом профілактики правопорушень.

Перспективним вирішенням прогалин к сфері службових розслідувань в органах Національної поліції України буде системний аналіз законодавства України та запровадження зарубіжного досвіду діяльності органів Національної поліції у сфері проведення службових розслідувань.

1. Закон України Про Національну поліцію. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Закон України Про Дисциплінарний статут Національної поліції України. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#n11>.
3. Проект Закону про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану. Електронний ресурс: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73909.
4. Полівчук Д.П. Дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ. автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес. фінансове право. Харків. 2011. 19с.

Гурбанова Наргіз Насрадін кизи
студентка 1 курсу магістратури
Факультету адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

МЕТОДИ БОРОТЬБИ З ФАКТАМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

11.05.2011 р. у Стамбулі було відкрито для підписання Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, або Стамбульська конвенція, яка на сьогодні є одним із найбільш прогресивних міжнародних інструментів протидії різним проявам домашнього насильства. Україна в 2011 році підписала цю Конвенцію, проте досі не ратифікувала її.

07.01.2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі Закон). Цей Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [1]. До суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відносяться, зокрема уповноважені підрозділи органів Національної поліції України.

У 2017 році на базі Національної поліції України було створено мобільні групи для протидії домашньому насильству «Поліна». З моменту створення даного підрозділу, «Поліна» зарекомендувала себе дієво та ефективно. Успіхом у цій сфері можна назвати досягнення системи закритого циклу – коли особа отримує комплексний захист: оперативну реакцію після звернення на лінію “102”, конфіденційність, професійних працівників, супровід до безпечної інфраструктури, надання потрібної медичної, психологічної та правової допомоги. «Поліна» – це фундамент для того, щоб у подальшому виявлення випадків домашнього насильства було своєчасним та дієвим завдяки чіткій взаємодії й алгоритму дій відповідних служб. Ми вважаємо вказані мобільні групи дуже корисним елементом, який не лише фіксує факти домашнього насильства, а й може забезпечити схоронність життя потерпілих від такої агресії осіб. Проте, на жаль, є проблема через відсутність таких груп реагування по всій території України, що може ускладнити термінове рятування жертв домашнього насильства.

Закон передбачає, що поліцейські, які прибули на виклик, пов'язаний із застосуванням домашнього насильства, повинні будуть оцінити ризики повторного насильства і, у разі потреби, застосувати терміновий заборонний припис [1]. У статті 10 Закону визначено, що поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи. Однак можливість таких дій вже визначено у повноваженнях поліцейського в Законі України «Про Національну поліцію» [4], та під час реалізації такої норми виникає питання доведення наявності безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи. Звичайно, якщо потерпіла особа голосно кричить, та наявні інші відомості, що підтверджують небезпеку життю – то працівники поліції мають використати надані їм законом можливості для збереження людей.

Першим спеціальним заходом запобігання та протидії домашньому насильству є терміновий заборонний припис стосовно кривдника. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника є спеціальним заходом протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя та здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства. Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника затверджений Наказом МВС України [2].

Терміновий заборонний припис, що виноситься поліцейським, може містити такі заходи стосовно кривдника:

- зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона на вхід та проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборона у будь-який спосіб контактувати із постраждалою особою.

Відповідно до статті 27 Закону уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу [3]. Профілактичний облік кривдників, які не досягли 18-річного віку, здійснюється співробітниками підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Постанова кривдника на профілактичний облік може забезпечити недопущення скоєння домашнього насильства повторно. Також підрозділи поліції забезпечують контроль за поведінкою кривдника за місцем його проживання/перебування шляхом щотижневого спілкування з ним.

Роблячи підсумок, слід зазначити, що Національна поліція України займає ключове місце у запобіганні та протидії домашньому насильству, адже вона виконує обов'язок безпосередньо здійснювати комплекс превентивних заходів щодо кривдників. Також спостерігається нагальна потреба у розширенні мережі мобільних груп «Поліна» з метою більш оперативної реакції на кричущі випадки насильства. Таке розширення може врятувати сотні життів жертв домашнього насильства. Працівники поліції, які протидіють насильству мають постійно підвищувати рівень своїх навичок та здібностей, зокрема відвідуванням міжнародних тренінгів та семінарів присвячених темі протидії домашньому насильству.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству Закон України від 7 грудня 2017 р. №2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення 22.04.2022).

2. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 №654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18> (дата звернення 22.04.2022).

3. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу: Постанова КМУ від 26.04.2003 №616 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-p> (дата звернення 22.04.2022).

Дев'яткіна Наталія Миколаївна

доцент кафедри експериментальної та клінічної фармакології з клінічною імунологією та алергологією Полтавського державного медичного університету

Дев'яткін Олександр Євгенійович

к.мед.н., доцент кафедри урології з судовою медициною Полтавського державного медичного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Раптова збройна агресія Російської Федерації на нашу державу викликала необхідність перегляду порядку роботи ряду підприємств, установ та організацій. Не залишилися осторонь і заклади охорони здоров'я України. Особливо, враховуючи важливість роботи медичних працівників при наданні допомоги захисникам та внутрішньо переміщеним особам.

Так, відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», пункту 8 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 267 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 90), та у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» з метою забезпечення надання своєчасної, безперервної допомоги постраждалим:

1) Керівникам закладів охорони здоров'я в період дії воєнного стану:

1. допускати у добровільному порядку до надання допомоги постраждалим, які надходять до закладів охорони здоров'я, лікарів та інших медичних працівників-іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, за умови наявності в них документів, що підтверджують відповідну освіту та професійну кваліфікацію;

2. забезпечити належні умови для ефективної організації залучення лікарів та інших медичних працівників-іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, до надання допомоги постраждалим, які надходять до закладів охорони здоров'я;

3. надавати інформацію про залучення до надання допомоги постраждалим лікарів та інших медичних працівників-іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, до Міністерства охорони здоров'я України.

4. за потреби забезпечити надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини із залученням іноземних медичних працівників, що відповідають вимогам до професійної освіти та кваліфікації тієї країни, в якій працює відповідний медичний працівник, з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних [1; 2; 3; 4].

Враховуючи підвищену інтенсивність надання медичної допомоги дозволяється залучення лікарів-інтернів та деяких інших осіб до виконання заходів, пов'язаних із наданням медичної допомоги особам, які постраждали під час надзвичайної ситуації, яка виникла в період воєнного стану в Україні у випадках:

1. На період запровадження воєнного стану в Україні, з метою покриття медичними послугами осіб, які постраждали внаслідок воєнних дій в Україні, до надання медичної допомоги та виконання інших заходів, пов'язаних з наданням медичної допомоги або інших заходів, які є необхідними для її надання (далі – медична допомога) залучаються лікарі-інтерни, молодші спеціалісти з медичною освітою, а також лікарі-спеціалісти без вимог щодо атестації на присвоєння чи підтвердження кваліфікаційної категорії.

2. До надання медичної допомоги лікарі-інтерни, молодші спеціалісти з медичною освітою, лікарі-спеціалісти залучаються за потреби, яка виникла у відповідних адміністративно-територіальних одиницях у зв'язку з воєнними діями в Україні, яку формують структурні підрозділи з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. У випадку залучення лікарів-інтернів до надання медичної допомоги, першочергово рекомендується залучати лікарів-інтернів, які на момент залучення проходять практичну частину підготовки в інтернатурі.

4. Структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, закладам охорони здоров'я, які є базами стажування лікарів-інтернів та закладам вищої освіти, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів: забезпечити відрядження лікарів-інтернів, молодших спеціалістів з медичною освітою, а також лікарів-спеціалістів до закладів охорони здоров'я, які потребують додаткової допомоги зазначеного контингенту осіб, необхідність якої виникла у зв'язку із воєнними діями в Україні; забезпечити розміщення та допуск до роботи в закладах охорони здоров'я лікарів-інтернів, молодших спеціалістів з медичною освітою, а також лікарів-спеціалістів, які відрядженні для надання медичної допомоги; у разі необхідності забезпечити узгодження графіків проходження інтернатури лікарями-інтернами та оптимізацію навчального процесу з урахуванням воєнної ситуації в країні; щотижня (кожного четверга) інформувати Міністерство охорони здоров'я України про кількість лікарів-інтернів, молодших спеціалістів з медичною освітою, а також лікарів-спеціалістів, залучених до надання медичної допомоги відповідно до цього наказу.

5. Заклади охорони здоров'я, у яких до надання медичної допомоги залучено контингент осіб, визначених пунктом 1 цього наказу, ознайомлюють з необхідними нормативно-правовими актами, затвердженими Міністерством охорони здоров'я України та проводять інструктаж щодо використання засобів індивідуального захисту під час надання медичної допомоги.

6. На осіб, визначених у пункті 1 цього наказу поширюються гарантії, передбачені статтею 39 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» та забезпечується оплата відповідно до умов оплати праці, встановлених за професією (посадою), на яку їх зараховано, і розмір такої оплати у разі виконання норми праці не може бути нижчим від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на дату її нарахування.

7. На період запровадження воєнного стану в Україні до надання допомоги постраждалим, які надходять до закладів охорони здоров'я, можуть залучатися здобувачі вищої освіти 4-6 років навчання за спеціальностями галузі знань 22 «Охорона здоров'я» на добровільних засадах, відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність». Закладам вищої освіти, що здійснюють підготовку здобувачів освіти спеціальностями галузі знань 22 «Охорона здоров'я», на період запровадження воєнного стану в Україні, забезпечити навчання здобувачів освіти, які залучаються на добровільних засадах до надання допомоги постраждалим, за індивідуальним графіком [5].

1. Про волонтерську діяльність. Закону України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakononline.com.ua/documents/show/317209655854>

2. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України. Постанова Кабінету міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text>

3. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

4. Про залучення медичних працівників-іноземців до надання допомоги постраждалим в умовах воєнного стану. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.02.2022 № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0383282-22#Text>

5. Деякі питання екстреної державної реєстрації лікарських засобів під час воєнного стану. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.02.2022 № 384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0384282-22#Text>

Дудко Анастасія Геннадіївна
слухач 2-го року навчання, ОР «магістр»
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Стрельченко Оксана Григорівна
професор кафедри публічного управління
та адміністрування Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Надзвичайна ситуація, кризові явища вимагають чіткої побудови, впровадження та удосконалення управління бізнес-процесами, що дозволить досягти успіху в майбутньому. Система управління персоналом є однією із головних у будь-якому підприємстві. В умовах пандемії COVID-19 кризові явища впливають практично на усі функціональні аспекти управління. Це також стало викликом для підрозділів управління персоналом усіх без винятку організацій. Настав час для планування та впровадження прогресивних заходів з управління персоналом, спрямованих на стабілізацію кадрового потенціалу організації, з одного боку, та скорочення витрат на персонал, з іншого.

Прогнозовано, що перше реагування з сторони керівництва на кризу, спричинену пандемією, стало постановка завдань для HR та керівників в реструктуризації підходів до формування штатів та скорочення витрат на персонал. Водночас такі антикризові ініціативи шкодять організації, внаслідок падіння продуктивності праці, вимушених відпусток, поєднання декількох посад внаслідок скорочення оплати праці. Необхідність переведення персоналу у дистанційний режим роботи виявилася однією з найбільших проблем для організацій. Цілком очевидно, що увага HR фахівців нині зосереджена на цій сфері, починаючи від питань комплаєнсу та захисту працівників до підтримки їхнього морально-психологічного клімату.

Позитивні кроки у вирішенні завдання трансформації системи управління пов'язані з наступним:

- організацією доступності актуальних контактних даних всіх співробітників організації для внутрішніх комунікацій у період кризи;
- поширення рекомендацій щодо ефективної роботи у віддаленому режимі за допомогою різноманітних каналів комунікацій [1];
- співробітникам надається всебічна підтримка при переході на віддалену роботу, включаючи укладання додаткових угод до трудових договорів (на дистанційний режим/неповний режим), IT-підтримку та розподіл завдань так, щоб усі розуміли, що їм потрібно робити і що від них очікується.

Очевидно, що успіху досягнуть ті організації, які здатні визначити, оцінити та передбачити цінність, яку персонал створює для організації.

Цінність співробітників можна розділити на умовні групи:

- людський капітал (індивідуальні знання, навички, компетенції та характеристики);
- соціальний капітал (бази даних клієнтів, певні соціальні мережі, загальні норми, цінності та уявлення, що формуються співробітниками).

Основними рекомендаціями, щоб зробити стратегію управління персоналом більш орієнтованою успіх організації та співробітників можуть бути:

1) чітке формулювання цілей організації та структурних підрозділів передбачає ясність щодо мети організації та визнання того, як ця мета узгоджується з потребами та інтересами співробітників, що буде чинити значний вплив на продуктивність та, відповідно, прибутковість підприємства;

2) розвиток потенціалу співробітників (talent management) відповідно до загальної стратегії організації, підвищення кваліфікації співробітників для забезпечення їх майбутнього успіху полягає в тому, що організація має бути зацікавлена в підвищенні кваліфікації в першу чергу тих співробітників, хто перейшов на нову посаду всередині компанії, а також тих, хто внаслідок об'єднання функцій або посад розширюють спектр своєї компетенції. Перегляду підлягають плани щодо прискореної підготовки критичних навичок співробітників, програми розвитку та навчання у прив'язці до їх ефективності, сучасні прагматичні рішення для навчання (наприклад, віртуальне навчання), зміщення фокусу на навчання на виробництві, коучинг та наставництво [3];

3) включення співробітників у сценарне планування – керівникам варто здійснювати динамічне сценарне планування, в рамках якого співробітники можуть бачити етапність своєї роботи та внесок від власної трудової діяльності

4) формування системи управління за цілями, коли керівництво планує розвиток підприємства на основі включення співробітників у сценарне планування, що забезпечить їх професійний успіх та успіх

організації в майбутньому;

5) регулювання пільг на основі застосування даних аналітики – це аналіз віддачі від персоналу внаслідок інвестиції у пакет пільг. Використання сучасної аналітики для аналізу переваг допоможе перевірити, наскільки інвестиції в пакет пільг співвідносяться з бажаннями та потребами працівників (в разі байдужості до певної пільги, продуктивність та якість праці, ефективність використання персоналу змінюватися не буде;

6) перегляд підходів до формування штату: фахівці HR та керівники компанії повинні переглянути ширші стратегії щодо формування штату та розглянути стратегії аутсорсингу, аутстафінгу, лізингу, рекрументу персоналу, що дозволить скоротити витрати та підвищити ефективність роботи.

Отже, ключовий позитив, що засвоять багато організацій внаслідок пандемії COVID-19, це важливість регулярної відкритої взаємодії керівництва зі співробітниками. Крім того, управління трансгенує функції кадрового управління, щоб визначити, наскільки вони відповідають реалізації стратегії роботи з персоналом у майбутньому.

1. Балуєва О. В., Снопенко Г. В. Трансформація функції управління персоналом: сучасні тренди // Ефективна економіка. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8441>

2. Действия HR в ситуации пандемии. KPMG. 2020. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ru/pdf/2020/04/ru-ru-hr-actions-in-pandemic.pdf>

3. Ignatius A. What Is the Next Normal Going to Look Like? Harvard Business review. 2020. URL: <https://hbr.org/2020/07/what-is-the-next-normal-going-to-look-like> (дата звернення: 30.03.2021).

Єсімов Сергій Сергійович

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТАВЛЕННЯ ОСІБ

Проблеми, що виникають у зв'язку із застосуванням примусового заходу як доставлення, обумовлені відмінною регламентацією в різних нормативно-правових актах. У законах, що передбачають доставлення істотно відрізняються підстави, мета та порядок застосування даного заходу.

Відсутність цілісного розуміння даної міри примусу, процесуального порядку проведення та оформлення призводить до порушення чинного законодавства, прав громадян, тактичних помилок при доставленні осіб. У контексті адміністративного права доставлення було деталізовано у Статуті патрульно-постової служби міліції України. Після втрати чинності Статуту патрульно-постової служби міліції України 18 лютого 2019 року нормативного акта, який би визначив поняття та процедуру доставлення та співвідношення з затриманням не опубліковано.

Доставлення розглядається як складова частина затримання, або як дії що передують затриманню осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів чи адміністративних правопорушень. Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) не визначає процедуру доставлення [1]. Це розуміється як примусове проведення фізичної особи з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення за неможливості складання на місці виявлення адміністративного правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим (ч. 1 ст. 259 КУпАП).

Частина перша ст. 259 КУпАП чітко не визначає осіб, які можуть бути доставлені з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення. Стаття вказує на фізичну особу, без якої неможливо скласти протокол про адміністративне правопорушення на місці виявлення. Такою особою може бути особа, яка вчинила правопорушення, потерпілий і очевидці.

Застосування примусу щодо потерпілих і свідків відповідно до КУпАП є неможливим, оскільки доставлення є дією, що передуює затриманню особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. Доцільним внесення уточнень до ст. 259 КУпАП, відповідно до яких застосування примусового заходу було б можливе стосовно осіб, підозрюваних у скоєнні адміністративного правопорушення.

У цій статті дуже вузько визначено мету доставлення. Вона пов'язана з неможливістю складання протоколу про адміністративне правопорушення на місці виявлення, тобто у випадках, коли поліцейські безпосередньо виявили факт скоєння правопорушення. Про вчинене правопорушення може стати відомо з інших джерел згодом. Наприклад, із заяви потерпілого. У цьому випадку доставлення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, здійснюватиметься не з місця скоєння цього правопорушення.

Слід виключити із ст. 259 КУпАП вказівка на те, що неможливість складання протоколу про

адміністративне правопорушення на місці його виявлення є обов'язковою умовою для доставлення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення. Про доставлення складається протокол робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або протоколі про адміністративне затримання.

Якщо в протоколі доставлення або в протоколі про адміністративне затримання є вказівка на час доставлення, з якого обчислюється термін затримання, то у протоколі про адміністративне правопорушення це не відображається. Це може призвести до порушення встановлених строків затримання, та особи, чії права були порушені, не зможуть оскаржити цей факт, оскільки він належним чином не був зафіксований.

У зв'язку з цим необхідно вказати, що у записі про доставлення особи у протоколі про адміністративне затримання чи адміністративне правопорушення обов'язково має бути вказівка на точний час доставлення.

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) не розкриває сутності, підстав і мети доставлення як примусової міри, що застосовується до осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів, вказуючи на те, що після доставлення підозрюваного до органу дізнання або до слідчого у строк не більше 3 годин повинен бути складений протокол затримання [2]. Аналіз норм, що регламентують порядок затримання підозрюваних у скоєнні злочинів, дозволяє зробити висновок про те, що доставлення – це частина дій, що здійснюються у межах затримання, оскільки термін затримання згідно з КПК України обчислюється з моменту фактичного обмеження волі.

Підставою для доставлення буде наявність достатніх даних для затримання осіб. Метою доставлення є забезпечення застосування щодо особи, підозрюваної у скоєнні злочину такого примусового заходу як затримання.

Законодавство передбачає можливість доставлення з метою встановлення особи громадянина, якщо є підстави вважати, що він перебуває у розшуку, скривається від органів дізнання, слідства чи суду, або ухиляється від виконання кримінального покарання.

Дане положення закону, по суті, допускає можливість доставлення тільки тих осіб, які офіційно оголошені в розшук. Не надає можливості застосування даного примусового заходу зокрема по орієнтуванню стосовно осіб, які, не отримавши статусу підозрюваного або обвинуваченого, сховалися від органів досудового слідства, або суду, або у випадках, коли їхнє місцезнаходження не встановлено з інших причин. Доставлення застосовується щодо осіб, які вчинили адміністративні правопорушення або підозрюваних у скоєнні злочинів.

Дії з доставлення є невід'ємною частиною такого примусового заходу як привід, що здійснюється у межах кримінального судочинства та у справах про адміністративні правопорушення.

КПК України визначає, що привід – це примусове доставлення підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого або свідка до дізнавача, слідчого або до суду, у разі неявки без поважних причин.

КУпАП допускає застосування приводу фізичної особи, стосовно яких ведеться провадження у справі про адміністративне правопорушення, законного представника неповнолітньої особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, свідка.

Застосування цього примусу на відміну від КПК України щодо потерпілого КУпАП не передбачено. Але без цього учасника не можна повною мірою встановити всі обставини, що підлягають доведенню. У зв'язку з цим необхідно доповнити перелік осіб, які підлягають приводу, вказавши на потерпілого.

Закон «Про Національну поліцію» підстави для доставлення поліцейськими осіб до службового приміщення територіального органу або підрозділу поліції, до іншого службового приміщення не визначає [3].

Поліцейські вправі здійснити доставлення особи, у разі: коли це необхідно для захисту від безпосередньої загрози життю та здоров'ю у разі, якщо вони не здатні подбати про себе або якщо небезпеки неможливо уникнути іншим способом; встановлення особи громадянина, якщо є підстави, що особа перебуває у розшуку як зниклий безвісти; знаходження особи в громадському місці в стані алкогольного, наркотичного або іншого токсичного сп'яніння та втратив здатність самостійно пересуватися або орієнтуватися у навколишній обстановці; якщо є підстави вважати, що особа, яка перебуває спільно із заявником у житлі у стані алкогольного, наркотичного або іншого токсичного сп'яніння може завдати шкоди життю та здоров'ю громадянам, завдати шкоди майну; огляду у відповідних медичних організаціях громадян для визначення наявності в організмі алкоголю або наркотичних засобів; вчинення неповнолітніми антигромадських дій; виявлення бездоглядних неповнолітніх

Одним з проблемних моментів у діяльності поліцейських, що виникають при реалізації даної норми, є питання про те, що слід розуміти під житлом і хто може подати письмову заяву, яка послужить приводом для доставлення особи.

Незважаючи на те, що термін житла зустрічається у різних нормативно-правових актах, однак його повне визначення не дано в жодному з них. Кримінальний процесуальний кодекс України визначає, що основним критерієм віднесення приміщення чи будови до категорії житлових є використання для постійного чи тимчасового проживання.

Дані об'єкти не тільки можуть використовуватися як такі, але повинні бути призначені для цих цілей. Законодавець не дає повного переліку об'єктів, що не входять до житлового фонду, але призначених і

використовуваних для проживання, оскільки передбачити їхнє різноманіття в законі неможливо, це можуть бути різні приміщення та будівлі.

Не має принципового значення факт постійної або тимчасової реєстрації за місцем проживання особи, яка подає заяву, оскільки згідно з законодавством, житловими приміщеннями можуть бути ті, в яких реєстрація неможлива, наприклад, незданий в експлуатацію житловий будинок.

В умовах воєнного стану визначення нормативної регламентації доставлення в адміністративному порядку набуває актуальності так, як правовий режим воєнного стану передбачає обмеження прав і свобод громадян, розширює повноваження органів адміністративної юрисдикції, що вимагає правової регламентації

Реалізація висловлених пропозицій щодо зміни правової регламентації доставлення осіб вимагатиме внесення змін до відповідних нормативно-правових актів. Зокрема, до КУпАП доцільно внести такі зміни. Викласти частину 1 ст. 259 КУпАП у редакції: доставлення, тобто примусове проведення особи, підозрюваної у скоєнні адміністративного правопорушення, з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення за неможливості його складання на місці, якщо складання протоколу є обов'язковим порушника: (далі за текстом).

Запропоновані зміни чинного законодавства, конкретизовані у відомчих нормативних актах, дозволять вирішити проблеми, що виникають у правозастосовній діяльності поліції при застосуванні доставлення.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651- IV/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?>

Захарченко Олександр Валерійович
старший викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток майже у всіх сферах життєдіяльності нашої держави означений низкою проблем. Військове вторгнення країни агресора Російської Федерації на територію України позначається, у тому числі на організацію публічної безпеки та порядку, з огляду на що забезпечення цієї сфери є надзвичайно актуальним.

Прийняття 2 липня 2015 року Верховною Радою України Закону України «Про Національну поліцію» зумовило запровадження оновленої концепції функціонування Національної поліції, регулювання правових засад організації та діяльності цього органу, зокрема впровадження в теорію та практику діяльності правоохоронних органів нової термінології. Ідеться про терміни «публічна безпека» і «публічний порядок», зміст яких у цьому Законі не визначено[1].

Для вітчизняних науковців, генеза поняття «громадська безпека» базується на етимології самого терміну «безпека», яка визначається семантикою української мови (безпека – відсутність небезпеки, збереження, надійність), діалектикою та співставленням небезпеки і безпеки, а також законодавчо закріпленим поняттям «громадська безпека».

Як відмічають В.П. Тихий і М.І. Панов, суспільна безпека характеризується відчуттям захищеності інтересів, охоронюваних правом, почуттям безпеки щодо загроз, у тому числі злочинних посягань, а також відсутністю страху перед ними[4, с. 13].

Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» визначає громадську безпеку, як стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки[3].

У Законі України «Про національну безпеку України» громадська безпека і порядок визначені як «захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів

місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз»[6].

Поняття «громадська безпека і порядок» також вживаються у Законі «Про національну гвардію України» [7].

У той же час, у Законі України «Про Національну поліцію» вживається термін «публічна безпека», визначення якого у Законі відсутнє[1].

Сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові підходи щодо тлумачення терміну «громадська безпека» загалом принципово не суперечать один одному, а лише доповнюють і розвивають, конкретизуючи та поглиблюючи уявлення про сутність громадської безпеки як соціального явища. Загальноприйнятним є те, що громадська безпека представляє собою певний стан об'єкту, системи, взаємозв'язок, взаємовплив та співвідношення усієї сукупності умов і факторів, які забезпечують збереження, захищеність, функціонування, розвиток й вдосконалення об'єктів, систем.

Громадська безпека є однією з ключових категорій сучасної науки та практики забезпечення національної безпеки України і виступає як визначальна якість (атрибут) суспільства щодо його цілісності, відносної стійкості та громадянської злагоди. Громадська безпека, поряд з іншими складовими національної безпеки, характеризує надійність існування та стійкість розвитку соціально-політичної системи держави.

Беручи до уваги нинішню ситуацію із станом законності і правопорядку в Україні Президентом України з 24 лютого 2022 року введений воєнний стан у державі у зв'язку з військовою агресією російської федерації. Проблема підтримання на належному рівні громадської безпеки в нашій державі виступає одним із пріоритетів забезпечення національної безпеки в цілому, безпосередньо впливаючи на процеси у соціально-економічній, політичній, морально-психологічній та інших сферах життєдіяльності українського суспільства. У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасове обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану", із метою забезпечення громадської безпеки в Україні, підтримання громадського порядку та спокою в нашій державі. Варто відмітити, що данні заходи, необхідні для здійснення позитивний впливу на забезпечення публічного порядку та безпеки з урахуванням набутого досвіду поліції.

Ефективне функціонування системи оперативного реагування на звернення громадян з усіх проблем власної життєдіяльності, в цей не легкий для країни час дасть змогу, забезпечить координацію усіх зацікавлених сил і засобів, зніме соціальну напругу та підвищить загальний рівень громадського порядку і впевненості у завтрашньому дні.

Саме розглянуті аспекти діяльності Національної поліції України зможуть, у разі їх реалізації, забезпечити належний рівень громадського порядку та безпеки, що в результаті дозволить громадянам відчувати впевненість та надійність.

1. Про Національну поліцію\Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Про введення воєнного стану в Україні. УКАЗ Президента України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

4. Панов М.І. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) / М.І. Панов, В.П. Тихий. Вісник Академії правових наук. – 2000. - № 3 (22). – 213с.

5. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів. Закон України від 09.12.2015 № 766-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/3673-17>.

6. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-viii>

7. Про Національну гвардію України. Закон України від 13.03.2014 № 876-VII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.

Іванова Аліна Максимівна
здобувач вищої освіти І курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:
Захарченко Олександр Валерійович
старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Насамперед варто зазначити, що причиною видання Указу Президентом України, Володимиром Зеленським, №64/2022 від 24 лютого 2022 року про ведення на території України воєнного стану стала військова агресія та повномасштабне вторгнення на нашу суверенну державу військ рф [2].

Чинне законодавство, що стосується безпосередньо Національної поліції України переслідує мету здійснення повноцінної діяльності в умовах воєнного стану.

Так, Національній поліції України були надані повноваження, наприклад:

- 1) отримання інформації на письмовий запит від органів місцевого самоврядування та державних органів;
- 2) супроводження та утримання осіб, яких було затримано;
- 3) розробка, допуск до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт та техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події, пов'язаної з пожежами, та спеціальних вибухотехнічних робіт пов'язані з вибухами;
- 4) представництво в таких організаціях як Європол та Інтерпол;
- 5) збір біометричних даних.

Закон уточнює, що поліцейські призовного віку на весь термін служби в НПУ мають відстрочку від призову на строкову військову службу, а також гарантує, що під час воєнного стану поліцейські мають право на безкоштовне медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності.

Законодавці також визначають особливості проведення службового розслідування в період дії воєнного стану, яке призначається відповідно до письмового розслідування. Таке розслідування має бути завершено протягом 15 календарних днів з можливістю продовження ще на 15 днів [3].

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що ефективність форм і методів забезпечення режиму воєнного стану багато в чому залежить від гнучкості та динамічності використання сил і засобів Національної поліції України. При цьому важливе значення має поліпшення форм і методів взаємодії поліції та громадськості у справі забезпечення режиму воєнного стану.

1. Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні".

2. В умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження. 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazhennya

3. У поліції з'являться нові повноваження під час воєнного стану: законопроект у Раді. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/news/209987_u-polts-zyavlyatsya-nov-povnovazhennya-pd-chas-vonnogo-stanu-zakonproekt-u-rad

Каліман Максим Романович,
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
старший лейтенант поліції

МОДЕЛЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В СИСТЕМІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КРАЇН АЗІЇ

Азіатські країни, зокрема Японія притримується ідеології осуду будь-якої війни. Країни Азії протиставляють американську модель, в якій поліція традиційно "мілітаризована", аргументуючи це тим, що якщо поліцейські намагаються застосувати вогнепальну зброю за перших ознак правопорушення, це призводить до певних конфліктів із застосуванням зброї між поліцією та злочинцями[1]. Позиція уряду досить зрозуміла: звичайно, поліція повинна мати вогнепальну зброю, але вона має бути компактною та найбільш придатною для застосування в умовах великого скупчення людей, а на меті взагалі повинно вберегти не стільки поліцейського, а самого правопорушника від надмірного застосування сили. Наприклад, у Південній Кореї, це пов'язано з наслідками Корейської війни та декількома спробами збройних переворотів, у ході одного з них було вбито президента.

На сьогоднішній день, на озброєнні поліції Республіки Корея є 9 мм SMART S&T motiv. Загальна довжина револьвера становила 203 мм, довжина ствола - 76,2 мм. Доволі солідна вага в 670 г змушує припустити, що легкі сплави в конструкції не використовуються. Прицільні пристрої нерегульовані. І ще одна цікава особливість – продубльована на обидві сторони клавіша фіксації барабана.

Оскільки делікти, пов'язані з вогнепальною зброєю вкрай рідкісні, більшість поліцейських озброєні простими револьверами 38 калібру, який вони заряджають 3 бойовими і 2 холостими патронами. Уся справа в тому, що корейський поліцейський, який затримав злочинця (підозрюваного), моментально усувається від несення служби, а у відношенні нього проводиться ретельне розслідування. Також його юридично почнуть переслідувати цивільні правозахисники за застосування надмірної сили.

Отже, застосування вогнепальної зброї поліцейськими країн Азії передбачає мінімальний контакт поліцейського з вогнепальною зброєю та максимальне зниження рівня небезпеки осіб при контакті з працівниками поліції. Прискіпливе розслідування випадків застосування даного виду заходу примусу не дозволяє поліцейському застосовувати його при першій же небезпеці, а також убезпечує недоречне використання зброї, навіть самими поліцейськими, серед випадків яких є скоєння самогубств та посмертне звинувачення у кримінальному правопорушенні.

Суть протидії суспільно небезпечним діям поліцейськими має за мету демократичним шляхом врегулювати конфліктну ситуацію та припинити правопорушення більш гуманним способом. Кожен випадок застосування зброї правоохоронними органами тягне за собою ескалацію та обурення соціуму, наслідком якого може бути підірваний авторитет органів державної влади. Так як представники держави країн Азії забезпечують ефективне функціонування всіх сфер життя, головною ланкою якого є життя і здоров'я людини, не бажають зміни настроїв серед своїх громадян. Тому основним завданням всіх органів державної влади є мінімізувати факти застосування зброї, яка є останнім та найбільш суворим важелем протидії правопорушенням.

Таким чином, вогнепальна зброя у країнах Азії має багато обмежень, як для цивільного, так і для службового населення. Можливо таке гуманне ставлення уряду до населення, та суворі заходи контролю обігу вогнепальної зброї дає змогу відчувати безпеку у різних життєвих обставинах, але такі жорсткі обмеження у застосування вогнепальної зброї поліцейськими не дають змогу у повному обсязі захистити, у першу чергу себе від нападу осіб, які можливо мають при собі небезпечні предмети, що можуть нести загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

1. BBC: [Веб-сайт]. Київ, 2017. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-38547142>.

2. Глобальне дослідження незаконного обігу вогнепальної зброї. ООН. Нью Йорк: ООН. 2020. С. 44. URL: [https://www.unodc.org/documents/firearmsprotocol/2021/Global Study Compendium UKR.pdf](https://www.unodc.org/documents/firearmsprotocol/2021/Global%20Study%20Compendium%20UKR.pdf).

Каліневич Владислав Васильович
курсант факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:
Гіденко Євген Сергійович
викладач кафедра тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ЖІНОК-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Однією з основних ознак правової демократичної соціальної держави є забезпечення дотримання принципу рівності прав і свобод жінки та чоловіка. Так, ще Платон визнавав рівноправ'я жінок і чоловіків у державі. Однакові природні властивості зустрічаються в живих істот тієї і іншої статі, і за своєю природою як жінки, так і чоловіки можуть брати участь в усіх справах. В той же час в число вищих правителів платонівської ідеальної держави жінки не допускалися. За останні десятиріччя традиційні гендерні ролі в суспільстві зазнали значних змін.

Збільшення кількості жінок, які проходять службу в Національній поліції України є ознакою сьогодення, що відповідає сучасним світовим тенденціям. Як свідчать статистичні дані, загальна кількість жінок в НПУ становить 41039 осіб, або 18,7 % від загальної чисельності атестованого складу.

І якщо раніше в жінки працювали на посадах дізнавачів, інспекторів по кадрам, в паспортних відділах, у відділах по справам неповнолітніх, то у теперішній час більшість слідчих відділів на 50-60 % складається із жінок, жінки працюють оперуповноваженими карного розшуку.

В умовах реформування поліції, зокрема з набуттям чинності Закону України «Про Національну поліцію», роль жінок, що працюють в цих підрозділах, набуває особливого значення. Збільшення частки жінок серед загальної кількості нових поліцейських було помітно вже з появою перших патрульних на вулицях Києва, Львова, Одеси та Харкова.

Незважаючи на складність та специфіку завдань, поставлених перед новими працівниками патрульної служби, дедалі все частіше службові обов'язки виконують жінки. Зростання кількості жінок в лавах поліції України, зокрема серед працівників патрульної служби, зумовлюється низкою факторів. Необхідність більш тісного контакту працівників патрульної служби з населенням виявило той факт, що далеко не всі працівники володіють комунікативними здібностями, спрямованими на роз'яснення спірних і конфліктних ситуацій. З цим завданням досить легко може справитися жінка, оскільки з психологічної точки зору, вона може привернути увагу співрозмовника, спонукавши його до більш відвертої розмови. Також наявність жінок серед працівників патрульної поліції позитивно впливає на морально-психологічний клімат підрозділу. Присутність представниць жіночої статі у чоловічому колективі не тільки підвищує внутрішню культуру працівників, але й сприяє нейтралізації нервових зривів і стресів, що виникають у процесі роботи.

Крім зазначених здібностей працівника патрульної поліції, вагоме значення цих здібностей підтверджується збільшенням коефіцієнта успішності виконання покладених на патрульних обов'язків. Яскравим доказом цього стало присвоєння вже в цьому році працівникам нової патрульної служби відзнаки «За практичний внесок в реалізацію принципу рівних прав і можливостей чоловіків і жінок». Таким чином, дане дослідження свідчить про те, що використання праці жінок в діяльності нової патрульної поліції доцільне, їх праця потрібна і корисна.

Існує тенденція до швидкого збільшення кількості жінок в лавах патрульних поліцейських. Це зумовлюється специфікою їх морально-психологічного розвитку, стрімким бажанням до забезпечення гендерної рівності та з досягненням можливості обіймати зазначені посади в новій професії у Національній поліції України, зокрема новій патрульній поліції.

Тобто, нині, хоча й на законодавчому рівні, усе ж таки створені реальні передумови забезпечення та реалізації рівних прав жінок та чоловіків щодо працевлаштування, однак конкретизація положення щодо гендерної рівності під час працевлаштування в різних сферах суспільного життя, у тому числі й у правоохоронній, узагалі відсутня. За умов європейського вибору України необхідність осмислення та впровадження міжнародного досвіду в цій сфері, формування та реалізації державної гендерної політики набуває особливого значення. Цілі розвитку тисячоліття, ухвалені на саміті Тисячоліття ООН у 2000 році, стали для України орієнтиром розвитку соціального, політичного та економічного життя на тривалий період. Вони знайшли своє підтвердження у прийнятому в 2005 році Законі України «Про забезпечення

рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» [2].

Прихід жінок на службу в правоохоронні органи – закономірний процес розвитку гендерних відносин. Але слід зазначити, що це викликало низку питань. В прагненні досягнути гендерної рівності не слід забувати про розповсюдженість традиційних гендерно-рольових стереотипів, їх інертність. Як чоловіки, так і жінки є їхніми носіями. Служба в органах поліції висуває до жінок вимоги, які суперечать всім традиційним стереотипам жіночої поведінки і підтримують чоловічі. Жінки такі вимоги «чоловічої поведінки» виконують у більшості не в повному обсязі [4].

Зміни жінок, які працюють під впливом таких специфічних факторів правоохоронної діяльності, як висока стресогенність, суворе регламентація індивідуальної поведінки та чітка субординація стосунків. У якості проблеми для подальшої розробки було визначено процес маскулінізації жінок, як результату сприймання і засвоєння ними суто чоловічих стереотипів поведінки, що складає зміст початкової професійної деформації. Результати здійсненого протягом трьох років психологічного вивчення курсантів зафіксували постійну позитивну динаміку різних видів агресивності у дівчат-курсантів внаслідок впливу поліцейської субкультури на особистість в процесі професійного становлення. Одночасно відзначено, що робота в підрозділах поліції підвищує рівень самооцінки жінок, стимулює їх подальшу професіоналізацію, надає досить широкі можливості для самореалізації.

Враховуючи, що проблема гендерної стратифікації чітко простежується в правоохоронних органах, з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству над жінками та домашнього насильства і боротьбу з цими явищами застосовувати дисциплінарну відповідальність керівників підрозділів Національної поліції, які обмежують права жінок, що пов'язано з їхньою репродуктивною функцією, права вагітних жінок та жінок, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, з дальшими наслідками для проходження служби.

1. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки. Київ, 2017. 264 с.

2. Жінки в поліції URL : <http://noborders.org.ua/zhinki-v-politsiyi>. 8. В Національній поліції на сьогодні працюють майже 22% жінок – МВС URL : <https://www.unian.ua/society/2240561-v-natspolitsiji-na-sogodni-pratsuyuyut-mayje-22-jinokmvs.html>.

3. Сverdlova O. Жінки в поліції. URL: <http://noborders.org.ua/zhinki-v-politsiyi/>.

4. Політова А. С. Права жінок-поліцейських та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті // Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку - 2016 : Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 21 жовтня 2016 р.) : тези доповідей. ДВНЗ «ПДТУ», Головне упр. Нац. поліції в Донецькій області, Донецькій юридичний ін-т. Маріуполь, 2016. С. 132–134

Капітонова Наталія Володимирівна
викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

З метою оптимізації діяльності поліції, зокрема під час дії режиму воєнного стану, Верховна Рада України ухвалила зміни до закону України “Про Національну поліцію” щодо переліку підстав застосування превентивних поліцейських заходів та заходів примусу.

Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [2].

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути *законним, необхідним, пропорційним та ефективним*. [1].

Обраний поліцейський захід є *законним*, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено

застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Обраний поліцейський захід є *необхідним*, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є *пропорційним*, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є *ефективним*, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені Законом України «Про Національну поліцію» стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43 «Порядок застосування поліцейських заходів примусу», частинами четвертою та п'ятою статті 45 «Застосування спеціальних засобів», а також частиною дев'ятою статті 46 «Застосування вогнепальної зброї».

Під час дії воєнного стану у разі застосування поліцейським заходу примусу передбаченого статтею 42 вищевказаного закону стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора».

Також внесено зміни до статті 40 «Застосування технічних приладів, технічних засобів та спеціалізованого програмного забезпечення», зокрема

1. Поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати такі технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення:

- 1) фото- і відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень;
- 2) технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;
- 3) безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню;
- 4) спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння;
- 5) спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів.

Технічні прилади та технічні засоби, передбачені пунктами 1 і 2 цієї частини, поліція може закріплювати на однострої, у/на безпілотних літальних апаратах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, у тому числі тих, що не мають кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів, які свідчать про належність до поліції, а також монтувати/розміщувати їх по зовнішньому периметру доріг і будівель.

Поліція може використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- і відеотехніки, технічних приладів та технічних засобів, що перебувають у чужому володінні.

Інформація про змонтовані/розміщені технічні прилади, технічні засоби повинна бути розміщена на видному місці.

Також зміни внесено до статті 42 «Поліцейські заходи примусу», зокрема під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби»;

Під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43, частинами четвертою та п'ятою статті 45, а також частиною дев'ятою статті 46 вищевказаного закону.

Під час дії воєнного стану у разі застосування поліцейським заходу примусу передбаченого статтею 42 стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції.

1. «Про Національну поліцію» Закон України від 02.07.2015 URL: <https://www.jurliga.ligazakon.net/news/>

2. Що потрібно знати про воєнний стан оголошений в Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/24/>

Карпенко Олександр Миколайович
старший викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІДВІДОМЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Складні і неоднозначні зміни, які відбуваються в Україні на шляху становлення демократичної держави, постійно потребують здійснення комплексного і системного реформування всіх галузей вітчизняного права і багатьох сфер суспільного життя. Адміністративно-правова реформа як складова частина такого реформування охоплює всі явища цієї сфери, особливо ті, існування і реалізація яких супроводжується застосуванням заходів державно владного впливу. Головною метою реформи правової системи є найповніше забезпечення конституційних принципів організації державної влади, принципу верховенства права, гуманістичних необхідностей щодо діяльності держави.

У юридичній літературі цій проблемі приділяється недостатня увага, незважаючи на її очевидне науково-практичне значення. Даному питанню та проблемі удосконалення порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах внутрішніх справ у цілому присвятили свої праці такі вчені як: О. І. Остапенко, О. М. Бандурка, В. К. Колпаков, Д. М. Бахрах, А. Т. Комзюк, М. М. Стоцька, О. М. Дядькін, М. О. Ктіторов та інші. Проте, у працях зазначених науковців відсутній єдиний уніфікований підхід до проблеми удосконалення порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах та підрозділах Національної поліції.

Метою є дослідження особливостей провадження у справах адміністративних правопорушень підвідомчих НПУ.

Адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції можна визначити як діяльність, спрямовану на реалізацію визначених законодавством повноважень щодо боротьби з адміністративними правопорушеннями, яка полягає, зокрема, в виявленні цих правопорушень, збиранні та перевірці доказів, оформлення необхідних процесуальних документів, розгляд підвідомчих справ і прийняття по ним відповідних рішень, постанов, а також справи які знаходяться у виконавчому провадженні для розгляду їх за підвідомчістю та справи знаходяться у виконавчому провадженні [1, с. 114].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, будучи складовою частиною адміністративного процесу, має свою структуру, що утворюється сукупністю стадій, які характеризуються функціональною специфічною спрямованістю, відносною самостійністю і логічною завершеністю. Структурно провадження складається зі стадій, які складаються з етапів, на яких реалізуються певні процесуальні дії. У чинному законодавстві про адміністративні правопорушення питання щодо визначення його стадій чітко не врегульоване. В адміністративно-правовій науці щодо цього питання панує плюралізм думок. Так, В.К. Колпаков виділяє 6 стадій в адміністративно-деліктному провадженні: порушення справи, адміністративне розслідування, розгляд справи, винесення постанови, перегляд постанови, виконання постанови, зазначаючи, що вони реалізуються в 19 етапах, [2]. Е.Ф. Демський виділяє п'ять стадій: відкриття справи, розгляд справи, винесення постанови, перегляд постанови, виконання постанови [3]. Таку саму позицію розділяє і професор С.Г. Стеценко. Більшість учених (Т.О. Коломоець, О.В. Кузьменко, М.І. Миколенко,) підтримують позицію, згідно з якою виділяють чотири основних стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.

У провадженні в справах про адміністративні правопорушення уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції України реалізуються загально-юрисдикційні принципи, що мають свою специфіку, обумовлену адміністративно-правовою природою правовідносин, які виникають між учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Суд, розглядаючи справу в порядку адміністративного судочинства, у справах про адміністративні правопорушення, перелік яких зазначений в ст. 222 КпАП, не має права покладати на себе повноваження органів Національної поліції щодо вирішення питань, законодавством віднесених до компетенції цього органу і виносити постанову, певне ст. 284 КпАП замість зазначеного суб'єкта владних повноважень.

За результатами розгляду справи про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 122 КпАП, органи Національної поліції виносять постанову (ч. 1 ст. 283 КпАП). Відповідно до ч. 1 ст. 284 КпАП, у справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 цього Кодексу;
- 3) про закриття справи.

Слід звернути увагу на те, що значна частина посадових осіб органів поліції виконує на підготовчій

стадії провадження великий обсяг дій юрисдикційного характеру, пов'язаних з виявленням події та дослідженням обставин правопорушення, складанням протоколу про адміністративне правопорушення та збором необхідних матеріалів для правильного і об'єктивного вирішення справи.

Отже, органи поліції є одним з головних суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Жоден інший орган адміністративної юрисдикції не наділений таким великим обсягом повноважень. Тому на такий суб'єкт владних повноважень, як Національна поліція, має великий спектр дій щодо виявлення, попередження, фіксування та припинення адміністративних деліктів.

1. Адміністративна діяльність. Частина особлива : підручник / за заг. ред. проф. О. М. Бандурки. Х. : Вид-во Ун-ту внутр. Справ ; "Еспада", 2013. 368 с.

2. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навчальний посібник / В.К. Колпаков. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 196

3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : [навчальний посібник] / Е.Ф. Демський. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 449.

Квітка Яніна Михайлівна

професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Гусєва Катерина Анатоліївна

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 введено воєнний стан із 24 лютого 2022 року який продовжено до 25 травня 2022 року.

Теоретичною основою вивчення питань діяльності поліції в умовах воєнного стану стали публікації провідних науковців Ю. Г. Барабаша, В. В. Белевцевої, С.С. Засулька, І. В. Кириленка, М. П. Кучерявенка, С. О. Кузнічєна, В. І. Олефіра, К. М. Пасинчука, М. М. Медвідь, Х. П. Ярмачі та інших вчених.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан є особливим періодом правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Статтею 10 вказаного Закону визначено, що у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження, зокрема органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування [1].

Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах введення воєнного стану зводиться до сприяння органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави.

• Військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із сприяння діяльності суду, органів прокуратури, юстиції, служби безпеки, органів Національної поліції, тощо та заслуховують інформацію прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результати діяльності на відповідній території [1].

Згідно з пунктом 24 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його введення на всій території України або в окремих місцевостях. Крім того, статтею 24 цього Закону визначено додаткові повноваження поліції та встановлено, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у

ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [2].

Але, для оптимізації роботи поліції, зокрема під час дії режиму воєнного стану потрібні були зміни до Закону України «Про Національну поліцію», які набрали чинності 1 травня 2022 року. Ці зміни повинні забезпечити ефективне виконання завдань поліції саме в умовах воєнного стану [2].

Зміни стосуються, зокрема, нових повноважень поліцейських:

- отримання інформації за письмовим запитом від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності;
- конвоювання та утримання затриманих осіб;
- розмінування, допуску до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт та техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події, пов'язаної з пожежами та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів;
- представництва в Інтерполі та Європолі;
- збирання біометричних даних, зокрема шляхом дактилоскопіювання;
- можливості використовувати підручні засоби при відбитті нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки при крайній необхідності або затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір;
- зупинки транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів, якщо вони схожі на тих осіб, які самовільно залишили місце для утримання військовополонених тощо [2].

Закон конкретизує, що поліцейським призовного віку на весь період служби в поліції надається відстрочка від призову на строкову службу, а також гарантує, що під час дії воєнного стану поліцейські мають право на безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності [2].

Також слід зазначити, що Законом України «Про основи національного спротиву» на поліцію покладено наступні завдання:

- брати участь у проведенні аналізу та оцінки обстановки, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони та руху опору;
- брати участь у плануванні територіальної оборони;
- брати участь у створенні системи управління територіальною обороною;
- здійснювати підготовку підпорядкованих сил і засобів, що залучаються до територіальної оборони, та управління ними під час виконання завдань територіальної оборони;
- підтримувати взаємодію під час підготовки та виконання завдань територіальної оборони;
- брати участь у навчаннях (тренуваннях), оперативно-польових поїздках з територіальної оборони, забезпечують участь у них підпорядкованих органів та підрозділів;
- спільно із Службою безпеки України проводити у визначеному законодавством України порядку обов'язкову спеціальну перевірку кандидатів на посаду командира добровольчого формування територіальної громади [3].

Висновок: Отже вважаємо, що об'єктом уваги діяльності поліції є внутрішні загрози воєнного стану України.

Зважаючи на вищезазначене, основною функцією поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; боротьба з диверсійно-розвідувальними групами; виявлення проявів колабораціонізму; протидія різним проявам мародерства; забезпечення публічної безпеки та порядку тощо.

Після внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські отримали додаткові повноваження які, на нашу думку, потребують доопрацювання та уточнення. А саме не зрозуміло, що таке підручні засоби які зазначені у статті 42 необхідно конкретизувати. Тому що використання підручних засобів як заходів примусу може призвести до сваволі з боку представників поліції.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 1647-III // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 250.
2. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40, 41. – Ст. 379.
3. Про основи національного спротиву: Закон України від 27.01.2022 № 2024-IX // Відомості Верховної Ради. – 2021. – № 41. – Ст. 339.

Касич Євген Юрійович

здобувач вищої освіти II курсу
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Свердлов Дмитро Володимирович.

викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ
У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Нині, спрямування політичних цілей держави на її захист від будь яких сторонніх посягань є добрим вектором для розвитку самої держави, особливо у сучасній ситуації, яка пов'язана із бойовими діями на території України. Національна безпека – це категорія, яка характеризує ступінь захищеності життєво важливих інтересів, прав та свобод особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз або ступінь відсутності загроз правам і свободам людини, базовим інтересам і цінностям суспільства та держави [1, с. 1].

Тому, забезпечення і удосконалення правового забезпечення національної безпеки належать до найважливіших та інтегральних явищ суспільного і політичного життя країни. Данна важливість пов'язана із сучасним підвищенням злочинності у сфері національної безпеки.

Звернувшись до відкритих джерел статистичних даних Генеральної прокуратури ми виокремили та порівняли наступні дані, за 2020 рік було обліковано 398 кримінальних правопорушень щодо злочинів проти основ національної безпеки, серед яких основна кількість припадає на такі злочини, як посягання на територіальну цілісність і недоторканість України, ст. 110 КК України – 135 злочинів та державна зрада, ст. 111 КК України – 145, а за 2021 рік було обліковано 462 кримінальних правопорушень, серед яких основна кількість також припадає на такі злочини, як посягання на територіальну цілісність і недоторканість України, ст. 110 КК України – 134 злочинів та державна зрада, ст. 111 КК України – 185 [2].

Аналізуючи такі показники, можна вказати на наступне, що є помітний приріст злочинів проти основ національної безпеки. Тому, на нашу думку потрібно звернути на це увагу, та проаналізувати причини збільшення кількості злочинів у вище наведеної сфері суспільних відносин, адже дана сфера відносин стосується кожного громадянина і держави у цілому.

Ми долучаємось до думки Єрмоєнко Едуарда Анатолійовича, який зазначив одну із причин збільшення кількості злочинів – це агресивні дії на Сході України. Також, він виокремив наступне, що в умовах зовнішньої агресії особливо актуалізується необхідність протидії підіривній діяльності на території України об'єднань та організацій, яка містить всі ознаки зазіхань на порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини. Згідно з чинним законодавством (Конституція України (ст. 37), Закон України «Про громадські об'єднання» (ч. 1 ст. 4 та п. 2 ч. 1 ст. 25), діяльність таких громадських об'єднань повинна бути негайно припинена за рішенням суду про їх заборону (примусовий розпуск) [3].

На нашу думку існує обґрунтована необхідність в більш глибокому та детальному дослідженні даної проблеми. А також, підкреслюємо важливість удосконалення правового забезпечення національної безпеки та імplementування новітніх заходів щодо протидії зі злочинністю проти основ національної безпеки.

1. Моргалюк О.В. Проблема забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11323/1/Morgalyk__425-428.pdf (дата звернення 07.04.2022).

2. Офіс генерального прокурора: веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення 07.04.2022).

3. Єрмоєнко Е.А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії. URL: <https://www.ndifp.com/1594/> (дата звернення 07.04.2022).

Коваленко Олександра Олександрівна
курсантка 1 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Захарченко Олександр Валерійович
старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ У СФЕРІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Ювенальна превенція в контексті соціально-правового інституту є порівняно новим явищем для суспільства та юриспруденції. Шляхом координації чи співробітництва підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з органами публічного адміністрування та громадськістю з метою виконання загальних та спеціальних завдань щодо виявлення, запобігання та припинення девіантної поведінки неповнолітніх у будь-яких її негативних проявах. Взаємодія повинна передбачати порядок чи процедуру здійснення відповідних дій. Наприклад, взаємні дії суб'єктів ювенальної превенції вміщені в нормативно-правовому акті, який іменується як Порядок затверджений спільним Наказом Мінсоцполітики України, МВС України, МОН України та МОЗ України від 19.08.2014 р. № 564/836/945/577. Доцільно зауважити на тому, що інші напрями взаємодії підрозділів ювенальної превенції з муніципальними органами чи громадськістю окреслені на законодавчому рівні фрагментарно.

Спільність дій співробітників ювенальної превенції та органів публічного адміністрування залежить від урахування ступеня завданої шкоди чи суспільної небезпеки протиправного діяння неповнолітньою чи малолітньою особою, віку. Необхідно враховувати той аспект, що репресивний характер стосовно дитини має зводитися до мінімуму, покарання може бути замінено на інше.

Зазначимо, що статтею 22 Кримінального кодексу України передбачено, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося 16 років. Однак, чинним кримінальним законодавством передбачене і зниження віку кримінальної відповідальності - від 14 до 16 років [1].

За обставин, коли дитина досягла віку юридичної відповідальності поліцейські повинні:

- якщо правопорушення є незначним - проводити профілактичні бесіди та сприяти звільненню неповнолітнього правопорушника;
- якщо є потерпілі особи після вчиненого делікту - додатково вимагати від неповнолітнього публічно чи в іншій формі вибачитись перед потерпілим;
- якщо правопорушення є більш серйозним - скласти протокол про адміністративне правопорушення на дітей, а також їх батьків, опікунів, усиновлювачів чи інших осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків щодо виховання та навчання дитини;
- перевіряти за інформаційними системами МВС України дітей;
- інформувати служби у справах дітей з метою встановлення причин та умов, які обумовили вчинення правопорушення неповнолітнім;
- передавати оформлені матеріали до суду для подальшого прийняття рішення у справі.

Окремо необхідно зазначити, що дитина, яка перебуває у стані алкогольного чи іншого сп'яніння направляється до закладу охорони здоров'я для надання медичної допомоги. Про вчинення правопорушення дитиною інформуються навчальні заклади. З неповнолітнім проводяться бесіди з психологом.

За умов, коли неповнолітнього було залишено без нагляду батьків, постає необхідність вилучення останньої. Поліція працює у тісній взаємодії з органами місцевого самоврядування та службою у справах дітей для з'ясування місцезнаходження та місця проживання батьків і дитини, вік дитини, відомості про батьків дитини, відомості про особу заявника, який повідомив, що дитина залишилася без нагляду. Дітей, які залишилися без опіки та піклування поліцейські, уповноважені передати законним представникам або до влаштувати в установленому порядку до відповідних закладів.

На сьогодні процедура вилучення дитини, яка залишилася без опіки та піклування здійснюється в декілька етапів. Передусім, дитина доставляється до відділу поліції з метою документування. Далі направляється до медичного закладу, де проводиться медичне обстеження з метою виявлення інфекційних

захворювань. Після встановлення відсутності інфекційних захворювань, дитина направляється до притулку служб у справах дітей. Служба у справах дітей, у власну чергу, разом з поліцією та представниками органів місцевого самоврядування протягом доби проводять обстеження умов проживання, стану здоров'я дитини (додатково залучаються співробітники закладів охорони здоров'я), з'ясовують обставини, за перебігу яких дитина залишилася без батьківського піклування.

Відповідно до п. 6 Постанови КМУ від 24.09.2008 р. № 866 обстеження умов перебування не проводиться у разі, коли дитина перебуває у закладі охорони здоров'я, притулку для дітей служби у справах дітей, центрі соціально-психологічної реабілітації дітей [2].

На нинішній день істотною залишається проблема, яка вимагає додаткового законодавчого регулювання, що стосується алгоритму спільних дій суб'єктів ювенальної превенції, розширення їх повноважень в аспекті термінового вилучення дитини з опіки батьків, якщо існує реальна загроза життю і здоров'ю дитини. Зауважимо, що негайне відібрання передбачає умовне значення, інакше кажучи, відібрання може сягати доби, оданк і більше в окремих випадках. Органи місцевого самоврядування чи служби у справах дітей не можуть самостійно вилучати дитину, якщо існує реальна загроза життю і здоров'ю дитини. Обов'язково залучається поліція.

Органи опіки та піклування зобов'язані у день відібрання дитини письмово інформувати прокуратуру за місцем проживання та у семиденний строк після прийняття рішення звертатися до суду з позовом про позбавлення батьків батьківських прав чи прав одного з батьків. Водночас, служба у справах дітей разом з органами місцевого самоврядування сприяють підготовці документів про позбавлення батьків батьківських прав.

Узагальнюючи вищевикладений матеріал, дійшли висновків, що органи поліції та інші органи публічного адміністрування можуть взаємодіяти за обставин: 1) вчинення адміністративного чи іншого виду правопорушення неповнолітньою дитиною; 2) залишення неповнолітньої дитини без батьківського піклування; 3) перебування дитини в умовах, що загрожують життю і здоров'ю безпосередньо дитини. Наведені попередньо нами алгоритми взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування, службою у справах дітей, органами опіки та піклування слугують основою органічного поєднання організаційно-правових заходів з метою виявлення запобігання та попередження вчиненню правопорушень неповнолітніми.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Порядок провадження органами опіки і піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Затверджений Постановою Кабінету міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866. Офіційний вісник України. 2008. № 76. с. 47.

Ковалів Мирослав Володимирович
завідувач кафедри адміністративно-правових
дисциплін Інституту права Львівського
державного університету внутрішніх справ,
к.ю.н., професор

ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОГО ОБХОДУ ОБ'ЄКТІВ НЕЖИТЛОВОГО, ВИРОБНИЧОГО СЕКТОРУ РОЗМІЩЕНОГО НА АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЛЬНИЦІ

Дії дільничного офіцера поліції при проведенні профілактичного обходу адміністративної дільниці чітко закріплені в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції затвердженої наказом Міністерства поліції України від 30 липня 2017 року № 650 [1]. Відповідно до зазначеної Інструкції будівлі та споруди розташовані на адміністративній дільниці підлягають профілактичному обходу.

При необхідності дільничним офіцером поліції обстежуються під'їзди, горищні та підвальні приміщення житлових будинків, що пустують і підлягають знесенню; відвідування осіб, які перебувають на профілактичних обліках в органах поліції, у тому числі щодо профілактичної роботи з кривдниками; ознайомлення з мешканцями квартир (житлових будинків, кімнат) з дотриманням вимог Закону України «Про Національну поліцію», зустрічі для вирішення питань взаємодії із власниками чи представниками власників об'єктів, розташованих на адміністративній дільниці [2; 3].

У умовах воєнного стану щодо функціональної діяльності органів поліції, дільничні офіцери поліції повинні прагнути до запобігання вчинкам, що завдають шкоди суспільству, усуваючи причини та умови, що сприяють вчиненню таких.

На думку вчених, превенція, профілактичний обхід, профілактичні бесіди, профілактичний облік є категоріями превентивної роботи, на основі якої мають функціонувати правоохоронні органи. Можна

розділити профілактичну роботу на «загальну» та «індивідуальну».

Що стосується «індивідуальної профілактики», то вона полягає у проведенні профілактичного обходу житлового сектору, де дільничному офіцеру поліції необхідно знайомитися з проживаючим населенням особисто (видати кожному (сім'ї) візитну картку, записати настановні дані, місце роботи, матеріальний достаток, склад сім'ї).

Під час обходу дільничний офіцер матиме уявлення про побудову подальшої профілактичної роботи з особами, які здатні до вчинення правопорушень та злочинів, у тому числі осіб, які перебувають на профілактичних обліках (адресна профілактика).

Профілактичний обхід нежитлового та виробничого сектору, розташованого на адміністративній дільниці, передбачає проведення комплексу заходів, спрямованих на виявлення, обмеження або нейтралізацію порушень законності, публічної безпеки тощо. Тому профілактичний обхід здатний впливати на витоки та систему злочинності.

Здійснюючи загальну профілактику щодо виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень та злочинів, їх подальшому усуненню, дільничний офіцер поліції проводить профілактичний обхід закріпленої адміністративної ділянки.

При проведенні профілактичного обходу, у тому числі нежитлового, виробничого сектору, дільничний офіцер поліції повинен звертати увагу на будь-яку інформацію, що надходить від населення, що має відношення до терористичних проявів, збору розвідувальної інформації, наявності зброї та боєприпасів, які незаконно зберігається, появи підозрілих осіб, повсякденної, професійної діяльності трапляються події, куди, не звернувши своєчасну, належну увагу, можуть призвести до трагічних наслідків.

При проведенні профілактичного обходу нежитлового, виробничого сектору, при ознайомленні з об'єктами, розташованими на адміністративній дільниці, дільничний офіцер поліції зобов'язаний звертати увагу на технічне укріплення вікон, дверей, запасних входів (виходів), суміжних стін об'єктів з під'їздами, квартирами, житловими будинками, а також на те, чи здаються ці об'єкти під охорону (сигналізацію).

Законодавець зобов'язав дільничних офіцерів поліції встановлювати вид охорони об'єктів, наявність у співробітників охорони зброї, необхідних дозвільних документів на здійснення охоронної діяльності, а також проводити роз'яснювальну роботу зі співробітниками охорони та громадянами, які працюють на об'єктах, про вжиття заходів щодо збереження майна (у тому числі щодо доцільності встановлення охоронної сигналізації), при діях у надзвичайній ситуації, при загрозі вчинення терористичного акту, а за наявності випадків виявлення порушень вимог законодавства України у галузі охоронної діяльності, у тому числі тих, що виражаються в наданні охоронних послуг приватними охоронними структурами на об'єктах, що підлягають державній охороні, доповідати начальнику територіального органу поліції.

При отриманні внаслідок профілактичного обходу інформації про осіб, які можуть бути причетні до вчинення злочинів та адміністративних правопорушень, розвідувальної діяльності або агітації проти територіальної цілісності та суверенітету країни дільничний офіцер поліції повідомляє рапортом на ім'я начальника територіального органу поліції.

До змісту профілактичного обходу в нежитловому, виробничому секторі, що здійснюється дільничним офіцером поліції, входить проведення на адміністративній дільниці всього комплексу профілактичної діяльності, з метою недопущення скоєння адміністративних і кримінальних правопорушень, порушень вимог встановлених відповідно до правового режиму воєнного стану.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліції надано право застосовувати такі заходи адміністративного запобіжного заходу, як: вимога припинення протиправних дій; оточення (блокування) ділянок місцевості; заборона на експлуатацію транспортного засобу, що не відповідає встановленим вимогам технічному стані; право усувати від керування транспортним засобом тих осіб, які перебувають у стані сп'яніння або не мають права керування чи користування транспортним засобом; обмеження або повну заборону на здійснення ремонтно-будівельних та інших робіт при порушенні вимог безпеки; давати приписи на усунення порушень правил, що регламентують зберігання та використання вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів; надано право, забороняти діяльність тих об'єктів, на яких звертається вогнепальна зброя, якщо виявлено порушення правил утримання, зберігання та використання зброї, боєприпасів до неї або вибухових матеріалів, анулювати дозволи на створення недержавних охоронних служб у разі виявлення порушень правил, що регламентують їхню діяльність.

Як універсальний правоохоронний орган дільничні офіцери поліції реалізують комплекс стимулюючих методів, а також систему форм та методів службової діяльності, які змушують фізичних та юридичних осіб дотримуватися встановлених законом заборон та обмежень, встановлених військовими адміністраціями.

Таким чином, підрозділи дільничних офіцерів поліції займають центральне місце у діяльності органів поліції щодо профілактики порушень правого режиму воєнного стану. Саме через своєчасне реагування на інформацію громадян, у більшості випадків, здійснюється протидія злочинам та адміністративним правопорушенням.

1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?>

3. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: Наказ МВС України від 25.02.2019 р. № 124. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>

Комаров Максим Миколайович

слухач магістратури навчальної групи М-ДР-121
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Юр'єв Денис Сергійович

викладач кафедри фінансових та стратегічних
розслідувань Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗМІНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ВІДНОСНО ПОКАРАННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З моменту введення Президентом України воєнного стану на всю територію нашої держави, ним також було прийнято велику кількість нормативно-правових актів, які в своєму змісті закріплюють деякі зміни та доповнення до вже існуючих. Так, важливими виступають зміни саме в кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві України, адже саме вони безпосередньо регулюються порядок та підстави покарання осіб, які вчинили воєнні злочини.

У свою чергу, одним із нормативно-правових актів, який в своєму змісті несе зміни та доповнення до чинного кримінального законодавства є Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії воєнного стану» від 03.03.2022 року №2113-IX. Зазначений Закон України закріпив зміну кримінального покарання за державну зраду та диверсію на більш жорстке, а саме – позбавлення волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі із конфіскацією майна. [1] Зокрема, Верховна Рада України доповнила Розділ I Особливої частини Кримінального кодексу України, який має назву «Злочини проти основ національної безпеки України», новими статтями 111-1 (колабораційна діяльність), 111-2 (пособництво державі-агресору), 114-2 (несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного стану). [2]

Зокрема, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 03.03.2022 року №2107-IX, в якому визначається чітке поняття даного терміну, а саме те, що колабораційна діяльність являє собою публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утворення тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окупованій території України. [3] Доцільним є зазначити, що в залежності від складу даного злочину він може каратися штрафом, виправними роботами, позбавленням права займати певні посади, конфіскацією майна та позбавленням волі.

Стосовно доданої статті 114-2 КК України, зазначимо, що вона в своєму змісті висвітлює те, що особи, які будь-яким чином поширюються інформацію про переміщення чи то гуманітарної допомоги (у тому числі гуманітарних коридорів), чи то розшарування Збройних Сил України, за умови не розміщування такої інформації у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України чи в офіційних джерелах відповідний відомства країн-партнерів, несуть в будь-якому разі покарання, яке полягає у позбавленні волі в залежності від складу кримінального правопорушення (злочину).[4]

Беручи до уваги Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального

процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» від 14.04.2022 року №2198-IX. Так, зазначимо, що даним Законом встановлена кримінальну відповідальність за співпрацю (пособництво) з державою агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями на шкоду України. Відповідно до даного нормативно-правового акта, пособництвом державі-агресору та кримінально караним визнаються: 1) реалізація чи підтримка рішень, дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; 2) добровільний збір, підготовка, передача матеріальних ресурсів чи інших активів представниками держави-агресора, його збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора. Зазначені дії караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та конфіскацією майна або без такої. [5]

Отже, можна зробити висновок, що зміни, які відбулися в чинному кримінальному законодавстві України під час воєнного стану, значно посилюють покарання за вчинення воєнних злочинів. Завдяки цьому у громадян нашої держави створюється певне розуміння того, що у будь-якому разі всі особи, які направили свої протиправні дії на національну безпеку України будуть покарані найсуворішим способом. Вищезазначені статті, які були додані у КК України певним чином зможуть полегшити кваліфікацію протиправних дій осіб, які співпрацюють із державою-агресором.

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року № 2113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#n7>

2. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 року №2107-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2107-20#Text>

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24.03.2022 року №2160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>

5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки: Закон України від 14.04.2022 року №2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#Text>

Коптєв Олександр Сергійович

курсант 2-курсу, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Борисенко Тетяна Василівна

викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан - це спеціальна правова система, яка діє в Україні або в окремих її місцевостях, яка застосовується щодо загрози збройної агресії чи нападу, загрози незалежності Української держави, територіальній цілісності країни та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та місцевим органам влади, повноважень необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Таке визначення можна знайти в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Сьогодні воєнний стан є особливим правовим режимом для органів державної влади України, а також для Національної поліції України, адже необхідність відсічі агресії проти України та запобігання безпосередньої загрози агресії відіграє ключову роль у діяльності держави.

Національна поліція України, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію» [2], сприяє забезпеченню правопорядку на всій території України, адже безпосередньо від ефективності роботи Національної поліції залежить дуже багато. Головним її завданням є забезпечення внутрішньої безпеки держави.

У зв'язку з цим актуальним є дослідження повноважень Національної поліції під час введення правового режиму воєнного стану, оскільки чітке дотримання вимог законодавства є гарантією законності дій її посадових осіб, що в свою чергу сприяє високій ефективності роботи всіх служб та підрозділів поліції.

Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначаються чинним законодавством, перш за все Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Відповідно до цього закону Національна поліція сприяє діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану, бореться зі злочинністю, здійснює охорону громадського порядку, а також звітує перед військовою адміністрацією про правове становище на відповідній території та про результати своєї роботи [1].

Слід відмітити, що з метою вдосконалення діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану 15 березня 2022 року народні депутати України ухвалили Закон № 7147 «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». Зараз цей закон знаходиться на підписі у Президента України.

Так, в зазначеному законі передбачено декілька додаткових повноважень, що покладаються на поліцейських під час дії воєнного стану, зокрема:

- за письмовим запитом одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема про військовополонених;

- здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також забезпечувати їх охорону в залі суду;

- утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених;

- здійснювати оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

- здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;

- здійснювати представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції - Інтерполі;

- здійснювати співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол);

- збирати біометричні дані осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання;

- здійснювати адміністративний нагляд відповідно до закону [3].

Аналіз вищезазначених додаткових повноважень, що планується покласти на органи Національної поліції, дає підстави стверджувати, що їх реалізація можлива лише за умови посилення службової діяльності поліцейських. Оскільки виконання зазначених організаційно-правових, профілактичних, превентивних, оперативних та інших заходів задля швидкої стабілізації оперативної обстановки, потребує участі великої кількості поліцейських. Тому повсякденний режим несення служби поліцейськими з використанням наявних сил та засобів не здатний забезпечити виконання передбачених додаткових повноважень в повному обсязі та на належному рівні.

Для того, щоб Національна поліція могла ефективно забезпечувати громадський порядок та безпеку під час дії воєнного стану, необхідно правильно організувати її роботу. З цією метою, враховуючи соціальні, політичні та економічні умови, необхідно вжити заходів для забезпечення поліцейських необхідними матеріально-технічними ресурсами та розробити алгоритми дій поліції під час можливих надзвичайних ситуацій таких, як наприклад, захват будівель органів влади, особливо важливих об'єктів, заручників тощо [4, с.21].

У цих планах повинні бути чітко визначені наявні сили і засоби, склад об'єднаного загону поліції, додаткові сили і засоби, резерви, варіанти посилення служби, готовність до залучення додаткового особового складу, плани зв'язку, встановлено конкретних виконавців та їх обов'язки, затверджені певні графіки по мірі того чи іншого варіанта розвитку події. До плану додається оперативна карта, схема збору оповіщення, базова та альтернативні місця дислокації, послідовність взаємодії з іншими правоохоронними органами. План також описує обґрунтування та процедури виконання. Завчасно сплановані заходи,

апробовані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальних оперативних ситуацій, є запорукою ефективної діяльності органів превентивної діяльності під час воєнного стану [4, с. 24].

Тому працівники поліції, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку під час воєнного стану, повинні знати організацію та тактику діяльності правоохоронних органів щодо умов, завдань, функцій, форм і методів діяльності органів Національної поліції, рішень місцевих органів влади щодо охорони громадського порядку, чинного законодавства, зокрема, що регулює дії поліції та інших правоохоронних органів, відомств під час дії воєнного стану.

Таким чином можна зроби висновок, що підтримувати громадський порядок під час дії правового режиму воєнного стану вкрай складно, тому, що поліції потрібна висока професійна підготовка. Дії працівників поліції в умовах воєнного стану мають бути законними, обґрунтованими та компетентними відносно до громадян, права та свободи яких зазнають особливих обмежень.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 2158-IX від 24.03.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України №877 від 28.10.2015 (зі змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів України №421 від 09.04.2022 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану: проект Закону України № 7147 від 13.03.2022// URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI07108A?an=3>

4. Радзівон С. М. Порядок переведення особового складу на посилений варіант службової діяльності : зб. матер. Всеук. наук.-прак. конф. Актуальні питання забезпечення публічної безпеки та порядку, Маріуполь, 12 травня 2018р. Маріуполь, 2018. С. 21–24.

Лашко Ярослав Костянтинович

курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції групи КП-035
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Борисенко Тетяна Василівна

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Робота органів Національної поліції в умовах запровадження правового режиму воєнного стану визначається чинним законодавством та за має певні особливості. Правовою основою діяльності поліцейських в такий період є Закон України «Про Національну поліцію» та Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Від ефективності діяльності поліцейських значною мірою залежить безпосередня підтримка громадського порядку.

В статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» під воєнним станом розуміється «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [1].

Розгортання кадрів та матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів здійснюється з урахуванням оперативної обстановки, яка складається в кожному конкретному регіоні. Ефективність діяльності працівників Національної поліції України в умовах дії воєнного стану забезпечується завдяки

попередньо розробленому чіткому планові заходів, які регулярно відпрацьовуються всім особовим складом поліції на практичних заняттях в умовах максимально наближених до реальності. Такі плани економлять час керівництва Національної поліції України для прийняття управлінських рішень в мовах надзвичайних ситуацій, дозволяючи обирати найбільш оптимальні варіанти для досягнення більшої ефективності діяльності особового складу поліції в умовах воєнного стану.

Так, в разі введення парового режиму воєнного стану керівник органу Національної поліції має взяти заходів, визначених планом підготовки дій на цей період, що містить у собі комплекс заходів, спрямованих на підготовку підзвітного органу до бойової готовності та забезпечення громадської безпеки та порядку у зоні оперативної відповідальності [2, с. 357].

Для охорони громадського порядку в умовах воєнного стану правоохоронні органи широко використовують такі методи соціального врегулювання, як переконання та примус. Найбільш ефективним правовим переконанням буде, якщо працівник Національної поліції добре знають та орієнтуються у положеннях чинного законодавства, користуються авторитетом і повагою серед населення [2, с. 58]. Проведення роз'яснювальної роботи, як основного методу запобігання правопорушенням, переконання громадян у необхідності добровільного виконання вимог законодавства, припинення протиправної поведінки з окремими особами – необхідні умови забезпечення публічного порядку, особливо в умовах дії воєнного стану, коли населення країни особливо вразливе та потребує захисту.

Поліцією, в ході виконання нею функцій із забезпечення публічного порядку, також застосовуються заходи примусу, такі як фізичний вплив (сила), спеціальні засоби та застосування вогнепальної зброї. Однак, навіть в умовах дії такого специфічного правового режиму як воєнний стан, ці заходи можуть бути застосовані тільки після попередження про їх застосування та за умов суворого дотримання закону коли іншим чином припинити протиправну поведінку неможливо [3].

Навіть якщо поліцейські здійснюють охорону публічного та громадського порядку в умовах збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності, дотримання законності є обов'язковою умовою їхньої діяльності. Дотримання законності в діяльності поліції забезпечується контролем із боку вищих органів управління, можливістю адміністративного та судового оскарження неправомірних дій, а також контролем громадськості та засобів масової інформації. Слід відмітити, що в умовах дії воєнного стану значно зростає сила громадського контролю та контролю з боку засобів масової інформації. Кожен, навіть незначний, випадок недотримання поліцейськими законодавства під час виконання ними свої повноважень може набути небувалого масового розголосу та як наслідок тиску з боку громадськості.

Значна складність забезпечення публічного порядку в умовах дії воєнного стану вимагає високої професійної підготовки працівників Національної поліції. Тому поліцейські повинні знати організацію та тактику діяльності в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, завдання, функції, форми та методи діяльності поліції, бути обізнаними з рішеннями місцевих органів публічної влади, що стосуються питань охорони правопорядку, а також чинне законодавство.

Дії поліцейських в умов воєнного стану мають бути юридично грамотними, справедливими і законними для того щоб належним чином сприйматися громадянами, чий права та свободи обмежуються.

Слід пам'ятати, що працівники Національної поліції України здійснюють свою діяльність від імені держави. А тому на них певною мірою покладаються обов'язки із забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участі у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, екологічної безпеки, захисту суспільства від різноманітних загроз, в тому числі протидії військовим загрозам. Тому поліцейські повинні приймати активну участь у заходах спрямованих на відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності.

Ефективність охорони публічного порядку в умовах дії правового режиму воєнного стану залежить від гнучкості системи правоохоронних органів та здатності її адаптуватися до діяльності в особливих правових режимах. При цьому важливим є покращення форм і методів взаємодії поліції та громадськості для забезпечення публічної безпеки на належному рівні.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 2158-IX від 24.03.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Ковалів М. В., Кісіль З. Р., Калаянов Д. П. та ін. Адміністративна діяльність: навч. посібник. К.: Правова єдність, 2009. 432 с.

3. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 2 липня 2015 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України №2151-IX від 24.03.2022 року)//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, №40-41, ст.379.

Стоєва Тетяна Іванівна

здобувач освіти I курсу навчально наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Левін Олег Леонідович,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні, в період воєнного стану, головне завдання держави щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, захисту суспільства і держави набуває особливого значення, коли нормальне функціонування суспільства і самої держави стає неможливим. Адже зараз людина виступає найголовнішою соціальною цінністю, саме тому охорона правопорядку і здійснення безпеки є першочерговим завданням держави. Загалом, забезпечення внутрішньої безпеки держави є головним завданням Національної поліції. Тож, основною функцією Національної поліції щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, тобто протидія різним проявам і формам тероризму, боротьба зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки та здійснення захисту суспільства. У зв'язку з цим актуальним є питання висвітлення компетенції Національної поліції під час воєнного стану, адже уточнення і розкриття цих повноважень є гарантією законності і реалізації своїх повноважень. Саме тому, ця робота направлена на з'ясування питання стосовно значення Національної поліції як суб'єкта безпеки та оборони під час воєнного стану. Також проаналізувати нормативно-правові акти, в яких зазначено про повноваження Національної поліції в умовах воєнного стану.

Тож, відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Також згідно з цим законом, органи Національної поліції під час введення режиму воєнного стану сприяють діяльності військової адміністрації, суду, органів прокуратури, юстиції тощо. Перед військовою адміністрацією звітують про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

Зокрема, у статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [2]. Тобто, в цілому можна констатувати, що основним завданням Національної поліції в умовах воєнного стану є підтримання публічного порядку та публічної безпеки, а також захист держави та суспільства загалом. Саме тому, органи Національної поліції як складова частина системи державного управління та системи безпеки в умовах воєнного стану здійснюють ряд повноважень необхідних для якнайшвидшої нормалізації життя суспільства та держави, відновлення конституційного правопорядку і законності, а також для ліквідації загроз безпеці громадян.

Засновуючись на всьому вищевикладеному, треба наголосити, що саме зараз особливого значення набуває питання дотримання прав людини і громадянина, забезпечення публічного порядку, захист суспільства та держави в умовах дії негативних чинників. Ці завдання покладено на органи Національної поліції. Саме Національна поліція здійснює внутрішню безпеку держави і всього суспільства. Національна поліція є суб'єктом безпеки та оборони під час воєнного стану. Адже органи поліції здійснюють свої повноваження для нашого стабільного і безпечного життя. Зокрема, Національна поліція здійснює багатофункціональну діяльність від імені держави, значення якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає в реалізації та дотриманні конституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення

соціальної рівності та стабільності суспільства, захист всього суспільства від тероризму. Завдяки ефективності та дотримання законності, оперативності та встановлення пріоритетності завдань Національна поліція захищає внутрішню безпеку держави та забезпечує стабільність правопорядку в суспільстві.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року. Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Логвиненко Борис Олексійович
професор кафедри адміністративного права,
процесуа адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
д.ю.н., професор

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення особливого правового режиму воєнного стану на території України передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Зазначені заходи передбачають, серед іншого і оптимізацію діяльності Національної поліції щодо запобігання адміністративним правопорушенням. У цьому аспекті варто відмітити те, що у титульному законі – Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) відсутня окрема складова, що вміщує у себе об'єднані родовим об'єктом адміністративні правопорушення, вчинені у особливий період, або за особливих умов. Втім, серед обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення передбачено вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин [2]. Звичайно, у період воєнного стану особливо уразливим стають всі ключові сфери суспільних відносин, а тому позиція законодавця виглядає цілком логічною. Однак, питання конкретизації таких «надзвичайних обставин», які і посилення обсягів й меж адміністративних стягнень також стоїть на часі.

Зупинимось детальніше на низці адміністративних правопорушень, розміщених у главах 14 «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку» та 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» [2]. Вважаємо, що з боку Національної поліції вимагають посиленої уваги наступні види адміністративних правопорушень, закріплені у статтях: 173-1 «Поширювання неправдивих чуток», 173-3 «Виготовлення та пропаганда георгіївської (гвардійської) стрічки», 174 «Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку», 178 «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді», 183 «Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб», 184-3 «Незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України», 185 «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця», 185-7 «Публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України», 185-10 «Злісна непокоря законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону», 185-13 «Невиконання законних вимог посадових осіб Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України», 186-8 «Незаконне носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців», 188-28 «Невиконання законних вимог посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції», 190 «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі

іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї», 191 «Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів», 202 «Порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду», 203-1 «Невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну», 210 «Порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку», 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію», 211 «Зіпсуття військово-облікових документів чи втрата їх з необережності», 212-6 «Здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи розповсюдження копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем» [2].

Що стосується заходів запобігання окремим адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану, то можна виокремити внутрішні та зовнішні заходи за їхнім спрямуванням. Так, до внутрішніх заходів слід віднести актуалізацію уваги особового складу на оперативній обстановці на території обслуговування; проведення додаткових інструктажів; оптимізацію роботи служб і підрозділів поліції. До зовнішніх заходів необхідно віднести впровадження комендантської години, облаштування блокпостів, контроль в'їзду/виїзду на певну територію, перевірку документів тощо.

Серед заходів запобігання адміністративним правопорушенням в умовах воєнного стану надзвичайно важливо визначити пріоритетність у організації та реалізації запобіжних заходів. Так, акцент має бути зміщений на ті проблемні питання, ескалація яких здатна викликати масові заворушення, паніку серед населення, спричинити дестабілізацію ситуації на території обслуговування, завдати шкоду життю та здоров'ю людей.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 13.04.2022)

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 13.04.2022)

Логвиненко Євген Олександрович
курсант 2-го курсу ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Молчанов Ростислав Юрійович
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,

ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З НАСЕЛЕННЯМ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із військовою агресією Російської Федерації проти України Президентом України 24 лютого 2022 року видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» [6]. Введення воєнного стану як особливого правового режиму, перш за все, передбачає низку змін у діяльності держави та органів публічної влади. При чому, очевидним є те, що у зв'язку підвищенням рівнем загрози громадській безпеці та громадському правопорядку правоохоронні органи повинні виконувати свої функції у період воєнного стану у посиленому режимі. Окрім того, у період воєнного стану досить важливою є саме превентивна функція правоохоронних органів.

З лат. слово «превенція» означає «попередження», тобто превентивна функція правоохоронних органів полягає у попередженні та запобіганні кримінальним правопорушенням. Звідси, стратегічною метою превенції є недопущення переходу задуму особи в дієві акти кримінально-протиправної поведінки [1, с. 187]. Завдяки ефективній реалізації цієї функції правоохоронними органами, зменшується рівень злочинності всередині держави, що дозволяє спрямувати додаткові ресурси для захисту територіальної цілісності та суверенітету держави в умовах війни.

Ключовими суб'єктами, на які покладена превентивна функція є підрозділи превентивної діяльності Національної поліції України, які входять до складу Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України (далі за текстом - Департамент) [2].

Завдання та функції цього Департаменту закріплені у двадцяти шести пунктах, серед яких у тому числі, організація проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на

запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, вживання заходів щодо їх усунення; здійснення розгляду звернень, запитів та скарг громадян, державних органів, народних депутатів України, підприємств, установ, організацій, публікацій у пресі з питань, пов'язаних з діяльністю Департаменту та його підрозділів; організація роботи щодо взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони публічного (громадського) порядку і т.д. [2].

Із системного аналізу цих положень, можемо констатувати, що першочерговим завданням підрозділів превентивної діяльності є організація та проведення певної діяльності із залученням населенням задля встановлення тісних взаємовідносин, які базуватимуться на принципі партнерства.

Цілком погоджуємося із думкою Лебедевої Н.В., яка вважає, що принцип партнерства – це найбільш ефективна форма взаємовідносин, завдяки тому що підрозділи превентивної діяльності та населення готові кооперувати свої дії для досягнення спільної мети – забезпечення правопорядку в державі [4, с. 95].

Принцип партнерства як провідний принцип взаємодії підрозділів превентивної діяльності із населенням прямо випливає із положень законодавства. Відтак, частиною 1 статті 11 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [3].

При цьому, на наше переконання, цілком очевидним є те, що реалізація цього принципу є можливою лише завдяки довірі населення до органів правопорядку, чому сприяє насамперед позитивна репутація останніх.

Схожу позицію висловлює і Лебедева Н.В. та зазначає, що необхідною передумовою налагодження діалогу між органами поліції та населення є забезпечення такого рівня довіри громадськості до органів поліції та їх працівників, за якого населення буде активно брати участь у вирішенні проблем, пов'язаних із забезпеченням правопорядку на певній території [4, с. 96-97].

Яким чином, принцип партнерства підрозділів превентивної діяльності з населенням реалізується в умовах воєнного стану. По-перше, підрозділи превентивної діяльності здійснюють в межах компетенції планування і контроль за реалізацією заходів територіальної оборони України. Якщо проаналізувати структуру територіальної оборони, то складовим її елементом є добровольчі формування територіальних громад, тобто фактично, це звичайні громадяни, які залучаються до забезпечення правопорядку, безпеки та законності [2].

По-друге, партнерство підрозділів превентивної діяльності з населенням полягає у тому, щоб навіть в умовах воєнного стану, органи правопорядку діяли у межах власної компетенції з чітким дотриманням закону, а населення не створювало передумов порушення законності та дисципліни [5].

По-третє, партнерські зв'язки підрозділів превентивної діяльності з населенням повинні супроводжуватись активним обміном інформацією між суб'єктами взаємодії. У сучасних умовах, окрім проведення заходів із залученням громадськості задля проведення роз'яснювальної роботи, створюються спеціальні електронні інформаційні канали для поширення актуальної інформації щодо протидії злочинності [5].

Органи правопорядку у тому числі підрозділи превентивної діяльності в умовах воєнного стану спонукають громадян до обміну важливою інформацією (наприклад, інформація щодо сторонніх осіб, які перебувають на території населеного пункту або щодо сторонніх предметів, які потенційно можуть становити небезпеку для населення і т.д.)

По-четверте, завдяки принципу партнерства підрозділів превентивної діяльності з населенням, останні можуть залучатися до охорони громадського порядку та безпеки, що детально регулюється Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Окрім того, громадяни можуть забезпечувати охорону громадського порядку шляхом реалізації права на законне (громадське) затримання осіб-порушників, наприклад, у разі якщо виявляють випадки мародерства [7].

Таким чином, в умовах воєнного стану взаємодія підрозділів превентивної діяльності з населенням на засадах партнерства виявляється у здійсненні скоординованих дій цими суб'єктами задля досягнення спільної мети – забезпечення правопорядку, справедливості, безпеки та законності у державі.

Основою партнерства між підрозділами превентивної діяльності та суспільством є залучення населення до забезпечення безпеки та громадського порядку та активний обмін інформацією, що є особливо важливою в умовах воєнного стану, оскільки дозволяє попередити вчинення кримінально-протиправних дій, які становлять особливу небезпеку для суспільства та держави.

1. Волокітенко І.О. Організаційно-правові основи діяльності підрозділів превентивної служби Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2018. С. 187-191.

2. Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-preventivnoji-diyalnosti.html>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року. № 580-VIII. Дата оновлення: 03.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

4. Лебедева Н.В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. дис. ... доктор філософії: 081 / Н.В. Лебедева; наук. конс. В.І. Варивода; Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 275 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/18703>

5. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності: Методичні рекомендації. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 20 с.

6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>

7. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року. № 1835-III. Дата оновлення: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>

Мамчій Олексій Іванович

завідувач відділення первинної професійної підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації ННІ ЗНПК Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідно визнати, що до теперішнього часу не відбулися ні «легалізація» (офіційне визнання), ні «суверенізація» (придбання самостійного статусу) галузі адміністративно-процесуального права, інакше кажучи, воно продовжує перебувати в положенні дитини, чие народження не зареєстрували, не забезпечили документами, що засвідчують його особу і закріплюють юридично значущі для нього факти [1].

Крім означеного питання, в теорії права залишаються і інші питання, відповіді на які ще не знайдені. В.Д. Сорокін обгрунтовано відзначав, що формування наукових уявлень про сутність процесу як фундаментальної правової категорії відбувалося на базі реально існуючого цивільного і кримінального процесів. Не випадково на перший план висувалося головна відмінна властивість цих видів процесу – їх юрисдикційна природа: вирішення спору про право (цивільний процес) і застосування примусу (кримінальний процес).

Останнім часом став помітно зростати інтерес вітчизняних правознавців до інших видів процесу: законодавчого, конституційного, особливо адміністративного.

Для протидії фактажу вчинення адміністративних проступків держава використовує весь наявний у нього арсенал економічних, організаційних і правових засобів впливу. Значне місце серед юридичних засобів впливу займають заходи адміністративної відповідальності. Їх застосування не тільки надає превентивний вплив на осіб, які скоюють адміністративні правопорушення, а й сприяє попередженню злочинів [2]. Заходи адміністративної відповідальності сприяють виявленню та усуненню умов та причин (детермінантів), що є тригером делінквентної поведінки осіб-порушників; появи у останніх стереотипів аномії та ілюзії безкарності.

Основним нормативним актом, в якому закріплені загальні принципи адміністративної відповідальності, ключові терміни, процесуальні правила розгляду справ про адміністративні правопорушення, їх підвідомчість, порядок виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, є Кодекс України про адміністративні правопорушення [4].

Даний закон є рамковим, так як його основним принципам і положенням повинні відповідати приписи всіх інших національних, земельних і муніципальних нормативно-правових актів. Так, цей закон передбачає адміністративну відповідальність за безліч деліктів, у тому числі підвідомчих уповноваженим особам Національної поліції, серед яких є: порушення правил дорожнього руху, порушення громадського порядку та громадської безпеки та інше. Здійснення даного роду провадження у справах про адміністративне правопорушення, а саме дотримання всіх стадій, є ключовими процесуальними елементами виконання завдань передбаченого приписами Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Окрему увагу щодо здійснення юрисдикційної діяльності органами та підрозділами Національної поліції слід зосередити на такому виді юридичної відповідальності — дисциплінарної. Сутність дисциплінарного провадження, здійснюваного в Національній поліції, полягає в тісному, нерозривному зв'язку з дисциплінарною відповідальністю, оскільки без дисциплінарного провадження неможлива реалізація дисциплінарної відповідальності, яка має яскраво виражену превентивну спрямованість [1]. Мета дисциплінарного провадження похідна від мети дисциплінарної відповідальності, полягає у формуванні позитивної поведінки осіб, що проходять службу в Національній поліції. Із цього випливає, що здійснення дисциплінарного провадження безпосередньо впливає на стан дисципліни і законності в Національній поліції.

Чим якісніше здійснення дисциплінарного провадження, тим вище рівень дисципліни і законності серед особового складу Національній поліції. Попередження та припинення дисциплінарних проступків не

може бути результативним, якщо не розроблений у необхідній мірі інститут дисциплінарного провадження [3]. Цілком очевидно, що позитивна результативність дисциплінарного провадження, тобто ступінь досягнення його мети, більшою мірою залежить від удосконалення його правового регулювання. Разом із тим у даний час, не дивлячись на те, що дисциплінарне провадження є за своєю природою юрисдикційним, можна констатувати неповноту його правового регулювання, що створює певні труднощі в правозастосовній діяльності, призводить до порушення прав осіб, що притягаються до дисциплінарної відповідальності [4].

Загальнотеоретичний аналіз підходів до розуміння поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України», виокремлення його сутності, встановлення ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності як базових елементів, що формують його сутність, окреслення основних напрямів адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України дали підстави сформулювати висновки про те, що адміністративно-юрисдикційною діяльністю Національної поліції України є визначена чинним законодавством процедура розгляду адміністративних правопорушень уповноваженими на це поліцейськими без звернення до суду, що характеризується унормованістю, наявністю декількох суб'єктів, обов'язковістю прийняття рішення та притягнення до відповідальності до звернення до суду та іншими ознаками.

1. Про Національну поліцію : закон України. – Київ : Паливода А. В., 2015. – 104 с.
2. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу. К.: Юрінком Інтер, 2013. 208 с.
3. Апаров А.М. Поняття і особливості адміністративної юрисдикції. Верховенство права. Міжнародний науч. Журнал. 2016. № 2. URL: <http://sd-vp.info/2016/ponyattuyai-osoblivosti-administrativnoyi-yurisdiksiyi/>.
4. Мартинюк О.Г. Дисциплінарні провадження в органах прокуратури: теоретичні аспекти. Наук. Вісник Херсон. держ. ун-ту. 2017. № 2. Т. 2. С. 41–43.

Миронюк Роман Вікторович
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичного наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Адміністративно-правові засади примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності закладені в статті 41 Конституції України, в якій визначено що «примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості» [1]. Ці підстави є виключними, при їх наявності може бути порушено одне із основних конституційних прав – право приватної власності. Необхідність примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності виникає у всіх цивілізованих спільнотах які прагнуть до розвитку, а його порядок урегульовано на рівні Конституції та законів.

Примусове вилучення майна з мотивів суспільної необхідності здійснюється як виняток в період введення надзвичайного стану для ліквідації негативних наслідків, які стали підставою надзвичайного стану (оповзні, повені руйнівного характеру, значне поширення площ пожеж, техногенні явища та катастрофи). Як виключення примусове вилучення майна з мотивів суспільної необхідності може здійснюватися в період введення воєнного стану, наразі необхідність запровадження якого була викликана введенням на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 року №64 «Про введення воєнного стану» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України [2]. Саме в п.3 цього документу, на вимогу законодавства визначено можливість у разі необхідності обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права власності, передбаченого статтями 41 – 44 Конституції України.

Введення воєнного стану в Україні ставить нові виклики перед Україною, які за 30-річну історію існування сучасної незалежної України виникають вперше і зумовлюють застосування критичних (не властивих нормальному розвитку держави) норм, реалізація яких може через обмеження певних прав громадян забезпечити належну обороноздатність країни, створити можливості для відсічі збройної агресії та забезпечити конституційні права громадян, зокрема в тому числі на захист їх права власності.

У зв'язку з цим виникає необхідність повернутись до наукового аналізу вітчизняного законодавства, вітчизняної практики застосування такого заходу відсічі збройної агресії під час воєнного стану як примусового вилучення майна для суспільної необхідності.

Правові відносини, що виникають з приводу примусового відчуження майна в умовах правового

режиму воєнного стану, врегульовані Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (далі- Закон про воєнний стан) [3] та Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» (далі – Закон про відчуження в умовах воєнного стану) [4].

Об'єктом відчуження в умовах воєнного стану є індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання. Відповідно до Цивільного кодексу України, а саме статті 190 «майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки»; в свою чергу в статті 181 ЦПУ вказує, що до майна – речей слід відносити «нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість) - земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення» [5]. З огляду на це об'єктом відчуження в умовах воєнного стану може бути крім рухомого майна і нерухоме майно – земельні ділянки, які знаходяться у приватній або комунальній власності. В той же час слід зауважити, що стаття 8 Закону про воєнний стан, яка передбачає примусове відчуження майна як заходу правового режиму воєнного стану може поширюватись і на нерухоме майно – земельні ділянки. На це вказує і норма статті 7 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», в якій зазначено, що «органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, визначених цим Законом, мають право викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, для таких суспільних потреб для забезпечення національної безпеки і оборони [6]. Однак реалії введення воєнного стану та аналіз фактичних обставин захисту території України від збройної агресії росії вказує на те, що відсутня необхідність відчуження земельної ділянки для потреб оборони, однак частіше всього земельна ділянка може тимчасово бути зайнята військовими формуваннями для тимчасового розміщення військових частин, окопів та бліндажів та ін., що унеможливує її цільове використання власником, а відповідно власник не отримує прибуток з цієї земельної ділянки, тому на законодавчому рівні має бути урегульовано порядок відшкодування шкоди власнику земельної ділянки за час тимчасового її використання в період введення воєнного стану.

Також слід звернути увагу на *приводи* для відчуження публічного майна. Так підставою примусового відчуження майна є суспільна необхідність та задоволення суспільних потреб. При цьому в Законі про відчуження в умовах воєнного стану прямої вказівки на суспільну необхідність та суспільні потреби не вказується, однак під ними слід розуміти примусове відчуження індивідуально визначеного майна, яке необхідно для задоволення потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану та для відвернення чи ліквідації ситуацій, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану (ст. 6), без перерахування видів такого майна та конкретних способів його використання. Резюмуємо, що використання примусово відчужуваного індивідуального майна здійснюється для ліквідації наслідків воєнного стану у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, відповідно до Закону «Про правовий режим воєнного стану» [3], тобто для державних (суспільних) потреб, що підтверджує спільність підстав такого відчуження.

Наразі необхідно звернути увагу на *умови* за яких здійснюється відчуження майна – відшкодування повної вартості примусово відчужуваного майна. Така умова визначена в ст. 3 Закону про відчуження в умовах воєнного стану, в якій зазначено, що «примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості, у разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним відшкодуванням його вартості» [4]. Однак порядок такого відшкодування детально виписаний в Законі про відчуження землі [6], натомість такий порядок відсутній в Законі про відчуження в умовах воєнного стану, що є вадою правового регулювання з урахуванням того, що сучасний стан загрози територіальній цілісності безпеки та життя громадян під час нарощування збройної агресії росії є досить високий та й прогнози для подальшого недобросусідського відношення до України з боку росії є теж цілком очевидними. Нажаль тільки в загальному такий порядок визначений в Постанові Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [7].

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141;

2. Про введення воєнного стану» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 2 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст.250.

4. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 15.

Ст.99.

5. Цивільний кодекс України: Закон України 16 січня 2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст.356.

6. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розмішені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 1. ст. 2.

7. Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998. Офіційний вісник України офіційне видання від 09.11.2012.№ 83. Стор. 70. Стаття 3354.

Миронюк Станіслава Анатоліївна
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ В ТАКТИЧНИХ УМОВАХ

Найвищим пріоритетом та найбільшою цінністю є життя та здоров'я людини. Охорона життя та здоров'я людини забезпечується на найвищому законодавчому рівні, зокрема статтею 3 Конституції України визначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. Поліцейські, реалізуючи свої повноваження, що спрямовані на забезпечення публічної безпеки і порядку, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидію злочинності зобов'язані надавати домедичну та медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок вчиненого відносно них протиправного діяння, або внаслідок обставин завдання шкоди життю та здоров'ю, викликаних факторами техногенного, природного характеру.

Повноваження поліції щодо вжиття заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної та медичної допомоги визначено в низці нормативних актів. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» (далі Закон), до основних обов'язків поліцейського належить «надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я» [2]. Такий обов'язок на поліцейського покладено і ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» [3], зокрема визначено, що поліцейські поряд з рятувальниками аварійно-рятувальних служб, працівниками державної пожежної охорони, фармацевтичними працівниками, провідниками пасажирських вагонів, бортпровідниками та інші особами є тими особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані та повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги.

У Законі, вперше в законодавчому акті, застосовується поняття «поліцейські послуги», що говорить про позитивні тенденції, щодо переорієнтації діяльності певних підрозділів поліції на соціальну складову, і що надає новий напрям діяльності поліції, який полягає в наданні соціальних та сервісних послуг суспільству у рамках здійснення правоохоронної діяльності, зокрема, як ми вже вище зазначили, надавати невідкладну домедичну і медичну допомогу.

На сьогодні в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання викладають «домедичну допомогу» та «тактичну медицину» викладачі, серед яких не всі мають медичну освіту. Враховуючи специфіку саме «тактичної медицини», на нашу думку це цілком виправдано, оскільки викладачі з «тактичної медицини» мають знання з тактико-спеціальної підготовки а також з «домедичної допомоги» та «тактичної медицини», пройшли навчання та отримали відповідні сертифікати або свідоцтва державного зразку, і є інструкторами з «домедичної підготовки» чи/або з «тактичної медицини» [4].

Вважаємо необхідним розглянути питання «домедична допомога», щоб розуміти відмінності від «тактичної медицини».

Під домедичною допомогою слід розуміти невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи.

Якщо поняття «домедична допомога» нами розглянуто, то питання «тактична медицина» ще нами

не розкрито.

Отже, існують міжнародні уніфіковані клінічні протоколи домедичної допомоги, за якими діють цивільні особи в тих випадках, коли необхідно надати домедичну допомогу особі, яка цього потребує. Ці протоколи ґрунтуються на BLS (Basic Life Support), ITLS (International Trauma Life Support), PhTLS (Prehospital Trauma Life Support), де основним алгоритмом надання допомоги є ABC, тобто Airways (дихальні шляхи), Breathing (дихання), Circulation (циркуляція крові). За цими протоколами навчаються всі особи, які намагаються отримати водійське посвідчення, рятувальні служби, соціальні працівники, бортпровідники, провідники на залізниці, та працівники державних установ. Також ці протоколи вивчають працівники поліції в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання а саме вивчаючи предмет - «домедична допомога».

Також існують міжнародні уніфіковані клінічні протоколи з «тактичної медицини» - TCCC (Tactical Combat Casualty Care) – це загальний протокол надання першої медичної допомоги на полі бою. На відміну від цивільної медицини, цей протокол не просто певний алгоритм дій, він має тактичну складову. Протоколи допомоги TCCC на відміну від цивільної медицини мають алгоритм MARCH (Massive Hemorrhage-Airways-Respiration-Circulation-Hypothermia), тоб-то перше на що звертається увага особи, яка рятує, це не дихання, а масивна кровотеча, оскільки це є «перший вбивця», що вбиває максимум за 3 хвилини. Ці протоколи були розроблені у США для військових. Наша країна запровадила їх для військових з початком агресії щодо України в 2014 році. Ці стандарти використовують для навчання не тільки військові підрозділи. Вони також є обов'язковими для поліції.

Враховуючи специфіку військових, де допомога надається певній категорії осіб (особам, придатним для служби, які постраждали під час ведення бою), з певними видами травмувань, а працівники поліції мають дещо інший характер роботи, враховуючи всі знання та досвід, в США були створені протоколи для працівників поліції а саме TECC (Tactical emergency casualties care), які по суті є адаптація протоколів TCCC під виклики сучасних чрезвичайних станів цивільної реальності.

Протоколи за якими навчаються здобувачі вищої освіти в учбових закладах зі специфічними умовами навчання під час вивчення «тактичної медицини» - це протоколи TECC, які мають алгоритм MARCH (Massive Hemorrhage-Airways-Respiration-Circulation-Hypothermia), і направленні на надання домедичної допомоги постраждалим особам будь якого віку та статі. Навчаючись «тактичній медицині» майбутні працівники поліції вчаться надавати домедичну допомогу в умовах можливої необхідності ведення вогню, в режимі обмеженого часу та обмежених ресурсів, а також в інших екстремальних умовах, оскільки в таких умовах працівники екстреної медичної допомоги будуть знаходитись в зоні евакуації. В цих умовах працівники поліції зобов'язані надати домедичну допомогу направлену на порятунок життя та здоров'я постраждалої особи.

На сьогодні, через бойові дії, задля збереження життя та здоров'я осіб, які безпосередньо захищають нашу державу, а також для надання допомоги цивільним особам, яких було поранено, є велика потреба в медичних препаратах та обладнанні. Так, наприклад, недостатньо кровоспинних турнікетів, які на сьогодні намагаються робити, а саме шити, волонтери. Нажаль, це є досить складне медичне обладнання, оскільки, воно має добре перекривати травмовані кровоносні суди, окрім цього не нести додаткову травматизацію кінцівці, буди надійним (а саме не рватися під час використання та не послаблятися). Щоб виробити таке обладнання, необхідно мати знання з медицини, або принаймні консультуватися у медпрацівників та мати обладнання та матеріали. Нажаль багато виробів не проходять випробувань, а ще більше на такі випробування навіть не надаються, і це є проблема, оскільки при використанні такі турнікети не допомагають і навіть шкодять здоров'ю людини, а також, через застосування неякісних турнікетів, люди гинуть від втрати крові, оскільки, через незнання про неякісність, людина розраховує на даний турнікет але нажаль, через не якість, відсутня адекватна зупинка кровотечі. Ми дуже вдячні всім, хто намагається допомогти, але це складний процес і забезпечення військового неякісними засобами для самопомоги при пораненні, це майже те саме, що надати військовому іграшкову зброю. І нажаль вже є факти, коли ті хто робить такі неякісні кровоспинні турнікети, на надають їх на перевірку та сертифікацію, а починають продавати, тим самим збагачуючись на неякісних медичних виробих, частіше за все знаючи та розуміючи це.

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст.379.

3. Про екстрену медичну допомогу :Закон України від 05.07.2012 № 5081-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 30. Ст. 340.

4. Миронюк С.А. Надання домедичної та медичної допомоги громадянам як форма реалізації соціальної та сервісної функції поліції. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с. С.193-195.

Мітченко Катерина Вікторівна
старший викладач кафедри гуманітарних
дисциплін та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО З ЖІНКАМИ ПОТЕРПІЛИМИ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Війна змінила кардинально сьогоднішню нашу країну. Українці взагалі та поліцейські зокрема зіткнулись з новими вимогами сьогоднішнього, новими тривогами, страхами, злочинами, про які знали теоретично. Питання взаємодії з жертвами сексуального насилля і в мирний (не воєнний) час викликав немало тривог у правоохоронців, а за період війни надмірна жорстокість, масовість вчинених зґвалтувань просто вимагає додаткових, а то і нових алгоритмів роботи поліцейських з потерпілими.

Розкриваючи зазначене питання важливо зазначити, що сексуальне насилля – це будь-яка сексуальна дія, акт влади однієї особи над іншою, завжди без вільної свідомої згоди потерпілого. Сексуальне насилля завжди орієнтоване на дестабілізацію жертви кривдником, заперечення її ідентичності.

Слід відмітити, що військові зґвалтування носять дещо відмінний характер від побутового сексуального насилля, адже його суттю є не просто задоволення фізичного сексуального потягу та прагнення домінувати на іншим, а і усвідомлене бажання нанести максимальну шкоду країні з якою відбуваються військові дії. Військові зґвалтування досить часто є розповсюдженою воєнною практикою, це свого роду руйнація нації на генетичному рівні, так загарбники сприймають процес зґвалтування як зброю війни, а тіло жінки як здобич, тим самим вони знецінюють жінку як матір, як берегиню, а її чоловіка, як немічного, такого, що не спроможний захистити свою жінку. Тому взаємодіє з потерпілими жінками від сексуального насилля в умовах війни потрібно сприймати дещо по іншому.

При взаємодії поліцейських із зґвалтованими окупантами жінками, важливо сприймати та будувати в двох аспектах: надання первинної психологічної допомоги та протидія злочинству, шляхом фіксації (отримання) доказів, показань.

Поліцейським, починаючи будь-який контакт зі зґвалтованими, важливо насамперед пам'ятати, що їх не рекомендується називати саме «жертвами», краще вживати слово «потерпіла/ий». Даний термін підтримує відчуття контролю у особи, закріплює відповідальність за злочин саме за злочинцем.

Вибудовуючи психологічний аспект взаємодії правоохоронців з потерпілими жінками, з аналізу досвіду ізраїльських психологів та досвіду роботи поліцейських нашої країни в темі сексуального насилля в довоєнний час, важливо орієнтуватись на наступні нюанси [2, 4]:

- зберігання власного спокою та рівноваженості при спілкуванні, внутрішньої готовності почути жахливі подробиці злочину. При взаємодії витримувати та контролювати власні емоції та почуття, не демонструвати зґвалтованій свої підняті підсвідомі страхи, огиду, а навпаки демонструвати професіоналізм, вміння ставити чіткі питання, називати речі своїми іменами, давати потерпілій можливість виговоритись та демонструвати при цьому достатній рівень емпатії;

- вміння маневрувати між двома крайнощами – з однієї сторони, з метою проявити високий професіоналізм, бути холодним, без емоційно ставити уточнюючі, детальні «болючі» питання, та з іншої, розуміючи весь жах події та прагнути повторно не травмувати потерпілу – бути надміру м'яким, жалісливим, боятись додатковим уточнюючим питанням задіти, підняти спогади, що повторно нададуть шкоди;

- при спілкуванні першочергово створити потерпілій безпечні умови, забезпечивши задоволення базових фізіологічних потреб (в їжі, воді, одязі, теплі, місці, де можна посидіти, сходити до вбиральні (при умові не знищення доказів)). Сприяння поліцейським у задоволенні потерпілою базових фізіологічних потреб, є передумовою повернення їй відчуття втраченого контролю над власним життям, стабілізує сталість її «Я», надасть сил відповідати на питання, відтворюючи пережиті події;

- після пережитого сексуального насилля жінка завжди відчуває стан безпорадності, безсилля, тому дуже важливим є повернення їй віри в себе та контролю її над власним життям, через можливість особисто робити навіть елементарний вибір (пити чай чи каву; при наявності запропонованого стакану води – попити зараз чи після в процесі допиту);

- при тривалому часі перебування зі злочинцем, або не одноразовому гвалтуванні в потерпілої може, як захисний механізм психіки, виникнути так званий Стокгольмський синдром (травматична симпатія до гвалтівника («не такий він і поганий, не убив же»)) або перекладення відповідальності за вчинений злочин на себе («якби я вчасно переїхала...», «сама винна, не заховалась...»). Тому при взаємодії важливо

зняти відповідальність за вчинене з потерпілої («Винний злочинець, цей злочин його відповідальність, ви в наявній ситуації зробила все, що було в ваших силах»).

Аналізуючи поведінку поліцейських під час роботи з дітьми та жінками потерпілими від сексуального насилля, виділяють наступні причини, що заважають ефективно та професійно взаємодіяти поліцейських з ними:

- відволікання уваги на власні думки, переживання, особливо коли поліцейський має не вирішені та турбуючі особисті проблеми;
- обдумування, яке питання або відповідь необхідно вимовити в наступну хвилину, відсутність потрібного професійного та особистого досвіду, страх допустити помилку;
- передчасні висновки про сенс того, що говорить потерпіла, до того, як почута вся історія; прагнення «підігнати» отриману інформацію під наявну гіпотезу, навіть притягаючи інформацію «за вуха»;
- формальність в розмові, орієнтація, привертання уваги до фактів, а не до потерпілої, її переживань, змін в позі, інтонаціях, міміці. В процесі слухання домінує інтерес до фактів, які можуть бути використані в ході подальшого розслідування, без урахування стану дитини;
- надмірна емоційна залученість - надмірне співчуття і жалість до потерпілої може викликати спотворення одержуваної інформації, нашкодити в розслідуванні злочину;
- слухання крізь «фільтри», оцінке слухання - те, що говорить потерпіла, спотворюється відповідно до власними очікуваннями і уявленнями поліцейського; помилкове сприйняття почутого виникає внаслідок навішування ярликів «добре - погано» [3, с. 427].

Бережною психологічною підтримкою поліцейського при сексуальному насиллі є активне слухання, врахування гендерних та культурних особливостей, беззаперечне вираження поваги до потерпілою. Важливо вести діалог на одному фізичному рівні очей поліцейського та згвалтованої, задавати відкриті питання, які нададуть можливість якомога більше отримати потрібної інформації про згвалтування з правової сторони, та будуть профілактикою виникнення психологічних ускладнень, розладів у майбутньому з психологічної.

Категорично забороняється при спілкуванні з жертвами сексуального насилля без дозволу потерпілої торкатись її, критикувати дії, засуджувати поведінку, не засуджувати, не висказувати свої судження, інтерпритації, не обнадіювати безпідставно, не давайте обіцянок, які не можете виконати [1, с. 27].

Розуміючи зазначені вище психологічні аспекти взаємодії поліцейських з потерпілими під час воєнних дій, є передумовою більш плідного та результативного збору оперативної інформації щодо злочину та може бути ефективною профілактикою виникнення посттравматичного стресового розладу.

1. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. Перша психологічна допомога. – Львів: Друкарські куншти, 2015. – 184 с.

2. Лекція Beth Offer "Як почати працювати з жертвами сексуального насилля" URL: <https://youtu.be/7Ly9K7ToMuk>

3. Мітченко К.В. Психологічний аспект взаємодії поліцейського з дітьми-жертвами домашнього насилля // Толерантність у системі цінностей сучасної особистості: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, приуроченої до Міжнародного дня толерантності, м. Маріуполь: ДонДУВС, 2021, С. 425-428

4. Робота із сексуальною травмою. Тетяна Барац-Лемберг, Алла Фонберштейн (Ізраїль) URL: <https://youtu.be/pGDgZOKtk8s>

Молчанов Ростислав Юрійович
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення особливого правового режиму воєнного стану передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [1]. Значною мірою такі заходи і повноваження спрямовані на забезпечення громадського порядку.

Поряд із звичайним виконанням завдань і функцій поліції, передбачених Законом України «Про Національну поліцію» на території обслуговування, територіальними органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами у випадку введення правового режиму воєнного стану виконуються також спеціальні службові завдання. Зауважимо, що обсяг та перелік спеціальних службових завдань, до виконання яких можуть залучатися поліцейські, які проходять службу у відокремлених підрозділах міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, визначаються за погодженням з керівниками цих підрозділів [2].

Серед заходів по забезпеченню громадського порядку в період дії воєнного стану привертають увагу такі, як: запровадження комендантської години, встановлення спеціального режиму світломаскування, особливий режим в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів.

Поряд із цим необхідно відмітити те, що основним видом нарядів по забезпеченню громадського порядку на місцевості де оголошено режим воєнного стану варто вважати патрулі.

У відповідності до порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 № 573, патруль є спільним рухомим нарядом, до складу якого входять поліцейські Національної поліції та військовослужбовці Збройних Сил і можуть залучатися військовослужбовці Національної гвардії та Держприкордонслужби, що виконує покладені на нього обов'язки на маршруті патрулювання, визначеному комендантом на території, де запроваджено комендантську годину, або введено воєнний стан [3].

Потрібно зазначити, що патрулям на території, де встановлено особливий режим, в установленому законодавством порядку надано наступні повноваження: 1) затримувати і доставляти до органів або підрозділів Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення; 2) вилучати в осіб предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції; 3) перевіряти в осіб документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти до органів або підрозділів Національної поліції для встановлення особи; у разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які перевозяться зазначеними особами; 4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуйовувати транспортні засоби; 5) входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ та організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у скоєнні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб; 6) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам та організаціям, крім транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у скоєнні злочину, або для доставки до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину; 7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу (сили), спеціальні засоби і зброю [4].

Крім того, слід погодитись із правозахисником Є. Морозовим у тому, що в умовах воєнного стану встановлюється особливий режим в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, а також руху транспортних засобів, який дозволяє уповноваженим особам (Національній поліції, СБУ, Національній гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних Сил, які визначені в наказі коменданта) зупиняти громадян/транспортні засоби, здійснювати перевірку документів (паспорт/техпаспорт на транспортні засоби), робити поверхневий огляд громадян/транспортні засобів, вилучати заборонені речі та затримувати осіб в рамках Кримінального процесуального кодексу та Кодексу України про адміністративні правопорушення [5].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану забезпечення громадського порядку досягається завдяки впровадженню низки заходів та виконання уповноваженими органами (підрозділами), зокрема й Національною поліцією спеціальних службових завдань.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 18.04.2022).

2. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text> (дата звернення 18.04.2022).

3. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 08.07.2020 № 573 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.04.2022).

4. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 29.12.2021 № 1455 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.04.2022).

5. Морозов С. Особливий режим пересування громадян/руху ТЗ в умовах воєнного стану URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/43756> (дата звернення 18.04.2022).

Мороз Оксана Богданівна

викладач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу факультету № 3
Львівського державного університету
внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

**ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ОХОРОНИ
ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Серед багатьох викликів, які вирішує зараз Україна, головне місце займає питання захисту її державної незалежності і територіальної цілісності.

З 24 лютого цього року проти України відбувається збройна агресія Російської Федерації та окупація частин її території. Для обороноздатності держави особливе значення покладається на територіальну оборону.

Перші місяці війни показали ущербність наявної системи в захисті територій держави. Водночас прості громадяни почали формуватися в батальйони територіальної оборони (ТрО), демонструючи потужний потенціал для її розвитку з урахуванням нових військовополітичних обставин.

Міністерство внутрішніх справ взагалі та Національна поліція зокрема входять до складу сектору безпеки і оборони України. Сьогодні, поряд з підготовкою та веденням звичайних військових дій, вимагає посилення уваги і обробки проведення комплексу заходів з підготовки до боротьби з силами спецоперацій, диверсійно-розвідувальними силами, мобільними угрупованнями противника, що прорвалися на територію країни, іншими антидержавними збройними формуваннями на всій території країни, а можливо і під час окупації певних територій України. Ці заходи складають основу ТрО держави. В Указі Президента України від 23 вересня 2016 № 406 / 2016 «Положенні про територіальну оборону України» визначені основні завдання ТрО [2], які направлені на підтримання режиму воєнного стану, охорони державного кордону, функціонування органів державної влади, органів військового управління, охорони стратегічних об'єктів, боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора та інше.

Основна роль у вирішенні завдань ТрО держави покладається на Збройні сили. Тому при плануванні ТрО необхідно визначити обсяг завдань і заходів, які доцільно покласти на ЗС України, а які повинні виконувати військові формування, у тому числі підрозділи Національної поліції. При цьому в МВС, СБУ, ГПУ, УДО, органах управління ЗС України для планування і координації дій з підготовки та ведення ТрО створюють структурні підрозділи ТрО. Ці підрозділи призначені для взаємодії в рамках повноважень відповідних міністерств, управлінь, служб і військ функцій з планування та координації дій та виконання покладених на них завдань і заходів ТрО. Створення штабів ТрО в містах сьогодні можливо з урахуванням Закону України «Про місцеве самоврядування» [3].

Для боротьби з диверсійно-розвідувальними силами противника, що проникають на територію країни, залучаються підрозділи Національної Гвардії, Національної поліції і підрозділи швидкого реагування МВС України. У кожній зоні ТрО на базі територіальних (відділів) МВС в областях створюються зведені загони поліції.

За цих умов надзвичайно ускладнюється оперативна обстановка, яка вимагає від органів поліції особливих, неординарних методів вирішення службових завдань, підвищення якості управління, посилення матеріальнотехнічного забезпечення. Всі особливості дій поліції в умовах режиму воєнного стану визначені чинним законодавством, насамперед, це Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 21.12.05.2015 р. [1]. Згідно з цим законом, під час введення режиму воєнного стану, органи Національної поліції сприяють діяльності військової адміністрації, органів прокуратури, суду, юстиції тощо; ведуть боротьбу зі злочинністю, забезпечують охорону публічного порядку та безпеки особливо важливих та стратегічних об'єктів.

Але виникають питання щодо дій підрозділів Національної поліції, коли ситуація буде стрімко

розвиватися таким чином, що територія стане окупованою, та напрямки діяльності мобільним підрозділам патрульної поліції, карного розшуку або офіцерам громади.

Можливо, кваліфіковані та авторитетні поліцейські, котрі знають місцевість та місцевих мешканців, можуть почати роботу щодо організації спротиву військам агресора та допомозі спецслужбам держави.

Маючи певні знання та досвід, поліцейські можуть суттєво вплинути на ситуацію та супротивника, надати йому значних втрат та сприяти звільненню території. Але для успішних дій спротиву, зменшення втрат партизанських груп, необхідні спеціальні знання, починаючи від технічних знань та поведження з загальновійськовою та спеціальною зброєю, засобами зв'язку до вмінь організувати партизанський рух на місті та оперативно провести спеціальні диверсійні чи інші заходи. Для цього необхідно вносити доповнення в професійну підготовку особового складу та здобувачів закладів вищої освіти систем МВС, СБУ, УДО тощо. Для відпрацювання спільних дій доцільно проводити круглі столи з фахівцями від СБУ, ГПУ, органах управління ЗС України і ТрО та місцевої влади.

Органи поліції у системі органів держави, що працюють у цій ситуації, займають особливе місце, зумовлене вмістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки суспільства.

Працівники органів поліції, які виконують обов'язки щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану, мають знати організацію і тактику діяльності органів поліції у таких умовах, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, рішення місцевих органів влади з питань охорони громадського порядку, чинне законодавство, зокрема те, яке регламентує діяльність органів поліції та інших правоохоронних структур в умовах воєнного стану. Тобто надзвичайна складність забезпечення громадського порядку в умовах воєнного стану вимагає високої професійної підготовки працівників органів поліції.

У березні цього року Верховна Рада ухвалила зміни до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, зокрема під час дії режиму воєнного стану.

Як зазначається - статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію» доповнено новими пунктами, необхідними для виконання завдань, у тому числі в умовах воєнного стану. Зокрема, доповнення стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі [4].

Крім того, врегульовано питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання; розширено перелік підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів.

Закон також передбачає, що на час воєнного стану атестування поліцейських не проводиться. Поліцейські призовного віку на весь період їх служби в поліції отримують відстрочку від призову. Також під час воєнного стану поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності.

Дисциплінарний статут Національної поліції України доповнено новим розділом, який визначає особливості проведення в Нацполіції службового розслідування в період дії воєнного стану, яке призначається та проводиться у формі письмового провадження. Службове розслідування за таких умов має бути завершено протягом 15 календарних днів з можливістю продовження ще на 15 днів.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Положення про територіальну оборону України : нова редакція : Указ Президента України № 406 від 23 вересня 2016 р.

3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 2021. Ст. 190; зі змінами.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

5. Лобко М.М. Територіальна оборона України як фактор посилення обороноздатності держави. Наука і оборона. 2018. С. 29-39.

Нерода Микола Анатолійович,
ад'юнкт кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Басс Вікторія Олександрівна
доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З урахуванням реалій сьогодення надзвичайно важливим є дослідження питання застосування заходів протидії та запобігання домашньому насильству під час воєнного стану. Так, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року на всій території України було введено воєнний стан, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України [1]. Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» визначено, що: «воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [2].

Відповідно, запровадження воєнного стану, як особливого правового режиму, на всій території України має певні наслідки та особливості, які відображаються у особливостях роботи органів державної влади, Національної поліції та стосується певних обмежень.

В умовах воєнного стану Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України [2].

На тлі військової агресії Росії проти України щоденно з різних інформаційних джерел ми чуємо інформацію про хід війни, про досягнення Збройних Сил України в ній, а також про інші обставини, які нерозривно пов'язані з воєнним станом в нашій державі.

Незважаючи на запроваджений воєнний стан та зосередження уваги всієї світової спільноти на обставинах цієї війни, кримінальні та адміністративні правопорушення продовжують існувати в нашій державі попри воєнні дії.

Одним із адміністративних правопорушень, яке залишається поза увагою на даний час, є домашнє насильство, яке має тенденцію до загострення в умовах збройного конфлікту. На превеликий жаль, в умовах ведення воєнного стану таке явище як домашнє насильство тільки загострюється.

Домашнє насильство – це один із різновидів насильства. Воно відрізняється від інших проявів (на вулиці, під час конфлікту, в колективах тощо) тим, що здійснюється близькими один до одного людьми (родичами або членами сім'ї), які мають або мали тісні стосунки – кровні, емоційні, шлюбні, інтимні, господарські тощо. Отже, попередження та протидія домашньому насильству, а також надання допомоги постраждалим ускладнюються саме тим, що дане правопорушення стосується близьких людей.

З прийняттям 7 грудня 2017 року Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» державою були сформульовані організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [3]. Натомість практика повідомлення про насильство до правоохоронних органів серед потерпілих під час воєнного стану може не бути поширеною через об'єктивні перешкоди, які закономірно пов'язані з воєнним станом.

До прикладу, коли мова йде про насильство, яке має місце всередині сім'ї та вчиняється в умовах воєнного стану, то потерпіла особа може зіштовхнутися з обмеженнями, які пов'язані зі збройним конфліктом в частині отримання захисту, а тому держава повинна не ігнорувати випадки насильства та надавати вчасну допомогу потерпілій, незважаючи на воєнний стан в державі [4].

Під час воєнного стану працівники Національної поліції залучаються до інших заходів, які обумовлені запровадженням даного особливого правового режиму. Серед таких заходів правового режиму

воєнного стану: перевірка документів в осіб, огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян тощо.

Окрім того, на територіях, де ведуться активні бойові дії можливість потрапити працівникам Національної поліції для надання допомоги особам, постраждалим від домашнього насильства – істотно ускладнена. Запровадження комендантської години та інші вимушені заходи обмеження теж впливають на роботу поліцейських в умовах воєнного стану.

Також, під час воєнного стану робота судів теж зазнає певних обмежень, що впливає на застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, зокрема ускладненою є процедура прийняття термінового заборонного припису стосовно кривдника та обмежувального припису стосовно кривдника.

Таким чином, домашнє насильство в умовах війни набирає нових форм прояву, стає ще більш жорстокішим, але через наявність інших завдань, пов'язаних війною, таке явище як домашнє насильство стає менш помітним, а потерпілі залишаються незахищеними. Водночас за жодних обставин насильство не може бути виправданим, а тому існує потреба ефективно реагувати на таке явище, вчасно надавати потерпілим допомогу, попри воєнний стан в державі.

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 20.04.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 Р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.04.2022).

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 20.04.2022).

4. Особливості відповідальності за домашнє насильство в умовах воєнного стану: вебсайт. URL: <http://jurfem.com.ua/osoblyvosti-vidpovidalnosti-za-domashne-nasylystvo-v-umovach-voennoho-stanu/> (дата звернення: 20.04.2022).

Нестерцова-Собакарь

Олександра Володимирівна

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Будь-які дії посадових осіб, в тому числі Національної поліції, повинні здійснюватися лише виключно в межах закону, на підставі та на виконання закону. Без цього неминучі суб'єктивізм і дилетантство, стихійність, анархія, беззаконня і свавілля. Однак сфера застосування законності не вичерпується її впливом на процес реалізації правових норм. Законність впливає на всю систему (механізм) правового регулювання, забезпечуючи її реальність і ефективність. Режим законності – необхідна умова існування правопорядку, який характеризує суспільні відносини з точки зору їх системності, впорядкованості, яка настає в результаті реалізації правових норм відповідно до вимог режиму законності.

У поліцейській діяльності законність розуміється як створення такого правового режиму, при якому працівники поліції, виконуючи правоохоронні функції, зобов'язані суворо дотримуватись вимог нормативно-правових актів і одночасно вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання приписів законів та підзаконних актів, здійснювати інші правоохоронні та правозастосовчі заходи з метою зміцнення правопорядку в державі [1, с. 15].

На думку Д.М. Полонського, законність у діяльності поліції – це правовий режим її функціонування, спрямований на зміцнення правопорядку в суспільстві, за якого система поліцейських служб і підрозділів зобов'язана суворо дотримуватись вимог чинного законодавства й забезпечувати безумовне виконання загальних і спеціальних правових норм іншими учасниками відповідних правовідносин [2, с. 12].

Зрозуміло, що гучно проголошувати необхідність дотримання принципу законності в діяльності патрульної поліції, замало, її потрібно забезпечувати, що, на думку представників харківської наукової школи поліцейського права, розуміється як «формування такого адміністративно-правового режиму в суспільстві, за якого поліція у процесі виконання функції забезпечення прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки і порядку, протидії злочинності зобов'язана, з одного боку, реалізувати свою діяльність на основі норм чинного законодавства, а з іншого, – здійснювати контроль і нагляд за діяльністю посадових осіб та громадян щодо виконання загальнообов'язкових правил з метою забезпечення правопорядку в

державі» [3, с. 295].

Із параграфу 3 Європейського кодексу поліцейської етики випливає, що законність її операцій оцінюється не лише в контексті національного права, а й міжнародних стандартів із прав людини. Параграф 38 цього Кодексу передбачає наявність у поліції обов'язку ex-officio, що полягає в перевірці законності своїх операцій до і під час їх проведення: «Поліція завжди повинна пересвідчуватись у правомірності своїх запланованих дій». Цей принцип застосовують до поліції як організації, а також до її посадових і службових осіб [4, с. 20-21].

Серед чинників, які негативно впливають на стан забезпечення законності в діяльності Національної поліції, можна назвати: незадовільну організацію оперативно-розшукових та слідчих дій, спрямованих на встановлення осіб, причетних до викрадення та вбивства громадян, а також скоєння інших тяжких злочинів; зволікання з негайним порушенням за цими фактами кримінальних проваджень, заведенням оперативно-розшукових справ і проведенням у них всього комплексу невідкладних оперативно-розшукових заходів та слідчих дій; неналежну перевірку та реагування на наявну негативну інформацію відносно особового складу сил охорони правопорядку; неякісне вивчення кандидатів на службу, ігнорування вимог нормативних актів, якими регламентований порядок організації перевірки та збору інформації щодо їх морально-ділових якостей та психофізіологічних особливостей; відсутність контролю безпосередніх керівників за поведінкою підлеглих, їх необізнаність про умови життя та потреби особового складу; невчасне та формальне проведення атестацій і спеціальних перевірок особового складу; неналежне виконання вимог наказів з питань роботи з персоналом та зміцнення дисципліни й законності в діяльності правоохоронних органів [5, с. 75].

Законність є основоположним принципом діяльності поліції. Поліцейські зобов'язані дотримуватися нормативних приписів Конституції України, Законів України, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів України та ін. Взагалі, дотримання законодавства, загальноvizнаних принципів і норм міжнародного права, виконання судових рішень має бути обов'язковим для будь-якого поліцейського [6].

Працівник поліції зобов'язаний припинити різного роду правопорушення, вести боротьбу зі злочинністю, тому цілком логічна вимога Закону «Про Національну поліцію» про заборону схилати, спонукати у прямій чи непрякій формі когось до скоєння протиправних дій. Для успішної реалізації принципу законності в діяльності поліції, необхідно, щоб поліцейський чітко усвідомлював, що ні за яких умов не може виконувати злочинні накази вищих посадових осіб. А у разі виконання таких, буде нести відповідальність відповідно до закону. Поліцейський може і зобов'язаний керуватися тільки законними наказами та розпорядженнями. Законність сприяє зміцненню правопорядку, а також створює умови для протидії корупції, сама законність потребує забезпечення цілим комплексом правових, організаційних, економічних та інших засобів. Право є примусовою вимогою реалізації певного мінімального добра або порядку, що не допускають відомих проявів зла. Виходячи з цього, принцип законності набуває особливого значення, коли йдеться про можливість застосування заходів державного примусу для протидії злочинним і іншим протиправним посяганням в процесуальних цілях, а також для захисту прав громадян.

Отже, зміст реалізації принципу законності в діяльності підрозділів Національної поліції полягає у тому, що: по-перше, всі рішення, які приймаються працівниками поліції, мають відповідати чинному законодавству та підзаконним актам; по-друге, такі рішення не повинні виходити за межі їхніх повноважень, тобто вони можуть прийматися тільки з питань, що віднесені до їхньої компетенції; по-третє, рішення посадових осіб поліції повинні прийматися у такому порядку і таких формах, які відповідають нормативним приписам. На сьогодні доречним є вдосконалення законодавчого забезпечення принципу законності в діяльності Національної поліції шляхом вироблення механізму його реалізації, окреслення цих положень у статті 8 Закону України «Про Національну поліцію».

Реалізація вказаних законодавчих пропозицій значною мірою вплине на ефективність роботи поліції, наблизить громадськість до їхньої діяльності, що в кінцевому підсумку буде сприяти більш високим показникам рівня довіри населення до поліції.

1. Новіков В.В. Внутривідомчий контроль як засіб забезпечення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ: дис. канд. юрид. наук / 12.00.01. Х., 2006. 200 с.

2. Полонський Д.М. Забезпечення правопорядку та режиму законності патрульно-постовою службою міліції України (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. канд. юрид. наук. / спец. 12.00.07. К., 2013. 18 с.

3. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.А. Троян та ін.; передм. В.В. Сокурєнка]; МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію». [текст] станом на 1 січня 2016 р. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 400 с.

5. Сахно А.П. Значення законності й дисципліни в діяльності ОВС України та шляхи їх зміцнення. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2010. № 3. С. 71-77.

6. Денисюк Д. С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації [Текст] / Д. С. Денисюк. Митна справа. 2015. № 5. С. 63-68.

Проворова Катерина Дмитрівна
курсант групи ПД-132 Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Синиціна Юлія Петрівна
доцент кафедри економічної та інформаційної
безпеки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ: БЕЗПЕЧНЕ МІСТО

Діяльність з аналізу інформації є специфічним видом інтелекту і психологічної діяльності людини, під час якого за рахунок низки безперервних дій, таких як пошук, накопичення, зберігання, обробка та аналіз вихідної інформації, формується нова та вторинна аналітична інформація. Аналітичні довідки, звіти, огляди, прогнози тощо. У сучасних умовах специфічним змістом роботи з аналізу інформації є забезпечення осіб, які приймають рішення (керівників), необхідною та достатньою аналітичною інформацією для прийняття єдино правильного та ефективного рішення в умовах непередбачуваності та антикризового управління. Таким чином, інформаційно-аналітична діяльність певною мірою захищає керівників, від сьогоденних ризиків, небезпек і викликів, рекомендує ефективні управлінські рішення, прогнозує наслідки їх прийняття чи відхилення чи бездіяльності. Відзначено позитивні та негативні наслідки таких рішень. Адже аналітична інформація сьогодні є найціннішим продуктом на інформаційному ринку, тому головне правило процесу аналізу інформації звучить так – аналізуйте продукт (огляди, посилання, звіти, прогнози тощо), з якого аналізується інформація. виникає процес. Основні принципи організації процесу аналізу інформації, сформульовані десятиліттями тому експертом зі стратегічної розвідки генералом Вашингтоном Праттом: точна, своєчасна та чітка звітність. Надійність інформації є ключовою характеристикою при оцінці будь-якого інформаційного документа, отриманого в результаті аналітичної діяльності. Це забезпечується правильною комбінацією багатьох факторів, які визначають ефективність аналітика [1].

Програма «Безпечне місто на 2016 –2020 роки», була затверджена рішенням міської ради від 30.03.2016 № 14/5. З того часу у м. Дніпрі було розпочато створення систем відео спостереження [2]. Багато програм працюють завдяки інтегрованій системі «Безпечне місто», яка покликана автоматизувати та розв'язувати найважливіші завдання сучасного міста. Перший – це технічне забезпечення служб громадської безпеки та екстрених служб. За програмою «Безпечне місто» на Дніпрі у 2021 році встановлено понад 2000 камер відеоспостереження та прокладено 270 кілометрів повітряних волоконно-оптичних кабелів. Карта веб-камер Dnpr.com наведена на рис. 1

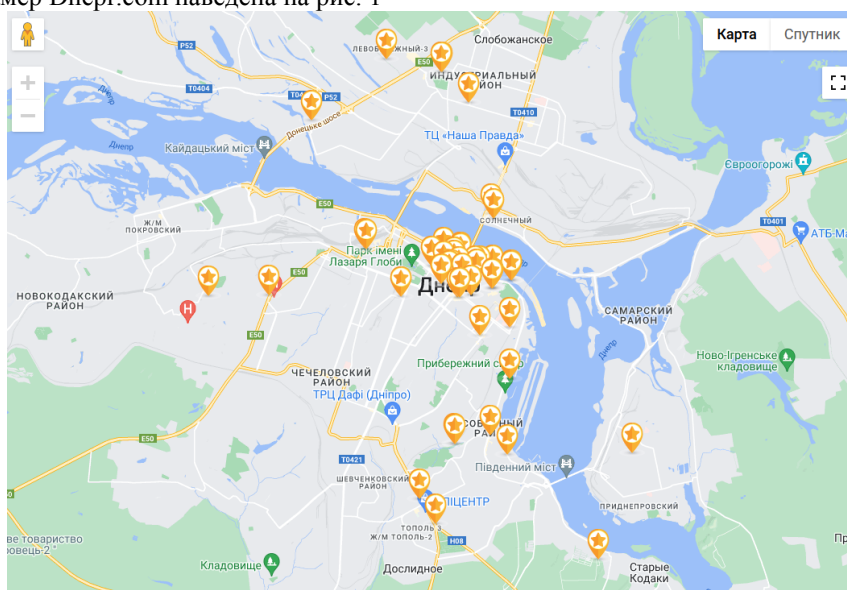

Рис. 1 Карта веб-камер Dnpr.com [2].

Вперше камери відеоспостереження встановили в місцях, де крадіжки найбільше були розвинуті. Найбільш популярні протягом квітня 2022 року це 72 камери які фіксують події в реальному часі Центрального району міста та мостів. До основної класифікації веб-камер, що встановлюються за програмою безпечне місто можливо віднести: камери, що розпізнають номерні знаки; оглядові камери та камери розпізнавання облич. Серед різновиду камер є камери фіксації швидкості. У січні 2022 року було встановлено таких камер 2. Перша локація – Набережна Заводська, 64. Друга локація – перехрестя Набережної Перемоги та Селянського узвозу. Нові камери оснащені функцією автоматичного вимірювання швидкості руху, розпізнавання та фіксації державних номерних знаків транспортних засобів, що перетинають зону контролю. За 2021 рік підрозділами поліції було зафіксовано понад вісім тисяч ДТП, що сталися на території міста Дніпро. Із них чотири тисячі аварій – через порушення швидкісного режиму, і серед них ті, в яких постраждали люди. Локації розміщення камер обирали за принципом більшої концентрації ДТП – таких у місті налічується 31.

Згідно з дослідженнями EU Agency for Fundamental Rights інформацію з камер використовують для виконання трьох основних завдань рис. 2:

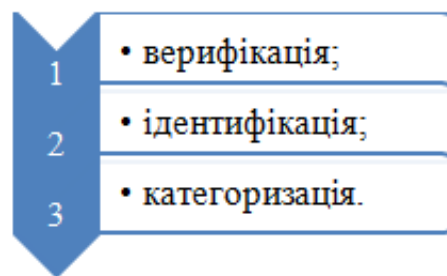

Рис. 2 завдання інформації, отриманної з веб-камер

Верифікація передбачає співвідношення «один до одного» – порівняння даних з двох біометричних шаблонів на приналежність одній особі. Ідентифікація передбачає співвідношення «одного з усіма» – порівняння біометричного шаблону особи з іншими шаблонами у базі даних, щоб встановити чи міститься там інформація про таку особу. Категоризація передбачає групування за певними характеристиками усіх наявних біометричних шаблонів – найчастіше категорії включають стать (хоча розпізнавання статі й сексуальної орієнтації вважається технічно недосконалою та дискримінаційною практикою), вік, етнічне походження, рідше – колір волосся, колір очей тощо.

Завдяки такому плану обслуговування співробітників, включаючи профілактичні заходи, кожен побачить злодія, як на долоні. Діти можуть спокійно гуляти, а мешканці можуть облагороджувати та прикрашати свої подвір'я, не переживаючи, що зелень чи прикраси вкрадуть. «Завдяки програмі «Безпечне місто» чергові ситуаційного центру «Дніпро» зможуть в режимі реального часу спостерігати за тим, що відбувається на території, та оперативно реагувати на порушення. Та надають значну допомогу нашим правоохоронцям при розкритті правопорушень. Саме в 2019 році розпочалася повноцінна робота центру, в якому щодня працюють 12 операторів, представників правоохоронних органів та структурних підрозділів Дніпровської міської ради. Один із засобів комунікації ситуаційного центру з містом – є додаток Waze, до якого ситуаційний центр Дніпра приєднався в квітні 2019. Ми –країна,та єдині, хто це зробив!

Наразі органи правопорядку мають доступ до близько 19 тисяч відеокамер у 25 регіонах, серед яких понад 2 тисячі обладнані аналітичними системами, заснованими на штучному інтелекті. Згідно результатів соціологічного опитування «Штучний інтелект: український вимір» (2018р.), 38,2% українців вважають, що систему «Smart city» слід запроваджувати саме за напрямками безпеки та відеоспостереження. В свою чергу, актуальним питанням залишається легальність систем «Безпечне місто», а саме наявність правової бази для функціонування таких систем в українському законодавстві, умови та необхідність втручання у особисті обставини, передбачуваність втручання для пересічних громадян, а також належні запобіжні заходи від зловживань з боку влади.

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ. 2014. 417 с.

2. Безпечне місто. Дніпро : веб-сайт. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/page/-62> (дата звернення: 19.04.2022)

Проць Інна Миколаївна

здобувач вищої освіти І курсу
факультету підготовки фахівців д
ля підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Рижкова Світлана Анатоліївна

старший викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності факультету
підготовки фахівців для підрозділів превентивної
діяльності Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема домашнього насильства в умовах воєнного стану, на жаль залишається актуальною. Це обумовлено насамперед багатьма чинниками. По-перше, деякі родини досить специфічно сприймають ситуацію, яка склалася в країні, у зв'язку з воєнною агресією РФ, а тому тішать «горе» зловживаючи спиртними напоями, як результат – непорозуміння в сім'ї, та вчинення домашнього насильства. По-друге, виникає проблема профілактики вчинення домашнього насильства, якому притаманний латентний характер, пов'язаний з переміщенням родин з територій, де ведуться бойові дії в інші регіони країни, та як наслідок – нерозуміння до кого звертатися за допомогою в таких випадках. По- третє, залишаються проблемними питання розміщення жертв домашнього насильства, а також проблемними залишаються питання винесення терміново заборонених приписів кривдникам, які вчинюють домашнє насильство, в контексті запровадження комендантської години, а також повітряних тривог по всій території України, з точки зору забезпечення особистої безпеки останнім. Насильство - це фізична, сексуальна, емоційна, економічна або психологічна дія або загрози дій, які впливають на іншу людину. Це включає в себе будь-яку поведінку, яка лякає, залякує, тероризує, маніпулює, заподіює біль, принижує, звинувачує, ранить або ранить кого-небудь. Насильство в сім'ї може статися з будь-якою людиною будь-якої раси, віку, сексуальної орієнтації, релігії або статі. Побутове насильство зачіпає людей всіх соціально-економічних верств і рівнів освіти. [1]

Відповідно до норм Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" визначено організаційну та правову основу для запобігання та боротьби з домашнім насильством, основні керівні принципи реалізації державної політики в галузі запобігання та боротьби з домашнім насильством, спрямованої на захист прав та інтересів тих, хто піддається цьому насильству. Запобігання насильству в сім'ї - система заходів, що реалізуються органами влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах, і спрямованих на підвищення обізнаності суспільства про форми, причини та наслідки насильства в сім'ї, виховання нетерпимого ставлення до насильницької поведінки в приватних відносинах, дбайливого ставлення до постраждалих осіб, особливо в, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також до всіх звичаїв і традицій [2].

Важливу частину від загального числа насильницьких злочинів становить насильство в сім'ї. Цей вид злочинів є досить небезпечним соціальним явищем, оскільки він в першу чергу обмежує конституційні права і свободи найменш захищеної групи громадян – жінок, дітей і літніх людей.

Пілотні мобільні групи Національної поліції по боротьбі з насильством починають свою роботу в рамках проекту "Поліцейська мережа по боротьбі з побутовим насильством" [3]. Проект був підготовлений у співпраці з ROSE, Центром координації проектів при поліцейській місії Канади, ПРООН в Україні та організацією "ООН-Жінки". Мета проекту - збільшити кількість заяв та зареєстрованих випадків побутового насильства та забезпечити відповідне реагування на них, а також підвищити обізнаність громадськості про цю проблему.

Надання кваліфікованих консультацій психологів-підлітків та інших співробітників поліції, представників поліцейських інспекцій Громадські організації з точки зору шляхів і форм поліпшення сімейного стану неповнолітніх правопорушників, зміцнення їх відносин з сім'єю, вирішення сімейних конфліктів також має важливе значення як метод виявлення насильства в сім'ї [4, С. 173].

За змістом правові заходи щодо запобігання насильству в сім'ї поділяються на такі, як: 1) забезпечення умов нейтралізації, що сприяють здійсненню побутового; 2) сприяти здійсненню заходів щодо

запобігання або припинення вчинення насильства в сім'ї; 3) організувати процес, що запобігає скоєнню злочинів;

При чітких поведінкових показниках також може бути виявлена дитина з неадекватними і шкідливими відносинами в сім'ї серед них ми визначаємо страх, який проявляється в близькості людей до себе; прояви впертості або мовчання у поведінці або, навпаки, в агресивній поведінці; залучаючи дитину в конфлікт між батьками, в результаті діти імітують поведінку батьків; захисна поведінка, коли дитина намагається будь-якими способами захистити свою матір від насильства; розчарування через стрес, пов'язаного з насильством в сім'ї; почуття непотрібності через неухважність батьків до дітей і, отже, депресія і навіть самогубство.

На закінчення слід сказати, що зміст насильства в сім'ї передається через довгострокові тісні відносини між людьми, пов'язаними спільним життям або сімейними узами. На відміну від злочину, вчиненого іноземцем, насильство у сім'ї воно досягається чоловіком або партнером, дружиною, колишнім чоловіком, колишньою дружиною, батьками, дітьми, іншими батьками.

Враховуючи вищесказане, ми можемо запропонувати визначення домашнього насильства - це систематичні навмисні акти вчинення фізичного, психологічного, сексуального, економічного насильства, які вчиняються проти їх волі, щоб отримати владу і контроль над ними, що призводить до типів страждань, розладів здоров'я, емоційної залежності або погіршення якості життя відповідної особи.

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) Довідник для членів парламенту, 2013. - 108 с. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 07.09.2020).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 16.06.2020).

3. Максимов С.В., Ревин В.П. Насильственные преступления в сфере семейнобытовых отношений и проблемы их профилактики: учебное пособие. М., 1993. – 56 с

4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Київ, 2007; Кн.1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

Кравець Данил Юрійович

здобувач вищої освіти 1 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Рижков Едуард Володимирович

завідувач кафедри економічної та інформаційної безпеки, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інформаційна складова є безумовним об'єктом маніпулювання в умовах гібридної війни, адже складна воєнно-політична ситуація, в якій перебуває Україна останні вісім років, необхідність формування стійкого позитивного іміджу держави на міжнародній арені зумовлені низкою чинників, серед яких важливим фактором є неналежний стан системи інформаційної безпеки. Дехто з фахівців навіть вважає, що в Україні відсутня ефективна система інформаційної безпеки, яка б могла забезпечити виявлення, аналіз інформаційних загроз національній безпеці, а також протидію цим загрозам. Проблематика інформаційної безпеки складна і багатоаспектна, що зумовлює необхідність вивчення й узагальнення наукових праць представників різних галузей науки.

З огляду на той факт, що інформація і новітні інформаційно-телекомунікаційні технології все більше визначають функціонування держави та суспільства в умовах воєнного стану, з огляду на стрімкий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій, їх інтенсивне впровадження в усі сфери суспільного життя, у тому числі широке їх застосування в управлінні державою, особливої актуальності та значущості набуває розробка і реалізація концептуальних основ державної інформаційної політики, у тому числі належне забезпечення інформаційної безпеки на законодавчому рівні. Забезпечення інформаційної безпеки має включати в себе діяльність із забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства і держави, захисту прав і свобод в інформаційній сфері. Обов'язок забезпечення інформаційної безпеки покладається

на всіх суб'єктів, що функціонують в інформаційній сфері, але ключову роль у проведенні інформаційної політики має відігравати держава в особі відповідних органів державної влади [1, с. 153].

Цифрові тренди поступово охоплюють всі галузі економічної діяльності в Україні. Інформація виступає головним джерелом конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, регіону, держави. Економічний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на галузі економіки або сфери життя (на макрорівні), конкретний продукт чи послугу (на мікрорівні) визначається доданою вартістю. Цифрові інструменти і технології дозволяють підвищити рівень виробництва інноваційної продукції, скоротити період від розробки ідеї до реалізації готової продукції, забезпечити відповідний рівень доходності від впровадження прогресивних технологій та сформувати конкурентні переваги держави.

Водночас діджиталізація є не лише інструментом реалізації національних економічних інтересів, але й джерелом нових ризиків і загроз безпеці національної економіки за всіма її складовими. Мова йде, у першу чергу, про кібератаки та кіберзлочини, які супроводжують військове стратистояння. Зростання конфліктів у кіберпросторі правомірно датувати 2013 р., коли була здійснена успішна атака на вітчизняну енергосистему. З цього часу кількість кібератак невпинно зростає.

Активізація процесів діджиталізації господарської діяльності створює передумови для зростання випадків несанкціонованого використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних систем, комп'ютерних мереж і мереж електров'язку [2, с. 16].

Основними визначальними факторами, що негативно впливають на інформаційний простір в Україні в умовах воєнного стану, слід вважати: 1) втрати серед особового складу та цивільного населення (загиблі, полонені, поранені), які ведуть до формування хибної думки про те, що керівництво на певних етапах розвитку подій нібито нездатне контролювати ситуацію, яка склалася на фронті і в державі; 2) недосконала національна система інформаційної безпеки на початку нової активної воєнної фази у 2022 році.

Нова редакція Доктрини інформаційної безпеки України актуальними загрозами національній безпеці України в інформаційній сфері визначила: здійснення спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підрив обороноздатності, деморалізацію особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, провокування екстремістських проявів, підживлення панічних настроїв, загострення і дестабілізацію суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації, розпалювання міжетнічних і міжконфесійних конфліктів в Україні; проведення державою-агресором спеціальних інформаційних операцій в інших державах з метою створення негативного іміджу України у світі; інформаційна експансія держави-агресора та контрольованих нею структур, зокрема шляхом розширення власної інформаційної інфраструктури на території України та в інших державах; інформаційне домінування держави-агресора на тимчасово окупованих територіях; недостатню розвиненість національної інформаційної інфраструктури, що обмежує можливості України ефективно протидіяти інформаційній агресії; неефективність державної інформаційної політики, недосконалість законодавства стосовно регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, невизначеність стратегічного напрямку, недостатній рівень медіа-культури суспільства; поширення закликів до радикальних дій, пропаганду федералізму та сепаратизму в Україні [3, с. 201].

Завдання, на які спрямована інформаційна політика в умовах воєнного стану є надзвичайно важливими. Зокрема, створення розвинутого інформаційного середовища, що забезпечує ефективну протидію у інформаційній війні, ефективне формування і використання національних інформаційних ресурсів, стимулювання інновацій та забезпечення всебічного розвитку й захисту національної інформаційної інфраструктури за-для підтримки вітчизняної економіки. Водночас сьогодні одним із найважливіших можна визначити уникнення ризиків (зокрема, фінансових втрат від неповної і нескоординованої експлуатації інформації, несанкціонованого використання інформації) та запобігання загрозам заподіяння в процесі інформаційної діяльності шкоди життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави [4, с. 3].

Коли мова заходить про захист інформації, уряди по-різному займаються розробкою відповідної політики. Зокрема, широке коло суб'єктів і інтересів, залучених до процесу розробки рішень у демократіях, створює унікальну напруженість, якої немає в авторитарних країнах, де доступ може бути більш обмеженим, а процес розробки політики більш централізованим. Хоча є дослідження, де стверджується, що демократії не завжди можуть відповідати своїм заявленим ідеалам, особливо тим, які стосуються інформаційної прозорості, та в періоди, коли стикаються з серйозними загрозами національній безпеці. Існує загальна думка, що демократії повинні прагнути до транспарентності у своїй політиці і діях перед громадянами та іншими країнами [1, с. 153].

Керуючись зазначеними ідеалами, директивні органи повинні будувати свою політику в області інформаційної безпеки на основі національних інтересів щодо захисту держави та отримання переваг над ворогом в інформаційній війні. Відстоюючи переваги такого підходу, на нашу думку, навіть у демократичних суспільствах для захисту життєво важливих державних інтересів може бути необхідна більш жорстка форма інформаційної безпеки, особливо в умовах воєнного стану.

1. Панченко О.А. Публічне управління інформаційною безпекою в умовах діджиталізації. Механізми державного управління. 2021. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246363/243832> (дата звернення: 06.03.2022).
2. Онищенко С.В., Глушко А.Д., Концептуальні засади інформаційної безпеки національної економіки в умовах діджиталізації. Соціальна економіка. 2020. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/article/download/16114/15005> (дата звернення: 06.03.2022).
3. Гаврильців М.Т. Інформаційна безпека держави в системі національної безпеки України. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/54.pdf (дата звернення: 06.03.2022).
4. Глушко А.Д. Інформаційна політика в системі забезпечення фінансової безпеки держави. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". 2022. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/97.pdf (дата звернення: 06.03.2022).

Рижкова Світлана Анатолівна

старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

*«Борітеся – поборете!
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!»*

Т. Г. Шевченко

**ВЗАЄМОДІЯ ДІЛЬНИЧНОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022[1] із 05 години 30 хвилин того ж дня в країні введено воєнний стан. Цим Указом, серед іншого, передбачено здійснення заходів і повноважень, що необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Всі державні та недержавні інституції, громадськість об'єднали спільні зусилля у протистоянні та боротьбі з ворогом. Важливим суб'єктом у протистоянні з Російською агресією, які забезпечують публічний порядок та публічну безпеку є в тому числі органи та підрозділи Національної поліції. Окрім того, особливістю діяльності поліції під час воєнного стану, є розширення прав та обов'язків поліцейських. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану»[2], врегульовані аспекти, які підвищують ефективність діяльності поліції та виконання нею завдань в умовах воєнного стану.

Особлива роль в контексті зазначеного, відводиться дільничним офіцерам поліції (далі - ДОП), які в силу покладених на них завдань, по суті є універсальними поліцейськими, які взаємодіють з населенням на території поліцейських дільниць, оперативно реагують на безпрецедентні безпекові, правові, в тому числі й гуманітарні виклики, в умовах воєнного стану.

Для ефективного виконання покладених завдань ДОП в умовах воєнного стану, важливим є ефективна комунікація з громадськістю, залучення населення до профілактичних заходів, отримання інформації, яка представляє оперативний інтерес.

Слід зазначити, що із запровадженням воєнного стану, агресії РФ проти України спостерігається висока мотивація та активність населення. Об'єднання у протистоянні з ворогом. Посилився волонтерський рух, в тому числі спостерігається тенденція та мотивація громадян у співпраці з поліцією.

Аналіз декількох попередніх років свідчив про низьку мотивацію щодо залучення населення до охорони громадського порядку, та скорочення діючих громадських формувань[3]. Наразі ситуація змінилась кардинально.

Слід зазначити, що до спільної діяльності ДОП залучаються: волонтери-ветерани органів поліції, в деяких регіонах створюються оперативні штаби з питань безпеки в громаді, які проводять спільно з поліцією та територіальною обороною патрулювання, здійснюють профілактичну та роз'яснювальну роботу серед мешканців з безпекових питань, працюють на блокпостах, вживають заходів щодо недопущення хуліганських дій, протидіють вандалізму та недопущення фактів мародерства та розкрадання майна, інформують про можливу диверсійну та підривну роботу, вживають заходи щодо виявлення та припинення правопорушень, у тому числі фактів порушення комендантської години, обмежень щодо

торгівлі алкогольними напоями в умовах воєнного стану, фіксують випадки пошкодження майна громадян, спричиненого бойовими діями. В громадах, які забезпечені камерами муніципального відеоспостереження, дані яких моніторяться представниками оперативного штабу, надається інформація ДООП. Окрім того, завдяки взаємодії громадськості з поліцією (ДООП) отримані повідомлення та виявлені так звані «мітки», які з'являються на дорогах, дахах і стінах нанесені різнокольоровою фарбою. Крім того, ДООП, спільно із представниками місцевої влади, волонтерами, беруть участь в організації евакуації громадян із небезпечних територій, а також надають всебічну підтримку та допомогу мешканцям громад, які залишились.

Важливим у ефективній взаємодії населення та ДООП в умовах воєнного стану є належна законодавча база щодо створення громадських формувань.

Правовий режим воєнного стану вніс ряд коректив у діяльність місцевого самоврядування, зокрема щодо надання адміністративних послуг. Набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 №209 «Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164». Основною метою цього акту є забезпечення в умовах воєнного стану захисту прав держави, державної реєстрації в тому числі громадських формувань.

Основні положення постанови передбачають: - право посадових осіб Міністерства юстиції, його територіальних органів, внесених до згаданого переліку, реєструвати не лише громадські формування, а й інші види юридичних осіб; - проведення державної реєстрації незалежно від місцезнаходження юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, місцезнаходження нерухомого майна (якщо перелік не передбачає обмежень щодо територіальності); - спрощення процедури подачі документів для державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (можна використовувати електронну пошту або інші засоби зв'язку), тощо.

Таким чином, належна своєчасна оперативна реєстрація нових громадських формувань в умовах воєнного стану, забезпечує ефективний механізм взаємодії ДООП із громадськістю, як членів громадських формувань. Надає в скорочені терміни відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» можливість реалізувати громадянам конституційне право у реалізації правоохоронної функції, отримати відповідні посвідчення, пройти інструктування та залучатися до зведених груп правоохоронців та територіальної оборони для підтримки безпеки в громаді в умовах воєнного стану.

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ президента України №64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. В умовах війни поліцейські отримали додаткові повноваження URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazhennya

3. Рижкова С.А. Участь громадян в охороні громадського порядку: трансформація правової свідомості//Особистість, суспільство, закон (25 квіт. 2019 р., ХНУВС м. Харків) Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (25 квіт. 2019 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. — Харків, 2019. С.194-197

Свердлов Дмитро Вікторович

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

Борисенко Тетяна Василівна

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІОННОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах глобальної інформатизації суспільства чи не найголовніше місце в питанні національної безпеки кожної країни посідає інформаційна безпека. Наразі інформатизація торкнулася майже всіх сфер життя суспільства, що обумовлює потребу в наявності дієвих гарантій забезпечення як особистої безпеки кожної особи, так і забезпечення економічної, політичної та фінансової безпеки держави.

Слід відмітити, що процес глобальної інформатизації, крім позитивних надбань для держави, також неминуче супроводжується появою нових загроз національній безпеці. Серед таких загроз можна виокремити: втрату національної ідентичності та культури; збільшення масштабів нелегальної міграції; зростання кількості злочинів пов'язаних з торгівлею людьми, протиправним обігом зброї та наркотичних речовин, а також злочинів, що вчиняються за допомогою інформаційних мереж.

На сучасному етапі світового розвитку інформація з одного боку може стати фактором, що здатний призвести до воєнних конфліктів та дезорганізації державного управління, а з іншого боку – зброєю в боротьбі з недобросовісними особами, які намагаються використати інформацію для підриву національної безпеки. Перенасичення комунікаційних каналів зайвою та непотрібною інформацією ускладнює пересічним користувачам орієнтування у світовому інформаційному просторі, а також значною мірою впливає на процес прийняття рішення. Активний інтерес населення до новин створює нові можливості для використання різних маніпулятивних технологій (пропаганда, розповсюдження фейків, тощо) з метою впливу на психіку людей. Люди стають залежними від інформаційних джерел, тому той хто контролює ці джерела – контролює свідомість людей.

Якщо провести системний аналіз інформаційної безпеки України, то можна виділити чотири групи інформаційно-технологічних небезпек. До першої групи можна віднести інформаційну зброю, яка здатна впливати на психіку людей та інформаційно-технологічну інфраструктуру держави. Друга група небезпек пов'язана з використанням сучасних інформаційних технологій – махінації з банківськими операціями, комп'ютерне хуліганство, незаконне копіювання технологічних рішень. Третя група загроз проявляється у встановленні за допомогою комп'ютерних систем тотального контролю за життям громадян та населення країни в цілому, а також роботою державних установ. І нарешті, четверта група – полягає у використанні інформаційних технологій для політичної боротьби. Таких, як наприклад, чорний PR під час проведення виборчих кампаній, або відсутність незалежних засобів масової інформації [1, с. 93-94].

Зазначені інформаційно-технологічні небезпеки існують не лише в Україні, а й у інформаційному просторі інших країн. Все це свідчить про постійні інформаційні війни, що ведуться на міжнародній політичній арені.

Поняття «інформаційна війна» по суті означає використання та управління інформаційним простором для здобуття переваги над супротивником під час конфлікту. Для такого типу воєн притаманне використання інформації з метою маніпуляції індивідуальною та масовою свідомістю, нейролінгвістичне програмування, кібернетична боротьба з використанням хакерів, а також, власне, військова боротьба з використанням високоточної керованої зброї.

Кормич Б.А. свого часу вважав, що «інформаційні війни сучасності є ознакою високого розвитку суспільств й відносяться до несилкових способів розв'язання конфліктів» [2, с. 266]. Однак сучасні українські реалії свідчать зовсім про інше. Коли інформаційна війна, що включає будь-які дії, що вчиняються з метою досягнення інформаційної переваги шляхом застосування заходів для підриву, знищення, дестабілізації і руйнування інформаційного потенціалу противника, не дає бажаного результату, супротивник переходить до збройного наступу.

Як відомо з 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на всій території України відповідно до Указу Президента №64/2022 введено воєнний стан. Слід відмітити, що війна, яка зараз точиться на теренах нашої держави з перших днів виходить за межі поняття звичайного збройного конфлікту. Всі ті методи, які використовує ворог дають підстави стверджувати, що в Україні йде гібридна війна.

До структури гібридної війни можна віднести такі складові елементи:

- 1) збройні військові дії;
- 2) інформаційна війна;
- 3) елементи терористичних актів;
- 4) економічні та дипломатичні заходи впливу.

В контексті ведення гібридної війни інформаційна безпека країни набуває особливого значення. Адже протистояння на інформаційному полі все більше спрямовується на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, а також національних, територіальних та інших конфліктів між державами, народами, націями, соціальними групами шляхом широкомасштабної реалізації засобів і методів інформаційного насильства (інформаційної зброї) [3, с. 99].

Інформаційні ресурси та інформаційні системи України дедалі більше зазнають різноманітних атак з боку держави-агресора. Серед найпоширеніших методів інформаційно-психологічної війни, можна виділити, наступні чотири: дезінформація, поширення чуток, пропаганда, психологічний тиск.

Дезінформація є одним із найпоширеніших методів ведення інформаційної війни, яка через подання неправдивої інформації націлена увести в оману невизначене коло осіб переважно з метою створення в уявленнях громадян негативного образу супротивника. На відміну від дезінформації, диверсифікація проводиться з метою відвернення уваги громадськості від справді важливих політичних та економічних питань та направлення цієї уваги на штучно створені проблеми.

Також досить ефективним методом ведення інформаційної війни є здійснення психологічного тиску. В арсеналі цього методу такі засоби, як погрози, шантаж, репресії, вбивства та інші злочини, поширення інформації стосовно реальних або штучно створених загроз або ймовірної небезпеки, а також здійснення терористичних актів.

Однак, провідне місце серед цих методів займає пропаганда, яка передбачає поширення в масовій свідомості певної ідеології. Пропаганда отримала активний розвиток ще за часів Другої світової війни. З тих часів і до наших днів мало що змінилося. Основні технології та методи маніпуляції, які використовувалися в часи Другої світової війни працюють і зараз [4, с.140].

Тому в умовах дії воєнного стану так необхідно правильно розуміти та сприймати події, що відбуваються. Г. Яворська вважає, що під час гібридних воєн визначальне значення має розуміння основних складових військового конфлікту, до яких вона відносить сторін конфлікту, предмет конфлікту та мету сторін конфлікту, а також супровідних складників військового конфлікту (інтенсивність боротьби, її тривалість, способи та засоби ведення бойових дій, просторова та часова локація подій та кінцевий результат) [5, с. 45].

У підсумку, варто зазначити, що загрозами інформаційній безпеці міжнародного значення є інформаційний тероризм, комп'ютерна злочинність, інформаційні війни, використання інформаційної зброї, маніпулювання громадською думкою тощо. Для нейтралізації та попередження загроз інформаційній безпеці України особливо під час війни, слід на державному рівні розробити комплексний план дій, який би включав:

- 1) взаємодію з вітчизняними та міжнародними незалежними медіа для своєчасного та об'єктивного висвітлення інформації в медіа-просторі;
- 2) підвищення наукового потенціал у галузі інформатизації, телекомунікації та зв'язку;
- 3) вдосконалення системи захисту вітчизняної інформаційної інфраструктури;
- 4) удосконалення форм і способи активної протидії інформаційно-психологічним операціям, спрямованим на послаблення обороноздатності країни, моделей превентивного інформаційного впливу, захисту інформаційного суверенітету.

1. Нижник Н.Р. Національна безпека України: методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку : навчальний посібник / Н.Р. Нижник, Г.П. Ситник, В.Т. Білоус ; за заг. ред. П.В. Мельника. – Ірпінь, 2000. – 304 с

2. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навчальний посібник / Б.А. Кормич. – К. : Кондор, 2008. – 384 с.

3. Ліпкан В.А., Максименко Ю.Є. Інформаційна безпека України в умовах Євроінтеграції: Навчальний посібник – К.: КНТ, 2006. – 279 с.

4. Присяжнюк М. М. Тенденції розвитку Міжнародного тероризму в епоху Глобалізації інформаційного суспільства стаття в журналі «Інформаційна безпека людини, суспільства, держави» № 2 (12) 2013. — 29 с.

5. Яворська Г.М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. Стратегічні пріоритети. Серія: Політика. 2016. №4. С. 41–48.

Собакарь Андрій Олексійович
завідувач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В усіх ланках і на всіх рівнях управління циркулюють численні потоки інформації, різноманітної за способом утримання, формою та носіями. Щоб виконувати відведену їй функцію, вона повинна якомога повніше відображати реальність, що дає можливість керівникові органу чи підрозділу виконавчої влади ухвалювати правильне управлінське рішення. Тому сьогодні пріоритетними визнано такі завдання, як удосконалення системи збирання максимально повних даних про обстановку в державі, аналіз тенденцій і перспектив її розвитку, підготовка рішень щодо оперативного реагування на негативні процеси та надзвичайні події. Особливо актуальним стає питання використання інформаційних ресурсів та забезпечення їх ефективності під час здійснення поліцейської діяльності в умовах збройного конфлікту, що прямо супроводжується загостренням криміногенного стану в Україні.

Наразі актуальним залишається питання докорінного поліпшення інформаційного забезпечення діяльності поліцейських підрозділів у боротьбі із злочинністю, створення принципово нової системи, яка

має поєднувати всі накопичені та заново створювані масиви оперативно-розшукового призначення в єдину інформаційно-обчислювальну мережу. На жаль, доводиться констатувати, що стан використання в діяльності Національної поліції інформаційних ресурсів викликає небезпідставне занепокоєння не лише у керівництва держави, а й у широкого наукового та громадського загалу. Не зважаючи на те, що на сьогоднішній день вже прийнято низку нормативно-правових актів, закріплюючих основні напрямки використання та управління інформаційними ресурсами, ще не вироблено єдиний комплексний підхід до інформаційно-аналітичного забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів національної поліції України.

У загальному вигляді під інформаційними ресурсами Національної поліції слід розуміти комплекс інформації, що міститься у базах даних, електронних бібліотеках, реєстрах, звітах, архівах та інших видах інформаційних масивів і служить для належного забезпечення функціонування системи поліцейських підрозділів та виконання ефективного виконання поставлених перед ними завдань [1].

Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України. Єдина інформаційна система Міністерства внутрішніх справ – багатofункціональна інтегрована автоматизована система, що безпосередньо забезпечує реалізацію функцій її суб'єктів, інформаційну підтримку та супроводження їх діяльності і становить сукупність взаємозв'язаних функціональних підсистем, програмно-інформаційних комплексів, програмно-технічних та технічних засобів телекомунікації, які забезпечують логічне поєднання визначених інформаційних ресурсів, обробку та захист інформації, внутрішню та зовнішню інформаційну взаємодію. Перелік пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України включає: Єдиний державний реєстр транспортних засобів, Реєстр адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та інші. Функціональними підсистемами єдиної інформаційної системи МВС є: національна система біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства; Інформаційний портал Національної поліції України; Єдиний державний реєстр транспортних засобів; Реєстр адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху; система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі; система екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112; інтегрована міжвідомча інформаційно-телекомунікаційна система щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон; інформаційно-телекомунікаційна система прикордонного контролю «Гарт-1»; інші системи, реєстри та бази (банки) даних, створені суб'єктами єдиної інформаційної системи МВС в межах реалізації владних повноважень. Суб'єктами єдиної інформаційної системи МВС є апарат МВС та його територіальні органи з надання сервісних послуг МВС, Національна гвардія, заклади, установи і підприємства, що належать до сфери управління МВС, центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, інші державні органи, які обробляють інформацію в єдиній інформаційній системі МВС для реалізації своїх повноважень. МВС здійснює організаційне забезпечення функціонування єдиної інформаційної системи МВС, а також визначає права і обов'язки персоналу служби та адміністратора єдиної інформаційної системи МВС [2].

В діяльності Національної поліції використання інформаційних ресурсів полягає у підвищенні її достовірності, доступності, наочності, повноти використання для забезпечення виконання завдань боротьби із злочинністю, охорони публічного порядку та безпеки, прав та свобод громадян. Це досягається внаслідок виконання таких завдань як:

реалізації усіх операційних функцій та інформаційних обмінів винятково через розподілену інтегровану базу даних;

створення розподіленого інтегрованого сховища (банку) даних, що управляються з центрального рівня;

централізації операцій адміністрування баз даних через засоби відомчих телекомунікацій;

поєднання структурованих і неструктурованих баз даних;

переходу на об'єктно-реляційний принцип побудови та технологій самоадміністрування баз даних;

створення та впровадження гнучкої системи підтримки довідників на основі збереження історії даних;

поступове звуження сфери застосування паперових документів;

захисту та збереження автентичності інформації тощо.

Отже, інформаційними ресурсами (об'єктами обліку) інтегрованої інформаційно-пошукової системи (ІПС) є об'єктивно поєднаний набір відомостей, що безпосередньо стосується осіб, подій (злочинів, адміністративних правопорушень), надзвичайних подій, який накопичується в процесі службової діяльності поліцейських підрозділів в обсязі, структурі й порядку, що визначаються завданнями, покладеними на сили охорони правопорядку, відповідно до чинного законодавства.

Таким чином, інформація не може бути оброблена та відповідним чином реалізована в діяльності Національної поліції, якщо не буде створено відповідних правових, організаційних та технічних умов, адже

оптимізація процесу управління відбувається в умовах стрімкого технічного прогресу, розвитку інформаційних технологій, а також створення нових зразків техніки.

Розв'язання завдань ефективного використання в діяльності Національної поліції інформаційних ресурсів має бути досягнуто за рахунок: впровадження єдиної політики інформаційного забезпечення правоохоронних органів України; створення багатоцільових інформаційних підсистем діяльності Національної поліції; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів; інтеграції та систематизації інформаційних обліків НПУ на всіх рівнях; розбудови інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки; вдосконалення інформаційної взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими правоохоронною діяльності; впровадження нових форм та методів інформаційного забезпечення діяльності Національної поліції тощо.

1. Блінова Г.О. Використання державних електронних інформаційних ресурсів в превентивній діяльності підрозділів національної поліції. Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції / Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2020. С. 28-34.

2. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. Урядовий кур'єр. 2018. № 235.

Співаченко Олександр Олександрович
курсант II курсу ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Свердлов Дмитро Володимирович
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Слід зазначити, що сьогодні медіація в Україні розглядається як професійна діяльність, що потребує повної теоретичної основи, акумуляції і апробації усіх наукових розробок та експериментальних даних, які накопичені практичним досвідом іноземних фахівців із самого початку розвитку медіації і введення єдиного понятійного апарату в цій галузі. Актуальність дослідження даної тематики полягає у тому, що шляхом ефективною реалізації адміністративно-правового функціонування медіації в межах адміністративного судочинства досягається його розвантаження від надмірного обсягу справ, що перебувають в провадженні.

Наразі в Україні не існує чіткого законодавчого закріплення медіації у системі адміністративного судочинства, через це з метою розкриття поняття даної категорії слід розглядати її як частину адміністративної діяльності судів. Дана діяльність також може виступати у двох формах. Перша – медіатором є спеціально уповноважений співробітник апарату адміністративного суду. У даному випадку конкретно медіація виступає не частиною адміністративного судочинства, а лише частиною «документообігу». Друга форма – це процес здійснення медіації суддею, який наділений адміністративними повноваженнями (у межах адміністративної діяльності судді), що при цьому звільнений від обов'язку здійснювати судочинство в цій адміністративній справі [1].

З метою забезпечення прав добросовісних учасників процедури медіації потрібно передбачити можливість спрощеного порядку приведення медіативної угоди до виконання. Це підтверджує факт про те, що нотаріальне засвідчення медіативної угоди та визначення за нею виконавчої сили є найбільш доцільним підходом. Таким шляхом можливо забезпечувати ефективну реалізацію досягнутих у медіації домовленостей, а також дотримуватися принципів як юрисдикційної, так і неюрисдикційної діяльності [2].

Для пришвидшення реалізації права сторін на їх примирення у виконавчому провадженні слід розширити суб'єктний склад, який вправі затверджувати дану угоду про примирення, посвідчувати її юридично-процесуальне значення, а також наділяти цими повноваженнями працівників нотаріату [3].

Розглядаючи перспективні напрямки впровадження позасудових способі вирішення спорів, виділяється важливість обов'язковості досудового врегулювання, тобто поширення права на застосування

медіації до всіх категорій справ. Також немало важливим фактором є наділення сторін правом обирати один із способів, які не обмежуються лише на посередництві або на претензійному порядку [4, с. 13-15].

Розглядаючи прикладний досвід країн Європейського Союзу (далі – ЄС), можна зазначити, що медіація в них визначається не лише як спосіб альтернативного вирішення спорів, де вже виник конфлікт, а й як спосіб, що використовується для запобігання виникненню спорам (конфліктам) у майбутньому, які безпосередньо розширюють межі застосування медіації. У результаті процесуальної гнучкості даної процедури передбачається застосування посередництва в різних ситуаціях, які не мають чіткого регулювання методів медіації. Законодавства країн ЄС свідомо відмовились від можливості регулювання методів як таких. Сторони ж спору, посередники (медіатори) наділені правом обирати найбільш дієві способи вирішення спірних ситуацій для кожного конкретного випадку, створюючи прецеденти. Також в залежності від сфери застосування можуть суттєво різнитися інструменти, способи, засоби і методи примирення [5].

Отже, з огляду на проведене вище дослідження, слід сказати, що українське законодавство вимагає якнайшвидшого доопрацювання, прийняття та введення в дію Закону України «Про медіацію», який має врегулювати питання щодо належного введення медіації в правову систему України, забезпечити реалізацію механізму захисту від звинувачення у корупції представників судової системи, державних службовців, що безпосередньо використовують медіацію та рекомендують сторонам адміністративних спорів звертатись до застосування медіації під час їх урегулювання, а також сприяти та допомагати процесу становлення професії медіатора на ринковому розвитку сфері медіації тощо.

1. Бутова Л.І. Правова природа медіаційної угоди. Національний університет «Одеська юридична академія». URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8291/Chasopys%2056-59.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.04.2022).

2. Муза О.В. Деякі аспекти використання медіації в адміністративному судочинстві України. 2011 р. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2011_4_36.pdf (дата звернення: 12.04.2022).

3. Васильченко Н.О. Медіація в Україні як об'єкт адміністративно-правових відносин. Право і суспільство № 2 частина 2/2018. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_2/23.pdf (дата звернення: 12.04.2022).

4. Герман Х. Гуркова А.В. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів у адміністративному процесі. Студентські наукові дискусії поза форматом: архітектура, економіка, право. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. URL: <https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2020-06/zbirnyk-poza-formatom-2019.pdf#page=13> (дата звернення: 12.04.2022).

5. Медіація в державах Європейського Союзу. Право ЄС. Українське право. 26.06.2016. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/mediatsiya-v-derzhavakh-evropeyskogo-soyuzu/ (дата звернення: 12.04.2022).

Стрельченко Оксана Григорівна
професор кафедри публічного управління
та адміністрування Національної академії
внутрішніх справ, д.ю.н., професор

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ АБО СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В умовах військового вторгнення Російської Федерації на територію України більшість громадян змушені покинути власне житло та територію своєї батьківщини та шукати тимчасовий захист в інших країнах Європейського Союзу, які його надають.

Отримати можна відомі статус біженця чи додатковий захист. Водночас, актуальним став ще один інструмент – «тимчасовий захист» в Європейському Союзі [1].

З метою визначення особливостей його отримання, необхідно, перш за все відзначити те, що «тимчасовий захист» та «статус біженця» є різними правовими категоріями, які, відповідно, створюють різні юридичні наслідки. Пропонуємо розібратись в тому, який же юридичний статус мають особи, що були вимушені тікати від війни.

Основним документом, що врегульовує питання надання тимчасового захисту, є Директива ЄС 2001/55/ЄС «Про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків». Ця Директива встановлює мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб. Її завдання – надавати тимчасовий захист переміщеним особам без складних бюрократичних процедур з метою послаблення тиску на систему надання

притулку (статусу біженця) [2].

Директива не є новим нормативним актом, її було затверджено ще в 2001 році, проте лише 4 березня 2022 року Рада ЄС своїм Рішенням визнала, що неспровокована і невинуватена військова агресія Росії проти України є підставою для надання тимчасового захисту особам, що постраждали від воєнної агресії в Україні, і таким чином активувала дію Директиви. Однак, для імплементації положень про надання тимчасового захисту, країни-члени ЄС мають прийняти власні нормативні акти, адже Рішення Ради ЄС не має прямої дії [3].

Тимчасовий захист це виняткова процедура надання міжнародного захисту великій кількості людей одночасно і автоматично (тобто без необхідності розгляду індивідуальних заяв). Це означає, що він можливий тільки у разі масового припливу або неминучого масового напливу переміщених осіб з третіх країн, які не можуть повернутися до країни свого походження.

У розумінні Директиви, переміщеними особами є громадяни третіх країн або осіб без громадянства, яким довелося покинути свою країну, і які не можуть повернутися через небезпечні умови у зв'язку із ситуацією, що панує в цій країні, зокрема:

- особи, які втекли з районів збройного конфлікту або епідемічного насильства;
- особи, яким загрожує серйозний ризик або які стали жертвами систематичних порушень їх людських прав.

Загалом, це визначення дуже схоже на визначення статусу біженця, яке передбачається міжнародним законодавством. Варто зазначити, що отримання тимчасового захисту не позбавляє особу права звернутись за статусом біженця. Тобто особа, що отримала такий захист може в будь-який момент звернутись за отриманням притулку. Але варто пам'ятати, що ці два статуси не можуть надаватись одночасно. Якщо особа звернулася за біженством та їй було відмовлено в наданні цього статусу, вона може користуватися або продовжувати користуватися тимчасовим захистом.

Тимчасовий захист дозволяє переміщеним особам користуватися гармонізованими правами в усьому ЄС. Це означає, що переміщені особи мають право на працевлаштування (як право бути найманим працівником, так і право на підприємницьку діяльність), можливості для освіти та професійної перепідготовки, а також доступ до системи соціального захисту в країні перебування, нарівні з громадянами цієї країни.

Такі особи забезпечуються доступом до житла, необхідної фінансової допомоги та медичного обслуговування (невідкладної допомоги та невідкладного лікування), зокрема, щодо осіб з особливими потребами.

Для неповнолітніх осіб, які не досягли 18-річного віку, держави-учасниці надають можливість бути включеними в державний навчальний процес та отримувати освіту разом з власними громадянами. Право навчатись може бути надано і дорослим, на розсуд країни перебування.

За загальним правилом, тривалість тимчасового захисту становить один рік. Він може бути автоматично продовжений по 6 місяців ще на один рік. Якщо підстави надання тимчасового захисту зберігаються, його може бути продовжено знову на період до одного року. Тобто загалом, тимчасовий захист може діяти максимум 3 роки. Так, Республіка Польща визначила, що надає тимчасовий захист українцям на 18 місяців, Республіка Чехія – строком на 1 рік з моменту подачі заяви, Словачка Республіка – до 31.12.2022, а Угорщина – до 01.06.2022 і рішення про подовження строку буде прийняте додатково [3].

Тимчасовий захист закінчується або скасовується, коли досягнуто максимальної його тривалості або в будь-який час, коли це погодить Рада ЄС (наприклад, коли підстав для надання захисту більше не існує). Також, тимчасовий захист припиняється, якщо особа набуває статусу біженця або ж змінює країну проживання.

Після закінчення тимчасового захисту, особа повинна добровільно покинути територію відповідної держави. У разі, якщо це не буде виконано, до неї може бути застосована процедура примусового повернення у країну походження.

Тимчасовий захист поширюється на осіб, які були переміщені з України 24 лютого 2022 року або після цієї дати, а саме:

- громадян України, які проживали в Україні до 24 лютого 2022 року;
- осіб без громадянства та громадян третіх країн, які скористалися міжнародним захистом в Україні до 24 лютого 2022 року;
- членів сімей цих осіб (одного із подружжя або неодруженого партнера у стабільних стосунках (якщо відповідне законодавство країни розглядає неодружені пари як одружені), неповнолітніх неодружених дітей, інших близьких родичі, які проживали разом як частина сім'ї та залежали від вищезгаданих осіб).

Надання тимчасового захисту може стосуватись і інших категорії осіб. ЄС рекомендує державам-членам розширювати перелік осіб, яким може бути наданий захист. Зокрема, це може стосуватись громадян третіх держав, які можуть довести, що вони законно проживали в Україні до 24 лютого 2022 року на підставі дійсної посвідки на постійне проживання в Україні або на інших підставах (наприклад, навчання, лікування,

працевлаштування), та які не можуть повернутися країни свого громадянства. Також, країна може надати тимчасовий захист і особам, які опинилися на території Євросоюзу безпосередньо перед цією датою, — наприклад, через роботу чи відпустку, і які не можуть повернутись в Україну через війну.

Згідно з Директивою, тимчасовий захист не надається особі, яка:

- вчинила злочин про миру, воєнний злочин або злочин проти людства;
- вчинила серйозний неполітичний злочин за межами держави-члена ЄС до того, як її допустили до цієї держави як особу, яка користується тимчасовим захистом;
- була винною у діях, що суперечать цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй;
- може становити загрозу безпеці приймаючої держави-члена або, яка була засудженою остаточним вироком у особливо тяжкому злочині, та становить небезпеку для суспільства.

При перетині кордону держави-члена ЄС, державні органи відповідної країни повинні повідомити особу про її право на отримання тимчасового захисту. Тимчасовий захист надається автоматично, однак, для отримання підтвердження такого захисту, особі потрібно звернутись до відповідного компетентного органу країни перебування.

Громадяни України мають право безвізового перебування на території ЄС не більше 90 днів протягом 180 днів. За цей період вони мають можливість обирати державу, у якій вони хочуть користуватися правами, пов'язаними з тимчасовим захистом та приєднатися до своєї родини та друзів у значних мережах діаспори, які зараз існують по всьому ЄС. Після отримання тимчасового захисту в конкретній країні, особа може користуватись усіма наданими їй правами у цій ж країні.

Отже, необхідно відзначити, що у умовах військових дій на території України, процес отримання тимчасового захисту є досить швидким та максимально спрощеним. Кожна країна-член ЄС визначає цю процедуру та уповноважені на це органи. Так, у Німеччині передбачена відповідна реєстрація після приїзду на її територію. Для початку необхідно зареєструвати своє місце проживання у відповідній міській раді (навіть якщо особа проживає в готелі). Наступний крок – реєстрація в імміграційній службі для отримання посвідки на проживання. Після цього етапу, особа отримує право на проживання у Німеччині та доступ до соціальних пільг, що є вкрай необхідним для осіб, які прибувають.

1. Тимчасовий захист та статус біженця як форми міжнародного захисту для громадян України в країнах Європейського Союзу URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>

2. Директива Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несіння наслідків цього. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0055>

3. Поняття тимчасового захисту та його специфіка URL: <https://legalaid.ua/ua/ponyattya-tymchasovogo-zahystu-ta-jogo-specyfyka>

Топчій Карина Олексіївна
курсант 1 курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:
Рижкова Світлана Анатоліївна
старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні від 24 лютого 2022 року ведено воєнний стан, які регламентується чинним законодавством та визначає умови діяльності держави та суспільства в умовах воєнного часу[1].

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки

державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень[1].

Відповідно до правової дефініції – воєнний стан визначає певні обмеження прав і свобод людини і громадянина, тому це необхідно враховувати при здійсненні правоохоронними органами своїх функцій. Національна поліція виконує важливі правоохоронні функції і в умовах дії воєнного стану здійснює покладені на неї законодавством функції та покладену суспільством соціальну функцію. Законність діяльності Національної поліції України визначається відповідно до ч.4 ст.8 Закону України «Про національну поліцію»[2] - під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1;2;3].

Отже, діяльність поліції в умовах воєнного часу зазнає певних змін, які стосуються здебільшого спрощення процесуальних норм та правил, яких повинні дотримуватися поліцейські. Змінюють умови отримання інформації, специфіка конвоювання, патрулювання міст та перевірки підозрілих осіб та виявлення ворожих агентів. Натомість, зміни відображають не лише розширення повноважень та спрощення здійснення наявних і в мирний час. В процесі діяльності поліції в умовах воєнного стану виникають проблеми, що потребують вирішення.

По-перше, в умовах воєнного стану України опинилася вперше і тому на початку повномасштабної війни виникла група проблем пов'язаних з організацією та координацією роботи підрозділів Національної поліції України. Воєнний час потребує високого рівня координації не лише всередині поліції, але у межах взаємодії з іншими органами державної влади, правоохоронного сектору або органів забезпечення державної безпеки, зокрема і Збройних сил України.

По-друге, виникає проблема перевищення повноважень з боку окремих працівників поліції. Хоча умови воєнного стану і передбачають спрощення процесуальних процедур та підвищення рівня забезпечення правоохоронної діяльності – деякі працівники перевищують службові повноваження. Це може стосуватися як безпосереднього перевищення повноважень, так і підвищення рівня корупції, зокрема і в процесі взаємодії з іноземними спецслужбами.

По-третє, важливим аспектом стає матеріальне забезпечення працівників поліції, які приймають участь у бойових діях. Також важливим є забезпечення раціонального використання спеціальних підрозділів поліції щодо виконання бойових задач та виконання всіх поставлених завдань.

І по-четверте, актуальною проблемою є розмежування повноважень працівників поліції в межах співвідношення проблем та задач пов'язаних безпосередньо з війною та зі звичним спектром діяльності поліції. Наприклад, з одного боку необхідно дотримуватися всіх норм регулювання забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану, а з іншого запобігати сімейному насиллю, побутовим конфліктам, тощо.

Таким чином, можна позначити, що в умовах воєнного стану на поліцію покладаються надзвичайні завдання та задачі, що потребують високого рівня професіоналізму і координації в структурі МВС. Національна поліція України чітко та якісно виконує покладені на неї задачі, але існує і низка проблем, які потребують вирішення задля ще більш ефективної діяльності.

1. Закон України «Про правовий статус воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Закон України «Про національну поліцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Туровець Артур Олександрович
слухач магістратури навчальної групи
М-ДР-121 Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Юр'єв Денис Сергійович,
викладач кафедри фінансових
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану на території нашої незалежної України, було прийнято велику кількість нормативно-правових актів, які удосконалюють чинне законодавство нашої держави в аспектах розслідування воєнних злочинів та покарання винних осіб за їх вчинення. Даний факт стосується і здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану, адже через вторгнення держави-агресора на територію України, доцільним було певним чином здійснити порядок його проведення.

Так, відповідно до вищезазначеного було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» від 03.03.2022 року №2111-ІХ. Беручи до уваги положення даного нормативно-правового акта, зазначимо, що його змістом регулюються зміни та доповнення до статей Кримінального процесуального кодексу України саме в частині деталізації порядку здійснення кримінального провадження в умовах введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану, а саме: надається певна можливість генеральному прокурору (чи особі, яка виконує його обов'язки), керівнику обласної прокуратури, їх першим заступникам і заступникам своєю постановою доручати здійснення досудового розслідування іншим органам досудового розслідування не лише у разі неефективності його здійснення, а також за безпосередньої наявності об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійснення ними даних дій в умовах введення в Україні чи окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану, а також деякі інші положення. [1]

У свою чергу, вищезазначеним Законом відповідним чином узгоджуються між собою положення статей 615 та 219 КПК України щодо безпосереднього початку обчислення строків досудового розслідування в умовах введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану, а також певним чином уточнюються окремі правила їх обчислення. Також, зауважимо на тому, що завдяки наявним змінам в кримінальному процесуальному законодавстві виключаються обмеження щодо проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану в нічний час та визначаються правила фіксації ходу та результатів провадження з окремих процесуальних дій у випадках неможливості забезпечення в них участі понятих. [2]

Також, доцільним є зауважити на Інформаційному листі Верховного Суду України від 03.03.2022 року №1/0/2-22, в якому вказано на такі особливості проведення засідань щодо запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, а саме: 1) можливості врахування оцінки певних обставин, які надавалися в попередніх ухвалах, без витребування відповідних матеріалів від сторін; 2) можливості (як певний виняток) проведення відеоконференції з власних технічних засобів, з необхідністю приділення належної уваги роз'ясненню прав учаснику, що беруть участь віддалено; 3) у виняткових випадках – розгляду цих питань за відсутності підозрюваного, з належною мотивацією такого процедури; 4) при колегіальному розгляді клопотання може бути розглянуто головуючим або іншим суддею з колегиї, якщо колегіальний розгляд неможливий. [3] Даний Лист Верховного Суду України певним чином роз'яснює нововведення в чинний КПК України стосовно застосування до винних осіб запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а також в своєму змісті висвітлює інші окремі питання щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Не менш важливим є зазначити прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» від 15.03.2022 року №2137-ІХ. Відповідний Закон безпосереднім чином встановлює процесуальний порядок накладання арешту на комп'ютерні системи чи їх частини у статті 170 КПК України за наявності альтернативних умов: 1) вони отримані внаслідок вчинення кримінального правопорушення або є засобом чи знаряддям його вчинення; 2) вони зберегли на собі сліди кримінального правопорушення; 3) визначається необхідність в забезпеченні

спеціальної конфіскації, конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи відповідного стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди; 4) надання разом із інформацією, що на них міститься, є необхідною метою проведення подальшого експертного дослідження; 5) доступ до відповідних комп'ютерних систем чи їх частин певним чином обмежується власником, володільцем чи отримувачем, чи пов'язаний із подоланням систем логічного захисту. [4]

Отже, можна зробити висновок, що вищезазначені зміни в чинному кримінальному процесуальному законодавстві через введення воєнного стану на всю територію України, значно змінили сам порядок здійснення досудового розслідування кримінального провадження. Відповідні зміни та доповнення, у свою чергу, надають змогу більш ефективно здійснювати розслідування кримінальних проваджень в складних для нашої країни умовах, а також надають більше повноважень не тільки органам прокуратури, а також і особам, які уповноважені на проведення будь-яких процесуальних дій, у тому числі слідчих (розшукових) дій.

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року №2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>

2. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Інформаційному листі Верховного Суду України від 03.03.2022 року №1/0/2-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00820?an=1>

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 року №2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text>

Уварова Наталія Володимірівна
професор кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до статті 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Крім того, держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Не менш важливим є конституційне положення про те, що забороняється використання примусової праці. Однак, не вважається примусовою працею робота чи служба, яка виконується особою відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [1].

У свою чергу, стаття 64 Конституції України, передбачає можливість встановлення окремих обмежень прав і свобод людини і громадянина із зазначенням строку дії цих обмежень в умовах воєнного або надзвичайного стану. Причому, не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 [1].

Як впливає з положень Конституції України, введення особливого правового режиму воєнного стану передбачає можливість окремих обмежень щодо реалізації права на працю.

Зауважимо, що Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» визначено особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2, 3].

Слід зазначити, що Законом у цілому врегульовано наступні відмінності трудових відносин в особливий період: 1) особливості укладення трудового договору в умовах воєнного стану; 2) особливості переведення та зміни істотних умов праці в умовах воєнного часу; 3) особливості розірвання трудового договору з ініціативи працівника; 4) особливості розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця; 5) особливості встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку; 6) особливості організації кадрового обслуговування та архівного зберігання кадрових документів у роботодавця; 7) робота в нічний час; 8) особливості залучення до роботи деяких категорій працівників; 9) оплату праці; 10) зупинення дії окремих

положень колективного договору; 11) відпустки; 12) призупинення дії трудового договору; 13) діяльність профспілок [2].

Крім того, потрібно врахувати те, що відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 69/2022 було розпочато загальну мобілізацію [3], а згідно статті 119 Кодексу законів про працю України (КЗпП) [4], мобілізованим працівникам на час виконання громадських та державних обов'язків зберігається місце роботи, посада та середній заробіток. Також, працівникам, залученим до виконання обов'язків, передбачених Законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», надаються передбачені законодавством гарантії та пільги.

До таких категорій осіб відносяться призвані на: строкову військову службу, військову службу за призовом (офіцерський склад), військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, прийняті за контрактом (включно через укладання нового контракту на проходження військової служби [5].

Принагідно зазначимо, що добровольці підрозділів територіальної оборони, які вступили на військову службу у відповідності до Закону України «Про основи національного спротиву», користуються гарантіями соціального і правового захисту, встановленими Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Їм також надаються визначені статтею 119 КЗпП гарантії щодо збереження посади, місця працевлаштування та середнього розміру заробітку [4, 5].

Окремо потрібно вказати на питання залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану. Це передбачено встановленим Постановою Кабінету Міністрів від 13.07.2011 № 753 Порядком. Відповідно до нього до суспільно корисних робіт залучаються працездатні особи, у тому числі особи, що не підлягають призову на військову службу, які за віком і станом здоров'я не мають обмежень до роботи в умовах воєнного стану (крім працездатних осіб, що залучені до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і заброньовані за підприємствами на період мобілізації та воєнного часу з метою виконання робіт, що мають оборонний характер), а саме: безробітні та інші незайняті особи; працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками), що не залучені до виконання мобілізаційних завдань (замовлень) та не зараховані до складу позаштатних (невоєнізованих) формувань цивільного захисту, - у порядку переведення; особи, зайняті в особистому селянському господарстві; студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів; особи, які забезпечують себе роботою самостійно. Важливо, що з кожною із зазначених осіб укладається строковий трудовий договір [6].

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що держава створює відповідні гарантії та правові механізми для того, щоб забезпечити громадянам можливість для реалізації права на працю, врегулювати питання соціального захисту, причому з огляду на особливий правовий характер правового режиму воєнного стану для працездатних осіб може також передбачатися залучення їх до суспільно корисних робіт, що виконуються під час запровадження трудової повинності (суспільно-корисних робіт) оборонного характеру.

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 18.04.2022)
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення 18.04.2022)
3. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 69/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> (дата звернення 17.04.2022)
4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 18.04.2022)
5. Роз'яснення Мінекономіки по трудових відносинах під час воєнного стану в Україні URL: <https://sys2biz.com.ua/news/rozyasnennya-minekonomiky-po-trudovyh-vidnosynah-pid-chas-voyennogo-stanu-v-krayini/> (дата звернення 18.04.2022)
6. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2011 № 753 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.04.2022)

Царьова Ірина Валеріївна
професор кафедри українознавства
та іноземних мов Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
доктор філологічних наук, доцент,

ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА В ІНТЕРНЕТІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Розвиток світової спільноти наочно демонструє, що нині критично важливим державним ресурсом, який забезпечує національну безпеку країн, стає інформація. При цьому системи, що забезпечують керування інформаційними потоками є невід'ємним компонентом структури управління державою, економікою та обороною.

Повномасштабне вторгнення російської армії в Україну – це світова топтема весни 2022 року. Про це попереджали в грудні 2021 року американські й українські розвідники, провідні світові ЗМІ. Тему війни обговорювали на всіх міжнародних платформах. Вагомого наукового і практичного значення набувають проблеми публічного (громадського) порядку та публічної (громадської) безпеки, їх охорони та забезпечення. У той час, доки на вулицях українських міст, селищ, сіл ведуться бої, війна триває й в інтернеті. Росія атакує Україну по всіх можливих фронтах.

Навіть неусвідомлені дії в інтернеті, наприклад, залишені в соціальних мережах «лайки» дозволяють зібрати про людину достатньо персональної інформації. За словами бізнес-консультанта з безпеки Cisco Systems Олексія Лукацького, при належному аналізі поведінки користувача в соцмережі створюється його психологічний профіль, який використовується для різних завдань – пропозиції йому певного роду реклами, поданні відповідного контенту.

Сформовано безліч простих правил, що вбережуть на фронті кібервійни з окупантом. Наприклад, нікому в жодному разі не надсилати повідомлення, що містять відомості про поточне місцеперебування членів сім'ї. Функцію геолокації взагалі краще відключити на всіх гаджетах. Не варто нікому розповідати про поточну ситуацію в місті. Ця заборона стосується не тільки онлайн-друзів, а й тих, з ким знайомі в реальному житті, тих, кому повністю довіряєте. Облікові записи зламують, повідомлення перехоплюють. Використання особистих даних стає можливим багатоманітним в чому завдяки недосконалості законодавства, у якому залишається широке поле для трактування поняття «персональні дані» [2]. Ми маємо закон про захист персональних даних. Але що є персональними даними?

В Україні після майже двох місяців бойових дій виникає дилема правильного балансу між необхідністю в керуванні країною та інтересами військової цензури, з одного боку, та збереженням демократичних інститутів – з іншого. Війна має стати також приводом для перегляду та трансформації української політики на краще, шансом позбутися занедбаних хвороб – надмірного впливу олігархів, політичної корупції та маніпуляцій за допомогою ЗМІ. Внутрішня політика у воєнний час виявляється в кількох сферах та в кожній може і посилити національні інтереси, і послабити їх.

Військовий інформаційний потенціал є частиною інформаційного потенціалу держави, що забезпечує підвищення якості рівня елементів воєнного потенціалу. Як і в інформаційному потенціалі держави, у військовому інформаційному потенціалі можна виділити три компоненти: інфраструктурний, управлінський та інформаційний. За складом вони загалом повторюють аналогічні компоненти інформаційного потенціалу держави, які, проте, більш спеціалізовані на вирішення завдань забезпечення військових операцій. Військовий інформаційний потенціал є найважливішим об'єктом впливу та захисту інформаційного протистояння, яке проводиться з метою забезпечення завдань, які вирішуються на державному рівні, та для забезпечення операцій Збройних сил України.

ІТ-армія знищує ворога в кіберпросторі, кожен із нас має пам'ятати про власну кібербезпеку: поставити двофакторну аутентифікацію на акаунтах; не відповідати закритим акаунтам в Instagram; заборонити додавати себе в групи в Telegram; не публікувати, де ви перебуваєте (ні країну, ні місто, ні навіть район); жодних нових застосунків на Android (навіть якщо будуть казати, що це зручно та безпечно).

Багато хто думає, що безпека в інтернеті – це ілюзія, і бути захищеним зараз неможливо, адже веб-сайти збирають конфіденційну інформацію так тонко, що ми навіть не знаємо що саме їм відомо. Це, можливо, й так, але ця невпевненість – ще одна причина, щоб зберегти свою приватність та уникнути витоку персональних даних в інтернет [1].

Отже, підвищення обізнаності громадян про умови і правила перебування в соцмережах, небезпеки, що можуть призвести до порушення їхніх прав та свобод, а також про втручання в особисте життя користувачів – необхідний складник свідомого поведіння в соцмережах у період воєнного стану.

1. Безпека в Інтернеті: Що потрібно знати. URL: <https://pon.org.ua/novyny/5427-bezpeka-v-nternet-scho-potrbno-znati.html>.

2. Царьова І. В. Сучасний український юридичний текст: лексико-дериваційна структура : монографія. Дніпро : ЛІРА, 2020. 446 с.

Шевяков Максим Олександрович
старший викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблематика ефективної реалізації заходів з профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку в умовах нині введеного режиму воєнного стану є беззаперечно актуальною для дослідження як із наукової, так і з практичної точки зору. Громадський порядок є складником такої системної категорії права як національна безпека держави, а тому критично потребує належного забезпечення.

Минуло вже ледь не два місяця з моменту вторгнення російських військ на територію України. Окремого надважливого значення в умовах воєнного стану набуває проблема попередження та профілактики правопорушень, що безпосередньо посягають на громадський порядок. Аналізуючи зазначений проміжок часу, напевно, абсолютно кожен хоча б раз чув про випадки порушення громадського порядку тим чи іншим чином, починаючи від випадків дрібного хуліганства й розпивання алкогольних напоїв громадському місці, і продовжуючи дрібними пограбуваннями, розповсюдження наркотичних засобів, мародерством, та навіть нанесенням орієнтирів для російських окупантів на об'єктах інфраструктури.

Відповідно до приписів ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнним станом визначається «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності»[1], що вводиться задля усунення загрози однієї із зазначених небезпек шляхом впровадження певних обмежень із зазначенням безпосереднього строку їх дії. А згідно з положеннями ст. 2 Закону «Про Національну поліцію», одним із завдань поліції як структурного підрозділу системи МВС визначено забезпечення публічної безпеки та порядку, що цілком прирівнюється до громадської безпеки та громадського порядку за нормальних умов життєдіяльності, а тим паче в умовах зазначеного правового режиму – воєнного стану. Проте, пропонуємо зупинитися на менш дослідженому аспекті – попередженні зазначеної категорії правопорушень.

По-перше, задля дійсно ефективного здійснення такої собі профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок, безпосередньо в умовах воєнного стану, необхідно належним чином організувати діяльність підрозділів поліції, в функціональні обов'язки яких, тим чи іншим чином входить зазначене. Для цього, з урахуванням оперативної обстановки, природних та штучних, соціальних, а також воєнно-політичних умов, що склалися, необхідно вжити заходів щодо розстановки особового складу поліцейських, а також забезпечити їх необхідними матеріально-технічними засобами. По-друге, варто періодично проводити відпрацювання комплексу дій з реагування на найбільш нетипові для звичних умов ситуації (захват будівель органів влади, особливо важливих об'єктів, виявлення незрозумілих міток, проведення усілякого роду диверсій, захоплення заручників тощо). Тобто виникає необхідність планування та навіть створення певних алгоритмів дій з припинення таких правопорушень. До таких планів мають бути включені зокрема: наявні сили, засоби їх взаємодія, можливості залучення додаткових сил та засобів, резерви, варіанти посиленого несення служби, бойова готовність залучених поліцейських, схеми зв'язку, конкретні обов'язки, оперативні карти, а також порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами, що дислокуються в районі, місті, тощо[2, с. 137]. І, по-третє, варто зазначити про необхідність активного використання визначених Законом превентивних поліцейських заходів, що мають на меті сприяння розумінню населенням необхідності свідомого і добровільного виконання законних вимог та припинення антигромадської поведінки.

Насправді, зазначені заходи та обмеження, що забезпечуються з боку підрозділів Національної поліції є край важливими та необхідними в нинішніх умовах, адже стан громадського порядку, а фактично внутрішньодержавної безпеки, залежить від обраної моделі поведінки абсолютно кожного громадянина, від сприйняття та розуміння нинішнього становища держави.

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/>.

2. Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку : курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с.

Юзюк Богдан Сергійович

курсант I курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:

Рижкова Світлана Анатоліївна

старший викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРО МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ
В ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ**

Актуальність даної теми виявляється у тому, що правовий захист цивільних осіб за умов війни, є дуже складним завданням. Особливо непросто обмежити негативний вплив збройних конфліктів на саму незахищену соціальну групу – дітей. Факти порушення прав дітей у озброєних конфліктах встановлені, наприклад, у наступних документах, створених під егідою ООН: Діти та збройний конфлікт у Сирійській Арабській Республіці. Доповідь Генерального секретаря ООН від 23.04.2021 [1]; Діти та збройний конфлікт у М'янмі. Доповідь Генерального секретаря ООН від 17.12.2020 [2]; Діти та збройний конфлікт у Південному Судані. Доповідь Генерального секретаря ООН від 14.12.2020 [3].

В силу свого психічного та фізичного рівня розвитку діти не можуть належним чином захистити і врятувати себе від негативного впливу озброєних зіткнень, тому забезпечення їхньої безпеки визнається обов'язком, у тому числі, і держави, та міжнародних організацій. Конвенція МОТ «Про заборону та негайних заходів щодо викорінення найгірших форм дитячої праці» [Конвенція 182] від 1 червня 1999 [4] закріплює участь дітей у збройних конфліктах, як найгіршу форму дитячої праці.

Основним міжнародно-правовим документом у сфері захисту прав дітей є Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року [5]. Конвенція закріплює основні та невід'ємні права дитини, що визначає міжнародно-правовий статус дитини, яка зобов'язує країн учасниць неухильно дотримуватися положень конвенції. Відповідно до 1 статті Конвенції дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, що застосовується до цієї дитини, він не досягає повноліття раніше.

Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 25 травня 2000 року [6]. Протокол закріплює мінімальний вік призову до збройних сил, забороняє будь-які форми вербування дітей для участі у збройних конфліктах зобов'язує держави брати всі можливі заходи для забезпечення того, щоб військовослужбовці, які не досягли 18-річного віку, які не брали прямої участі у військових діях.

Розглянемо існуючі міжнародно-правові механізми, що дозволяють фіксувати та документувати порушення щодо дітей у озброєних конфліктах, з метою подальшого притягнення винних до відповідальності. Відповідно до резолюції СБ ООН 1612 (2005), на підставі представленого Генеральним секретарем ООН плану дій щодо створення механізму спостереження та звітності щодо дітей та збройних конфліктів, у 2006 р. було створено механізм Monitoring and Reporting on Grave Violations (далі MRM). Цей механізм покликаний забезпечити збір достовірної інформації про серйозні порушення прав дітей під час збройних конфліктів.

Резолюцією СБ ООН 1261 (1999) було визначено шість видів серйозних порушень, від яких діти найбільше страждають:

- вбивство та калічення дітей;
- вербування або використання дітей як солдатів;
- сексуальне насильство щодо дітей;
- викрадення дітей;
- напади на школи та лікарні;
- відмова у гуманітарному доступі до дітей.

Очевидно, що найбільша ймовірність їх скоєння припадає на якийсь час збройного конфлікту.

Таким чином ООН визнає порушення прав дітей у ситуації озброєного конфлікту серйозною загрозою міжнародному миру та безпеці, проблемою, рішення якої перебуває у компетенції СБ ООН. Істотним недоліком є той факт, що у системі органів ООН працюють лише ті механізми правового захисту, які дозволяють лише фіксувати порушення, встановлювати відповідальних них осіб, але з дозволяють належним чином їх запобігти.

У цьому зв'язку, варто сказати, що запобігання таким порушенням під час ведення бойових дій – це винятково складне завдання. Здається, що найбільше ефективним способом захисту дітей від збройних

конфліктів, буде запобігання такому конфлікту.

Порушення прав дітей у збройних конфліктах та на сьогоднішній день залишається досить серйозною проблемою, для вирішення якої міжнародному спільноті необхідно удосконалювати існуючі правові механізми захисту прав дітей. У зв'язку з цим, пропонується розвиток міжнародних норм, спрямованих на запобігання конфліктам, можливість «довоєнного» врегулювання зіткнень інтересів держав, шляхом створення міжнародних механізмів медіації, а у разі неможливості такого запобігання абсолютно, тією мірою в якій це можливо, виключення осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку із зони збройних конфліктів.

Отже, на підставі вищезазначеного, існуюча концепція міжнародної медіації, яка як зазначено в джерелах, не буде «панацеєю від війни». Однак цей спосіб вирішення конфліктів, при розумному його застосуванні, буде ефективним інструментом запобігання хоча б у невеликій частині збройних конфліктів, та як наслідок, права цивільних осіб, особливо дітей, будуть захищені.

1. Діти та збройний конфлікт у Сирійській Арабській Республіці Доповідь Генерального секретаря від 23.04.2021 URL: <https://www.un.org>
2. Діти та збройний конфлікт у М'янмі Доповідь Генерального секретаря від 17.12.2020 URL: <https://www.un.org>
3. Дети и вооруженный конфликт в Южном Судане Доклад Генерального секретаря от 14.12.2020 URL: <https://www.un.org>
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml
5. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 25 травня 2000 р. URL: <https://www.un.org>
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо викорінення найгірших форм дитячого праці [Конвенція 182] від 1 червня 1999 р. URL: <https://www.un.org>

Яковенко Микола Олексійович

завідувач кафедри організації правоохоронних та судових органів факультету №1 Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, к.ю.н., доцент

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЧАСТИНІ ПОНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

На сьогодні одним із головних завдань влади в Україні є відсіч збройної агресії РФ та поновлення порушених прав і свобод людини після перемоги у війні та відновлення миру в країні. У зв'язку з цим в суспільстві активно обговорюється питання запровадження концепції перехідного правосуддя на тимчасово окупованих територіях, зокрема в окремих районах Донецької та Луганської областей. Правосуддя перехідного періоду передбачає одночасну діяльність держави у чотирьох напрямках: ефективна діяльність кримінальної юстиції (Criminal prosecutions), відшкодування збитків жертвам (Reparations), інституційні реформи, що унеможливають повторення минулого (Institutional reforms) та офіційна констатація історичної правди (Truth-telling).

Запровадження перехідного правосуддя в частині кримінальної юстиції має передусім орієнтуватися на захист прав, свобод людини та законних інтересів, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений та не був підданий необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

На першому етапі відновлення правоохоронної системи на окупованих територіях вельми актуальним питанням є поновлення кримінальних проваджень за злочинами, які в силу різних причин не були закінчені та залишені в захоплених терористами приміщеннях на початку збройного конфлікту.

За умови повноцінної роботи державних інститутів і правоохоронних органів України на звільнених територіях мають бути створені спеціальні інвентаризаційні комісії, до складу яких можуть входити працівники органів прокуратури (процесуальні керівники), керівники органів досудового розслідування (їх заступники), працівники підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення, режимно-секретних підрозділів, представники військово-цивільної адміністрації. Не виключається участь співробітників представництв моніторингових місій відповідних міжнародних організацій. Після створення зазначеної

комісії має бути відразу встановлений порядок, строки, форма і дата доповіді про результати проведення інвентаризації всіх тих проваджень, які збудуть виявлятися правоохоронними органами.

Подальша робота цих комісій має відбуватися у відповідності із заздалегідь розробленими правилами організації обліку та руху кримінальних проваджень, що передбачають єдиний порядок систематизації, зберігання, видачі та інвентаризації зазначених кримінальних проваджень.

Під час роботи інвентаризаційної комісії мають також перевірятися наявність кримінальних проваджень за відповідними реєстрами та списками, що ведуться правоохоронними органами. У разі неможливості визначення територіальної підслідності розслідування здійснюватиметься відповідними органами за дорученням Генеральної прокуратури України. У зв'язку з тим, що наразі в Україні триває активний процес по підготовці ратифікації Римського статуту для повноцінного визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду, слід розробити чіткі механізми диференціації тих злочинів, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), визначених Римським статутом МКС. Зокрема йдеться про: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії. Варто зауважити, що стаття 8 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначає, що сторони співпрацюють із метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації та імплементації Римського статуту МКС та пов'язаних із ним документів. У зв'язку з цим, Верховною Радою України було прийнято зміни до редакції частини шостої статті 124 Конституції України, які набули чинності 30 червня 2019 року. Таким чином держава Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Відповідно до статті 1 цього статуту, Міжнародний кримінальний суд є постійним органом, уповноваженим здійснювати юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за найсерйозніші злочини, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства, і доповнює національні системи кримінального правосуддя [1].

Наступним не менш важливим питанням запровадження перехідного правосуддя та повернення української правової системи на звільнених територіях є відновлення порушених прав громадян та забезпечення принципу невідворотності покарання. Передусім йдеться про розслідування злочинів, що вчинилися у період окупації. І тут, на наш погляд, слід бути готовими до того, що величезний масив криміналістично вагомої інформації міститиметься в актах (документах), які були складені «органами правопорядку» окупаційної влади, так званої народної міліції «ЛНР», «ДНР». Для належної організації роботи у даній сфері передусім доцільно створити спеціалізовані (міжвідомчі) слідчо-оперативні групи (з числа працівників органів прокуратури, Національної поліції України, СБУ, а також з фахівців з міжнародного права), які повинні забезпечити інформаційно-аналітичну роботу у цьому напрямку. У разі виявлення у зазначених джерелах інформації обставин, що свідчать про вчинення кримінальних правопорушень за українським законодавством, слідчі або прокурори (бажано з числа учасників цієї групи) зобов'язані будуть оформити відповідні матеріали для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Безумовно, всі ці матеріали мають бути належним чином вилучені, систематизовані та ретельно досліджені. Однак, постає справедливе питання, а яке їх доказове значення і чи можливо ці матеріали використовувати в ході досудового розслідування? На наш погляд, це є принциповим та найбільш дискусійним моментом при використанні відомостей як доказової інформації, отриманих з проваджень зібраних «державними органами» окупаційної влади. Розглядаючи ці аспекти, вважаємо за доцільне звернутися до міжнародної практики. Так, у 1971 році Міжнародним судом Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) були сформовані так звані «Намібійські винятки», з яких випливає, що документи, видані окупаційною владою, повинні визнаватися, якщо їх невизнання має наслідком серйозних порушень або обмежень прав громадян. У Консультативному висновку Міжнародного суду ООН від 21 червня 1971 року «Юридичні наслідки для держав щодо триваючої присутності Південної Африки у Намібії» (пункт 125) зазначено, що держави – члени ООН, зобов'язані визнавати незаконність і недійсність триваючої присутності Південної Африки в Намібії, але «у той час як офіційні дії, вчинені урядом Південної Африки від імені або щодо Намібії після припинення її мандата є незаконними і недійсними, ця недійсність може бути застосована до таких дій як, наприклад, реєстрація народжень, смертей і шлюбів» [2].

Крім того, Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) своєю практикою, що склалась, також підтримав цей стандарт. Зокрема у справах «Кіпр проти Туреччини» (Cyprus v. Turkey, 10 квітня 2001 року) та «Мозер проти Республіки Молдови та Росії» (Mozer v. the Republic of Moldova and Russia, 23 лютого 2016 року) ЄСПЛ приділив увагу аналізу цього висновку та подальшої міжнародної практики. Судом було констатовано, що для людей, які проживають на окупованій території, життя триває! І це життя потрібно зробити більш стерпним і захищеним фактичною владою [3]. Зважаючи на такий підхід Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (Інформаційний лист від 11 квітня 2017 року №9-697/04-17 «Щодо використання у судових рішеннях формулювань, що відображають місце настання фактів, які мають юридичне значення») звернувся до голів апеляційних судів областей,

Апеляційного суду міста Києва про рекомендацію визнання належними та допустимими доказів на підтвердження факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України. Однак, у цьому документі зауважується на тому, що при позначенні місця настання певного факту відсутні підстави використовувати такі формулювання, як «Донецька народна республіка (територія, непідконтрольна державній владі України)», «Донецька народна республіка, яка є тимчасово окупованою територією», «самопроголошена Донецька народна республіка» тощо. Тобто у резолютивній частині відповідних рішень повинна зазначатися коректна назва населених пунктів (село, селище, місто; район; область) з урахуванням вимог Конституції у цій частині, наприклад, «місто Амвросіївка Амвросіївського району Донецької області, Україна» тощо.

З огляду на зазначене можемо констатувати, що в судовій практиці, зокрема в кримінальному судочинстві, існують непоодинокі прецеденти, коли судом застосовувалися «Намібійські винятки» (станом на 9 вересня 2019 року за даними Єдиного реєстру судових рішень винесено 58 ухвал суду та 5 вироків). Використовуючи ці правила суди враховують документи, видані окупаційною владою, зокрема: довідки про звільнення з місць позбавлення волі, що розташовані на тимчасово-окупованих територіях; акти, що підтверджують факт народження або смерті людини; документи, що засвідчують стан здоров'я людини тощо.

Таким чином, при застосуванні в кримінальному судочинстві України «Намібійських винятків» слід враховувати, що документи, оформлені органами та установами, які знаходилися під контролем окупаційної влади, цілковито можуть братись до уваги сторонами кримінального процесу. Втім вони оцінюються в сукупності та взаємозв'язку з іншими доказами. З цього випливає, що всі ці документи в обов'язковому порядку мають підтверджуватися результатами проведених процесуальних заходів, проведених у відповідності з чинним законодавством України. Вирішуючи питання про допустимість таких доказів, слід обов'язково зважати на те, щоб ці акти були оформлені без порушення засад справедливого судочинства, прав людини і основоположних свобод. На наш погляд, таку позицію необхідно передусім розглядати у контексті захисту прав мешканців окупованої території, а ніяким чином не як легалізацію чи визнання легітимними псевдореспублік.

Отже, для втілення цих стандартів, які були ефективно апробовані в міжнародній судовій практиці, має бути чітко вибудовані на законодавчому або принаймні на підзаконному рівні механізми щодо отримання, перевірки та оцінки доказів, отриманих слідчим чи прокурором з вище наведених джерел.

Таким чином, ми спробували розглянути потенційно-важливі аспекти впровадження правосуддя перехідного періоду, з метою повернення української правової системи на звільнених територіях. Нагальним у цьому напрямку є побудова відповідних алгоритмів, втілення всіх можливих законних механізмів з відповідною адаптацією національного законодавства, що позасумнівом стимулюватиме постконфліктному будівництву Донбасу.

1. Римський статут міжнародного кримінального суду, Міжнародний документ від 17.07.1998. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_588. (дата звернення 28.03.2022).

2. Нестерович В.Ф. Застосування «Намібійських винятків» у судовій практиці України. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях : матеріали II Круглого столу (3 листопада 2017 року). Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. С. 89-92.

3. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія / за заг. ред. А. П. Бущенко, М. М. Гнатовського. К.: "РУМЕС", 2017. 592 с.

Яковлев Ярослав Петрович
здобувач вищої освіти 1 курсу
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Науковий керівник:

Рижкова Світлана Анатоліївна
старший викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК І ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройний конфлікт в Україні різко погіршив стан у сферах, де Україна досягла значних успіхів (фактичне подолання безпритульності, розвиток усиновлення та прийомних сімей, підтримка матерів і дітей у складних життєвих обставинах тощо) та загострив ті проблеми, які ще не були вирішені (поширення

соціально небезпечних та інфекційних хвороб, скорочення програм імунізації, загострення жорстокості та насильства щодо дітей та у дитячому середовищі, погіршення доступу до послуг освіти, охорони здоров'я та соціальної сфери). Підвищився ризик зростання соціального сирітства [1, 2].

Перший варіант закріплення статусу жінок передбачає рівність прав чоловіка та жінки без будь-якої дискримінації (несприятливого розрізнення). Йдеться про те, що захист, який надається за Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них, поширюється рівною мірою на чоловіків і жінок (однакове звернення при подібних обставин) [2].

Проблема полягає в тому, що заборона дискримінації передбачає недопущення розрізнення в обігу за тотожних обставин, що важко досягти в умовах збройного конфлікту.

У цьому випадку діє єдиний критерій — принцип справедливості, який міститься у нормах і матеріального, і процесуального права.

Виходячи з Преамбули Міжнародного пакту про цивільних та політичних правах 1966 року, основою справедливості є визнання гідності, властивого всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних прав (норми матеріального права).

Далі на підставі принципу справедливості може бути вирішена справа в Міжнародному суді Організації Об'єднаних Націй за відсутності заперечення сторін (Норма процесуального права) [3].

Важливим аспектом реалізації даного критерію є накладення обмежень прав чоловіка та жінки в умовах збройного конфлікту, допустимих за міжнародними пактами про громадянські та політичні права та про соціальні, економічні та культурні права 1966 року.

Найточніше аспекти критерію справедливості вироблені на практиці Європейського суду з прав людини, яку можна використовувати на загальносвітовому рівні, в тому числі в умовах збройного конфлікту.

Як зазначив ЄСПЛ, визначення того, чи є встановлена міра обмежень прав людини необхідна, у кожному конкретному випадку необхідно розглянути в сукупності кілька різних аспектів, а саме: сутність інтересів, що зачіпаються; наявність контролю з боку судів при накладенні подібних обмежень (можливість заявника звернутися до суду за захистом свого права), поведінка особи та пропорційність застосованих обмежень [2].

У пункті 78 постанови Європейського суду щодо прав людини у справі «I.V. проти Греції» зазначено, що обґрунтування обмеження прав людини має бути об'єктивним і розумним, тобто воно має переслідувати законну мету і має бути наявність логічного зв'язку між використовуваними засобами та метою, що переслідується.

Далі, суттєвий проблемний аспект у можливості «особливої поваги» жінкам-військовослужбовцям у зарубіжних країнах полягає в тому, що нерідко держави замість військового стану (у рамках міжнародного гуманітарного права) вводять інші режими. Як показує Мартін ван Кревельд, часто держави називають збройний конфлікт боротьбою з тероризмом, щоб не застосовувати норми міжнародного гуманітарного права [3].

У зазначених умовах надання «особливої поваги» жінкам відповідно до Женевських конвенцій 1949 стає важким.

Таким чином, виходячи з викладеного відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, жінки користуються рівними правами з чоловіками, і, крім того, їм потрібне надання «особливої поваги», необхідного «відповідно до їхньої статі». Іншими словами, статус жінок аналогічний статусу чоловіків, а також їм надаються необхідні їм додаткові гарантії [4].

Для надання подібних гарантій необхідно на внутрішньодержавному рівні, що становить зміст терміна «особлива повага», а також умови його надання (відступ від принципу рівності прав чоловіка та жінки).

Захист прав дітей і сімейно орієнтована політика мають залишатися одним із пріоритетів держави. Водночас особлива увага має бути приділена мінімізації негативних наслідків, що обов'язково виникатимуть у процесі розв'язання військового конфлікту і відновлення мирного життя.

Ефективність державної політики щодо сім'ї та дітей значною мірою ускладнюється недосконалістю чинної нормативно-правової бази і відсутністю відповідного досвіду, технологій та інструментарію для забезпечення соціальної, психологопедагогічної й іншої діяльності в постконфліктному суспільстві.

1. Кочемировська О.О. Щодо дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах: Аналітична записка / О.О. Кочемировська // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1660/>

2. Кулеба М. Необхідна більша увага держави до дітей війни / М. Кулеба URL <http://www.president.gov.ua/news/neobhidna-bilsha-uvaga-derzhavi-do-ditej-vijni-mikola-kuleba-35491>

3. Миколок О. Війна – це найбрутальніше порушення прав дитини / О. Миколок // День. 2014. № 157 URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/viyna-ce-naybrutalnisheporushennyaprav-ditini>

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали
Всеукраїнського науково-практичного семінару

(м. Дніпро, 27 квітня 2022 р.)

Редактори, оригінал-макет, дизайн –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 21.09.2022. Формат 60x84/8. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 11,43. Обл.-вид. арк. 12,25. Наклад – 10 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.002.2018